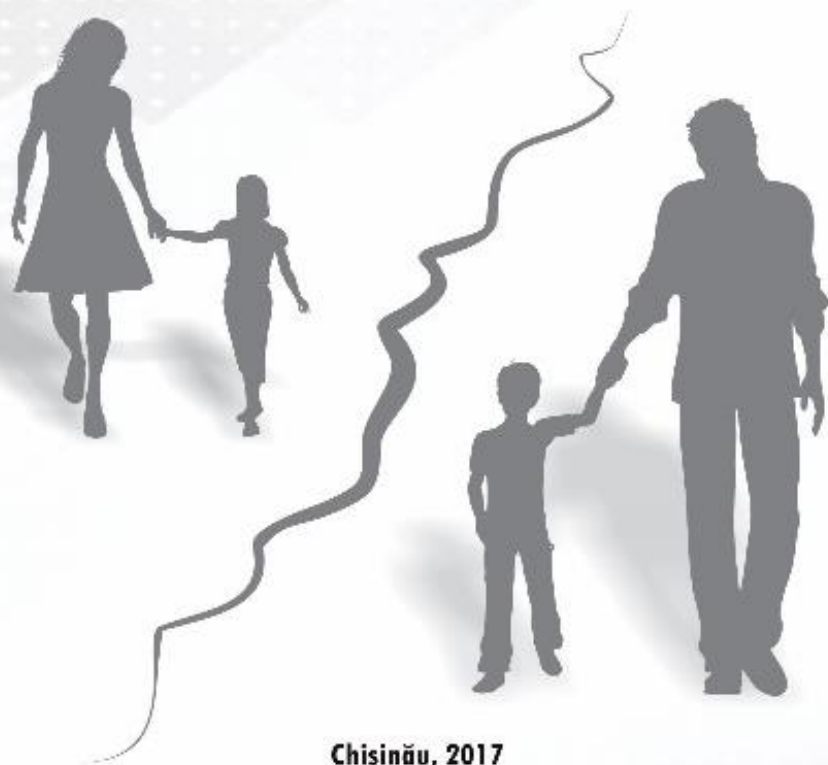

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
CENTRUL DE CERCETĂRI DEMOGRAFICE

Inga Chistruga-Sinchevici
Roman Talmaci

ASIGURAREA CU PENSIE DE ÎNTREȚINERE A COPIILOR CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI

Chișinău, 2017

**INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
CENTRUL DE CERCETĂRI DEMOGRAFICE**

**INGA CHISTRUGA-SÎNCHEVICI
ROMAN TALMACI**

**ASIGURAREA CU PENSIE
DE ÎNTREȚINERE A COPIILOR
CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI**

CHIȘINĂU, 2017

Recomandat spre publicare de Consiliul Științific al INCE la 24 noiembrie 2017.

Echipa de colectare a datelor în teren:

Inga Chistruga-Sînchevici, doctor în sociologie

Natalia Bargan, cercetător științific, CCD

Elena Hrușcirov, cercetător științific, CCD

Vitalie Știrba, cercetător științific, CCD

Tatiana Tabac, cercetător științific, CCD

Recenzenți:

Anastasia Oceretnîi, doctor în sociologie, conferențiar universitar, USM

Galina Savelieva, doctor în economie, conferențiar cercetător, INCE

Redactor științific:

Olga Gagauz, doctor habilitat în sociologie, conferențiar cercetător, INCE

Redactor literar:

Tamara Osmochescu

În lucrare sunt reflectate problemele ce țin de asigurarea copiilor cu pensie de întreținere în urma divorțului. Fundamentată în baza rezultatelor investigațiilor sociologice complexe, monografia abordează particularitățile disoluției familiei și cadrului legal de protecție a copiilor cu părinți divorțați. O componentă aparte este studiul privind contribuțiile părinților la asigurarea bunăstării copiilor și evaluarea practicilor naționale și internaționale de asigurare a copiilor cu pensie de întreținere. Monografia se adresează specialiștilor din domeniul protecției drepturilor copilului și familiei, sociologiei, dreptului, demografiei și tuturor celor preocupați de problemele familiale și protecția socială a copiilor.

Lucrarea este elaborată în cadrul proiectului instituțional 15.817.06.01A "Abordarea multidisciplinară a capitalului uman și dinamicii populației în vederea creșterii performanței politicilor privind populația și dezvoltarea în Republica Moldova".

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Chistruga-Sînchevic, Inga.

Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați: Monografie / Inga Chistruga-Sînchevici, Roman Talmaci, echipa de colectare a datelor în teren: Inga Chistruga-Sînchevici [et al.]; red. șt.: Olga Gagauz; Inst.de Cercet. Econ., Centrul de Cercet. Demografic. – Chișinău : S. n., 2018. (Tipogr. „Foxtrot”). – 186 p. : fig., tab. Referințe bibliogr.: p. 178-182 (84 tit.) și în subsol. – 250 ex.

ISBN 978-9975-89-094-6.

364.3:347.63

C 46

CUPRINS

INTRODUCERE	4
I. PARTICULARITĂȚI SOCIOJURIDICE PRIVIND DISOLUȚIA FAMILIEI ...	7
1.1. ABORDĂRI ÎN DESFACEREA CĂSĂTORIEI PE CALE JUDICIARĂ.....	7
1.2.FACTORI DETERMINANȚI CE AFECTEAZĂ STABILITATEA FAMILIEI.....	15
II. CADRUL LEGAL DE PROTECȚIE A COPIILOR CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI.....	35
2.1. ASPECTE LEGALE CU PRIVIRE LA RESPECTAREA DREPTURILOR COPILULUI ÎN SITUAȚIE DE SEPARARE ȘI DIVORȚ A PĂRINȚILOR	35
2.2. SISTEMUL DE EXECUTARE A PENSIEI DE ÎNTREȚINERE A COPIILOR CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI	58
III. APORTUL PĂRINȚILOR DEBITORI LA BUNĂSTAREA COPIILOR	90
3.1.ACHITAREA PENSIEI DE ÎNTREȚINERE COPIILOR DE CĂTRE PĂRINȚII DEBITORI.....	90
3.2. SITUAȚIA SOCIOECONOMICĂ A PĂRINȚILOR ȘI COPIILOR DUPĂ DIVORȚ.....	104
3.3.IMPACTUL SOCIOPSIHOLOGIC AL DIVORȚULUI ASUPRA COPIILOR.....	119
IV. PRACTICI NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE DE ASIGURARE A COPIILOR CU PENSIE DE ÎNTREȚINERE	135
4.1.MODALITĂȚI DE RESPONSABILIZARE A PĂRINȚILOR DEBITORI CU RESTANȚE LA ACHITAREA PENSIEI DE ÎNTREȚINERE.....	135
4.2. PROCEDURI INTERNAȚIONALE DE ASIGURARE A COPIILOR CU SUPTOR FINANCIAR ÎN SITUAȚIE DE SEPARARE A PĂRINȚILOR.....	151
4.3.PROTECȚIA SOCIALĂ A COPIILOR CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI.....	163
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	174
BIBLIOGRAFIE.....	178
ANEXE	182

INTRODUCERE

Legislația din Republica Moldova îi obligă pe părinți să poarte răspundere pentru dezvoltarea fizică, intelectuală și spirituală a copiilor și să-și întrețină copiii minori și copiii majori inapți de muncă care necesită sprijin material. Această obligație are ca finalitate asigurarea bunelor condiții de creștere și educare a minorilor și la majorat să fie capabili să-și asigure existența proprie. Respectarea obligației de întreținere a copilului are o importanță deosebită în cazul când unul dintre părinți (în unele cazuri ambii părinți) locuiește separat de copil/copii în urma divorțului/separării părinților.

Deși cadrul legislativ corespunde standardelor internaționale și statul este garant al respectării drepturilor omului se înregistrează multiple situații de încălcare a dreptului copilului la întreținere. Noile tendințe în relațiile de căsătorie și de familie (divorțialitatea înaltă, traiul în comun fără înregistrarea căsătoriei), precum și situația socioeconomică dificilă, flexibilitatea redusă a cadrului juridic cu privire la familie și lipsa mecanismelor eficiente de executare a acestuia au afectat semnificativ practica de achitare a pensiei de întreținere a copilului.

Problema asigurării copiilor cu pensie de întreținere în situație de divorț este mai mult decât relevantă, mai ales pe fundalul fenomenului migrațional intens ce contribuie la separarea soților și în unele situații a necunoașterii locului aflării unuia dintre părinți. Distanța mare dintre debitori și copii, îndepărtarea de copil/copii a afectat esențial îndeplinirea obligației de întreținere a copilului și a condus la neglijarea îndatoririlor față de ei și, respectiv, la neregularitatea achitării pensiei de întreținere, având scopul de a compensa cel puțin parțial diminuarea veniturilor.

Pensia de întreținere poate fi definită ca o contribuție regulată a unui părinte care nu este rezident la același domiciliu cu copilul la costurile financiare de creștere a copilului care sunt plătite de părintele cu care copilul trăiește cea mai mare parte a timpului¹. Pensia de întreținere este o obligație pentru toate modelele de familii – cupluri divorțate după căsătorie, cupluri separate cu condiția că tatăl a recunoscut copilul.

Părintele care nu deține custodia copilului trebuie să contribuie financiar la bunăstarea copilului, iar părintele care este responsabil de îngrijirea copilului necesită să fie asistat fiindcă pentru a menține un nivel înalt al calității vieții depune eforturi deosebite. De asemenea în prezent, copiii solicită mai multe investiții în dezvoltarea lor, iar educația, sănătatea și bunăstarea lor depind în mod direct de veniturile familiei.

În Republica Moldova, unele studii ce aveau ca obiect de cercetare viața de familie au atins fragmentar și unele aspecte cu privire la evidențierea factorilor determinanți ai divorțialității, ai impactului fenomenului asupra soților și copiilor, însă investigații sociologice cu privire la cercetarea particularităților în întreținerea copiilor după divorț nu există. Studii speciale privind problema plății pensiei de întreținere nu au fost realizate, necunoscându-se cu adevărat amploarea reală a problemei.

Lucrarea este elaborată în baza studiului "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" efectuat de Centrul de Cercetări Demografice în anul 2016. Eșantionul cercetării calitative l-a constituit 39 de cadre juridice (judecători, avocați, executori judecătorești, experți în drept, mediatori, psihologi, asistenți sociali) și 37 de părinți divorțați, dintre care 11 erau debitori² și 26 creditori³. Criteriul de care s-a ținut cont la alegerea

---

¹ Hakovirta M. Child Maintenance and Child Poverty: A Comparative Analysis. În: Journal of Poverty and Social Justice, Volume 19, Number 3, October 2011.

² Părintele care trăiește separat de copil și achită pensia de întreținere.

³ Părintele în întreținerea căruia a rămas copilul și cu care locuiește după divorț.

experților a fost deținerea experienței în lucrul cu dosarele ce vizau pensia de întreținere a copiilor în caz de divorț. În calitate de criterii la selectarea părinților au servit: calitatea de părinți creditori/debitori, mediul de reședință, vârsta, sexul, angajarea/neangajarea în câmpul muncii. Eșantionul a fost eterogen pentru a produce efecte de polarizare și a culege diferențe valorice și de opinie. Eșantionul cercetării cantitative a fost reprezentat de 600 de părinți divorțați creditori, în custodia cărora se află copii minori conform deciziei instanței de judecată și 200 de părinți debitori. Eșantionul a fost stratificat, multistadial, cu o marjă de eroare de $\pm 4\%$. Metoda de cercetare aplicată a fost ancheta pe bază de chestionar standardizat prin procedeul față în față.

Rezultatele obținute au permis de a formula unele recomandări cu privire la perfectarea mecanismelor de protecție a copiilor și programelor de asistență pentru părinții care nu sunt susținuți de către foștii soți în procesul de creștere și educare a copiilor. Autorii speră că lucrarea va aduce un aport la contemplarea științifică a problemelor vizând asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor în situație de divorț și va constitui un suport analitico-științific în perfecționarea și promovarea politicilor de protecție a copiilor după separarea părinților.

I. PARTICULARITĂȚI SOCIOJURIDICE PRIVIND DISOLUȚIA FAMILIEI

1.1. ABORDĂRI ÎN DESFACEREA CĂSĂTORIEI PE CALE JUDICIARĂ

Codul Familiei al Republicii Moldova reglementează desfacerea căsătoriei sub controlul statului prin două modalități: 1. judiciară – prin instanța judecătorească; 2. administrativă – prin intermediul organelor de înregistrare a actelor de stare civilă. Legislația prevede că desfacerea căsătoriei poate avea loc dacă se va constata: a) existența unor motive temeinice; b) acestea au vătămat grav raporturile dintre soți; c) conviețuirea soților și păstrarea familiei în continuare sunt imposibile. Codul Familiei nu prevede expres că instanța judecătorească poate refuza desfacerea căsătoriei.

La organele de înregistrare a actelor de stare civilă căsătoria poate fi desfăcută la cererea unuia sau a ambilor soți. Desfacerea căsătoriei la organele de înregistrare a actelor de stare civilă este o procedură simplificată față de procedura juridică. Esența ei constă în faptul de a le ușura soților desfacerea căsătoriei în cazurile când destrămarea ei este atât de vădită că viața în continuare a devenit imposibilă pentru ei. În Republica Moldova, desfacerea căsătoriei se realizează de către Serviciul Stare Civilă în situațiile în care: există acordul comun al soților, nu au copii minori, nu există litigii referitoare la partaj, unul dintre soți a fost declarat dispărut, condamnat la privațiune de libertate pe un termen mai mare de 3 ani etc.

Pe cale judecătorească, căsătoria se desface în cazurile prevăzute de art. 37 Codul Familiei: a) atunci când soții au copii minori comuni; b) unul dintre soți nu este de acord să desfacă căsătoria; c) există acordul ambilor soți pentru desfacerea căsătoriei însă unul din ei refuză să se prezinte la oficiul de stare civilă pentru soluționarea problemei. Potrivit judecătorilor intervievați,

specificul dosarelor de judecată a cazurilor de divorț și stabilire a pensiei de întreținere constă în faptul că *"aici este copil minor și tu te implici în soarta lui"*.

În opinia noastră, procedura legală de desfacere a căsătoriei nu este complicată, de aceea în acest sens ar fi necesar de întreprins careva măsuri în scopul diminuării separărilor dintre soți. În majoritatea țărilor din Europa (cu excepția Maltei și Vaticanului) legislația permite desfacerea căsătoriei prin divorț, însă pentru fiecare țară există elemente specifice acestei proceduri.

Divorțul contribuie direct la formarea familiei monoparentale. Astfel, este absolut adecvată măsura de ordin legislativ cu privire la reglementarea divorțurilor. Conform art. 34 din Codul Familiei al Republicii Moldova, în lipsa acordului soției, soțul nu poate cere desfacerea căsătoriei în timpul gravidității acesteia și timp de un an după nașterea copilului, dacă acesta s-a născut viu și trăiește. Aceasta este o particularitate a legislației unor țări ex-sovietice, inclusiv pentru Republica Moldova.

În scopul păstrării familiei, judecătorii sunt în drept să acorde termen de împăcare de la o lună la șase luni, în situația când unul dintre soți nu-și dorește divorțul. Dar când nimeni nu solicită și părțile în mod univoc manifestă acord cu privire la divorț, instanțele de judecată și din prima ședință pronunță divorțul. Termenul de împăcare nu se acordă atunci când reclamantul invocă violența în familie, judecătorul nu este în drept să acorde acest termen chiar dacă partea adversă solicită. În așa situație el este obligat să-i divorțeze din prima ședință. *"Există principiul disponibilității părților în procesul civil, adică părțile decid. Pentru ce eu să-i impun și să le dau termen 2 luni dacă ei nici nu locuiesc împreună? Eu înțeleg când măcar o parte manifestă dorința dată, când se observă elementul dat, atunci desigur că-l acord. Dar dacă nu, nu are sens"* (I_J_8). *"Fiecare caz este particular, ședința de judecată poate fi amânată de mai multe ori. Spre exemplu, prima dată pârâtul poate cere timp pentru examinarea dosarului, alteori poate să nu se prezinte la*

judecată, uneori soților li se dă termen de împăcare. Dar un lucru este cert, dacă măcar unul dintre soți nu mai poate trăi lângă celălalt, judecătorul nu poate să-l impună să trăiască cu forța” (I_E_3). Instanța judecătorească va desface căsătoria dacă va constata că o conviețuire a soților și păstrarea familiei în continuare sunt imposibile. Judecătorul nu poate refuza și pronunța respingerea divorțului în situația în care măsurile de împăcare nu au avut nici un rezultat, iar soții insistă în a-și susține acțiunea promovată.

O parte din respondenți susțin necesitatea acordării obligatorie a termenului de împăcare, îndeosebi în situația în care există copil minor. *”La o ceartă sau la nervi din fierbințeală iai divorțul, dar cu timpul lucrurile se pot schimba și poți regreta. În toate familiile sunt certuri și divorțuri neoficiale care se soldează cu împăcări tot neoficiale. De aceea termenul acesta este necesar pentru a mai chibzui asupra anumitor lucruri și să privești situația cu alți ochi”* (II_18_C). *”Am avut în practica mea cazuri când câteva cupluri au divorțat și după care au reînregistrat căsătoria. Atunci eu m-am gândit ca să fie prevăzut ca termenul acesta să fie obligatoriu, mai ales atunci când este la mijloc un copil minor. Apropo, în multe țări din Europa este prevăzut să se dea termen de împăcare obligatoriu. La noi se divorțează timp de trei luni, dar în Europa, dacă veți analiza statisticile, o să vedeți că acolo procedura durează 2-3 ani și se consideră un termen rezonabil”* (I_J_8).

Unii respondenți au prezentat situații de desfacere a căsătoriei de către instanța de judecată în lipsa unuia dintre soți. *”În perioada când ea a depus cerere de divorț eu eram peste hotare. Mama m-a sunat și mi-a zis că mi-a venit chemare la judecată și dacă de 3 ori nu mă prezint, atunci judecata va avea loc fără mine. Eu nu puteam să las totul și să mă prezint la judecată. Am vrut să fac niște bani, să fiu în rând cu lumea. Când am venit peste trei luni de zile de la Moscova, am fost la executorul judecătoresc care mi-a comunicat tot. Am vrut să discut cu fosta soție, dar cineva m-a sfătuit să mă despart acum, căci pe viitor va*

fi și mai complicat. Mai bine acum, cât sunt tânăr, ca să-mi refac viața” (II_6_D).

Domiciliul copilului se stabilește de către instanța de judecată. Dacă părinții au ajuns la un numitor comun, atunci instanța doar constată acest fapt. După 16 ani persoana este în drept singură să-și stabilească domiciliul și cu cine dintre părinți dorește să locuiască. La determinarea domiciliului copilului minor instanța judecătorească va cere avizul autorității tutelare. La încredințarea minorului, instanța de judecată are în vedere o serie de factori, și criterii de evaluare: posibilitățile materiale ale părinților, starea de sănătate a părinților, starea de sănătate a minorului, posibilitățile de dezvoltare psihică, fizică și morală pe care minorul le poate găsi la unul dintre părinți, vârsta copilului, comportarea părinților față de minor, sexul minorului, posibilitățile concrete ale părinților de a se ocupa de minor etc. Pe lângă aspectele relatate mai sus, precum și cele de natură materială, ce vizează condițiile de trai și veniturile oferite de părinți pentru creșterea copilului, vor avea greutate importantă, din punct de vedere decizional și circumstanțele legate de compatibilitatea emoțională dintre părinți și copil, aptitudinile parentale dezvoltate de-a lungul timpului. De asemenea, vor avea o influență circumstanțele privitoare la capacitatea educațională oferită de fiecare dintre părinți, fiind incluse aici nu numai perspectiva pregătirii școlare, dar mai ales posibilitatea implicării părintelui și a persoanei în grija căreia este încredințat copilul în perioada în care părintele își desfășoară programul de lucru. Tocmai de aceea la determinarea interesului superior al copilului trebuie să se aibă în vedere nevoile de dezvoltare a minorului, istoricul copilului, în mod special situațiile de abuz, neglijare, exploatare, precum și potențialele situații de risc ce pot apărea în viitor, capacitatea părinților de a răspunde nevoilor concrete ale acestuia, menținerea relațiilor personale cu toate persoanele față de care copilul a dezvoltat relații de

atașament⁴. Copilul care a împlinit vârsta de 10 ani va fi audiat de instanța judecătorească și se va ține cont de opinia acestuia, dacă ea nu contravine intereselor lui.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că interesul superior al copilului prezintă un dublu aspect: pe de o parte, să le garanteze copiilor o evoluție într-un mediu sănătos; pe de altă parte, să mențină legăturile acestora cu familia cu excepția cazului în care aceasta s-a arătat nedemnă, deoarece distrugerea acestei legături determină ruperea copilului de rădăcinile sale. Interesul superior al minorului este o sintagmă prin care se înțelege "cum îi va fi mai bine copilului".

Practica judiciară demonstrează că la soluționarea litigiilor privind determinarea locului de trai al copilului în cazul divorțului părinților, de cele mai multe ori copiii se transmit spre educație mamei și locuiesc împreună cu ea. Psihologul A. Eghides afirma că, dacă mamele tinere nu ar fi încredințate sută la sută că, plecând de la soț, vor lua cu ele și copilul, mai rar s-ar gândi la divorț. Legislația în vigoare prevede egalitatea în drepturi și obligații a părinților față de copii, astfel practica judiciară trebuie să țină cont de acest principiu la determinarea locului de trai al copilului⁵. Opiniile avocaților confirmă că cel mai adesea copiii rămân în custodia mamei. *"În ceea ce privește încredințarea copiilor, conform legislației Republicii Moldova, doar dacă mama este alcoolică, consumatoare de droguri sau agresează fizic copilul îl încredințează tatălui. În rest, în toate cazurile copilul rămâne cu mama, mai ales dacă e foarte mic, chiar dacă mama nu are casa ei și locuiește la gazdă și chiar dacă nu are un serviciu. Dacă e o mamă responsabilă și bună, nu are cum s-o lipsească"* (I_E_5).

---

⁴ Deliu R. Exercitarea autorității părintești după divorț. În: Revista Universul Juridic, aprilie 2017, Nr. 4, p. 60.

⁵ Cebotari V. Stabilirea domiciliului copilului după divorțul părinților. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2015, Nr. 1, p. 51.

Majoritatea judecătorilor intervievați au menționat că este în creștere numărul taților care își doresc ca copilul să fie stabilit la domiciliul lui. *”Am avut un caz când mama a plecat într-un stat apropiat pe câteva zile să-și perfecteze actele de cetățenie, iar tata a interpretat aceasta ca părăsirea copilului. La întoarcere i-a fost limitat accesul câteva luni, chiar dacă fetița era foarte mică. Tata tot solicita să-i fie stabilit și lui domiciliul. Mama a fost nevoită să prezinte la direcție mai multe acte, că are un serviciu și posibilități de a întreține copilul. Tata miza pe faptul că are un loc de proprietate și mama nu are și trăiește cu chirie. Acesta nu era un impediment, fiindcă multe familii tinere nu-și au propriul imobil. Prin aceasta nu înseamnă că noi trebuie să limităm drepturile mamei la copil. Eu am înapoiat copilul mamei, fiindcă era fetiță și avea numai 2 ani și are nevoie de mamă. Chiar dacă socrii o învinuiam că nu este o mamă bună, eu cred că pentru copilul ei este cea mai bună”* (I_J_6).

Unii experți intervievați au subliniat că deja se înregistrează unele schimbări în atitudinile judecătorilor cu privire la determinarea părintelului la domiciliul căruia se stabilește copilul. *”Cel mai adesea copilul rămâne cu mama, așa se practică la noi, la moldoveni. Aceasta-i sfânt. Trebuie să fie în interesul superior al copilului. Nu întotdeauna înseamnă că mama este cea mai bună soluție. Eu am cunoscut și tați care s-au zbatut foarte mult pentru copiii lor, nu mai puțin decât mamele. Este doar o prejudecată, acum, din câte am înțeles, s-a mai temperat tendința aceasta”* (I_E_6). Cel mai adesea copilului i se stabilește domiciliul cu tata, în situația în care acesta are o vârstă la care poate fi audiat și își dorește acest lucru.

În caz de divorț custodia copilului poate fi: 1) exclusivă în caz de abuz sau violență; 2) partajată - atunci când copilul este îngrijit de ambii părinți în mod egal, chiar dacă ambii părinți împart custodia copilului, cel cu venituri mai mari ar putea fi obligat să plătească pensia de întreținere; 3) parțială - atunci când unul dintre părinți are în custodie copilul zi de zi și celălalt

părinte are mai puține contacte cu copilul. Părintele în custodia căruia se află copilul devine mamă sau tată singur.

Părintele divorțat, căruia nu i s-a încredințat copilul, păstrează dreptul de a avea legături personale cu acesta, precum și de a participa la creșterea, educarea, școlarizarea și pregătirea lui profesională în baza acordului cu celălalt părinte. În situația în care părintele căruia nu i s-a încredințat copilul constată că celălalt părinte nu își îndeplinește corect atribuțiile de întreținere, educare și creștere a copilului, poate solicita un proces de rejudecare a încredințării minorului.

Nu rareori părintele care locuiește cu copilul împiedică contactul dintre copil și celălalt părinte. Părintele care locuiește separat de copil are aceleași drepturi ca și părintele care locuiește cu copilul. El poate comunica cu copilul, poate participa la educația și instruirea lui, poate primi informațiile necesare de la toate instituțiile educative, curative, de asistență socială. Totodată, el are obligațiile prevăzute de lege, inclusiv obligația de a întreține copilul, de a participa la cheltuielile suplimentare cauzate de circumstanțe excepționale și poartă răspundere pentru prejudiciul cauzat de copilul minor⁶. În realitate, unii avocați au prezentat situații în care tații nu au posibilitatea de a interacționa cu copiii și se întâlnesc rar cu ei din cauza că mama și-a schimbat domiciliul. *"Domiciliul se stabilește la mama, dânsa îl ia peste hotare și atunci problema apare la tata. El poate să nu vadă copilul ani de zile. De multe ori se accentuează rolul mamei ca victimă, dar tata este lăsat la o parte"* (I_J_8).

În cazul apariției litigiului, părintele ale cărui drepturi au fost încălcate se poate adresa la autoritatea tutelară din raza domiciliului copilului. Autoritatea tutelară, în prezența ambilor părinți, scoate la iveală cauza neînțelegerii și, reieșind din interesul copilului, stabilește un program care să

---

⁶ Cebotari V. Stabilirea domiciliului copilului după divorțul părinților. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2015, Nr. 1, p. 53.

satisfacă cerințele ambilor părinți și să acorde părintelui care locuiește separat posibilitatea de a-și exercita drepturile părintești. În caz că părintele care locuiește cu copilul împiedică mai departe exercitarea drepturilor de către celălalt, față de el poate fi aplicată sancțiunea prevăzută de art. 64 din Codul Contravențional. În caz de încălcare repetată, la cererea părintelui ale cărui drepturi sunt încălcate, litigiul va fi soluționat de instanța judecătorească. Instanța judecătorească poate refuza acțiunea, dacă va constata că comportamentul părintelui este în detrimentul copilului (beție, narcomanie, atragere în activitatea antisocială sau criminală etc.) sau acesta prezintă pericol pentru viața și sănătatea copilului (copilul nu este hrănit, îngrijit, tratat în caz de boală etc.). În lipsa acestor temeieri, instanța judecătorească hotărăște ordinea de participare la educația copilului a părintelui care locuiește separat. *”Părintele care nu locuiește cu copilul, de cele mai multe ori este vorba de tata, scrie o cerere în care să i se stabilească un grafic de întrevederi. La stabilirea orarului se ia în considerare acordul mamei, ea va spune care sunt orele când copilul doarme, când e la grădiniță sau la școală. Graficul va fi stabilit atunci când mama este liberă, pentru a fi în prezența copilului, până la vârsta de 3 ani tatăl nu are dreptul să-l ia de acasă, iar după vârsta de 3 ani are dreptul să-l ia chiar și pe noapte, în cazul în care locuiesc în aceeași localitate sau în apropiere” (I_E_3).*

În jurisprudența CEDO se arată că dreptul la viață privată și de familie cuprinde și dreptul pe care îl are un părinte de a avea și de a menține relații personale cu copilul său, drept care nu poate fi restrâns, decât pentru motive serioase și temeinice și numai dacă această restrângere este în interesul superior al copilului. Astfel, dreptul unui părinte și al unui copil de a petrece timp împreună nu poate fi refuzat de către celălalt părinte din cauza neînțelegerilor dintre foștii soți sau a neplății contribuției la cheltuielile de

creștere și educare a copilului⁷.

Oamenii sunt mai susceptibili de a se muta cu traiul în alt oraș sau chiar în alt stat după eșecul căsătoriei. Interesul părintelui care nu locuiește împreună cu copilul este evident: menținerea unui contact suficient cu copilul său pentru a întreține relația de rudenie. O separație fizică semnificativă, care ar împiedica vizitele săptămânale sau lunare, vor agrava, probabil, considerabil menținerea acestei relații. Interesul de a se muta în altă localitate al părintelui care are custodia poate fi de asemenea important. Această mutare ar putea fi necesară pentru a permite obținerea unui nou loc de muncă sau pentru a-și completa ori a-și continua studiile; pentru a se recăsători etc. Atât interesul părintelui care locuiește separat de a avea acces la copilul său, cât și al părintelui care locuiește cu copilul de a se muta în altă localitate sunt importante și urmează a fi soluționate de la caz la caz. În Republica Moldova, având în vedere dimensiunile mici ale statului, nu s-a pus niciodată problema schimbării domiciliului părintelui care locuiește cu copiii minori după divorț cu acordul celuilalt părinte sau cu încuviințarea instanței de judecată. Întotdeauna a funcționat prezumția că părinții acționează de comun acord în interesul copiilor, dacă era vorba de schimbarea locului de trai în țară. Odată cu deschiderea hotarelor și plecarea masivă a populației în țări străine, au apărut litigii între părinții divorțați cu privire la schimbarea locului de trai al părintelui cu care locuiesc copiii minori⁸.

La desfacerea căsătoriei, soții pot prezenta instanței judecătorești o tranziție privind împărțirea bunurilor lor proprietate comună, plata pensiei de întreținere pentru copii și hotărârea cărui dintre cei doi părinți îi vor fi

---

⁷ Motica A. Considerații privind aplicarea principiului ocrotirii "interesului superior al copilului" în caz de divorț al părinților săi. În: Studii, articole, comentarii. Secțiunea de drept privat, p. 144. <https://drept.uvt.ro/administrare/.../1481047524-lect-univ-dr.-adina---renate-motica...>

⁸ Cebotari V. Stabilirea domiciliului copilului după divorțul părinților. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2015, Nr. 1, p. 53-54.

încredințați copiii. Totuși, partajul averii întotdeauna se hotărăște separat, pentru a nu înrăutăți situația, fiindcă durează mai mult în timp. *”De obicei, eu îi sfătui pe cei care depun actele pentru divorț să nu mergem în instanță și cu divorțul, și cu pensia de întreținere, și cu partajarea bunurilor. Cel mai bine e să mergem în instanță cu cererea de divorț și cu cererea de achitare a pensiei de întreținere (în cazul în care există copii și dacă soțul care cere divorțul dorește să se achite). După care, odată obținut divorțul, li se dă foștilor soți la dispoziție un termen de 3 ani pentru partajarea averii. Tocmai de aceea eu îi îndrum să facem aceste două lucruri separat, deoarece, dacă le facem împreună, însăși procedura de divorț va dura câțiva ani”* (I_E_3). *”Partajul averii întotdeauna se hotărăște separat, pentru a nu agrava situația, fiindcă ele durează mai mult în timp”* (I_J_8).

Soții au posibilitatea ca ei singuri să decidă și să-și împartă averea. *”Eu le propun soților să se înțeleagă singuri cum să împartă averea, pentru ca să nu mai fie nevoiți să aibă cheltuieli suplimentare, însă dacă aceștia nu ajung la un numitor comun, atunci instanța de judecată rezolvă situația”* (I_E_5).

Soții și foștii soți își datorează reciproc întreținere pe timpul căsătoriei, iar în unele cazuri și după încetarea acesteia. În mod firesc, soții își duc viața în comun și contribuie în raport cu mijloacele fiecăruia la cheltuielile ce pot apărea pe parcursul căsniciei. Cererea soțului privind plata pensiei de întreținere poate fi satisfăcută dacă sunt îndeplinite următoarele condiții: 1. Soții (foștii soți) sunt sau au fost în căsătorie legală; 2. Soțul (fostul soț) care cere întreținerea este inapt de muncă și necesită sprijin material; 3. Soțul (fostul soț) care datorează întreținerea dispune de mijloace materiale suficiente pentru plata întreținerii celuilalt soț. Legislația Republicii Moldova cu privire la raporturile familiale de întreținere subliniază câteva cazuri în care persoana poate fi scutită complet sau pe un anumit termen de la obligația de întreținere, și anume: incapacitatea de muncă a soțului sau a fostului soț inapt de muncă care necesită sprijin material, este rezultatul abuzului de

băuturi alcoolice sau substanțe stupefiante, ori rezultatul unei infracțiuni premeditate; soțul sau fostul soț care necesită sprijin material a avut un comportament amoral în familie; soții sau foștii soți s-au aflat în căsătorie cel mult 5 ani; s-a constatat, pe cale judecătorească, faptul că căsătoria a fost desfăcută din culpa fostului soț, care necesită sprijin material⁹.

Ținând cont de faptul că populația divorțează cu lejeritate, s-a testat ideea dacă experții consideră necesitatea creării unei instanțe specializate pe divorțuri. Cei mai mulți au menționat că nu este neapărat, țara e mică și nu ne putem permite cheltuieli mari pentru întreținerea unei astfel de instanțe. *"Părerea mea este că aceste cazuri nu sunt așa de complicate. Poate ar trebui de organizat o specializare în asemenea probleme, să fie examinate de judecători cu experiență"* (I_J_3). Unii judecători sunt însă de părere că de desfacerea căsătoriei, stabilirea pensiei de întreținere și de alte aspecte legate de divorț trebuie să se ocupe instanțele judecătorești specializate. *"Toată lumea ar ști cum urmează să fie aplicată legea și ce ar trebui de întreprins. La noi, instanțele sunt supraîncărcate și activează în toate ramurile de drept. Ar fi normal ca nu un penalist să analizeze un dosar ce ține de divorț, pensie de întreținere. Sau cel puțin să fie divizate în două categorii"* (I_E_2).

În general, cadrul legal actual contribuie ca divorțurile să fie obținute ușor. Pe lângă aceasta, asistăm la toleranță socială față de divorț, divorțul nemaifiind o chestiune de stigmatizare. Valorile individuale s-au schimbat, iar reorientările oferă motive subiective pentru separare. Cu siguranță, aceste modificări explică parțial și tendința de scădere a achitării pensiei de întreținere.

---

⁹ Cebotari V. Noțiunea, caracterele juridice și categoriile obligației legale de întreținere. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2014, Nr. 3, p. 19.

1.2. FACTORI DETERMINANȚI CE AFECTEAZĂ STABILITATEA FAMILIEI

Divorțul este un proces adesea traumatizant ce cuprinde mai multe etape: a) Disoluție și eroziune care se manifestă prin insatisfacție față de conviețuirea în cuplu. b) Separarea premergătoare divorțului. Practicarea separării este în funcție de relațiile dintre parteneri, nivelul veniturilor, posibilitatea de a găsi o locuință, regimul juridic al proprietății familiale. c) Disoluția legală. d) Acomodarea în perioada de după divorț. După disoluția căsătoriei, foștii parteneri trebuie să se adapteze unui nou stil de viață: viața într-o nouă locuință, stabilirea de noi relații și parteneri, refacerea în urma stresului provocat de divorț, acomodarea la un nivel de trai mai scăzut (mai ales în cazul femeilor), îngrijirea de unul singur a copiilor încredințați.

Populația are o atitudine flexibilă față de divorț și de acceptare a acestuia. Analiza datelor cu privire la atitudinile respondenților față de divorț relevă că acest eveniment este acceptat atât la nivel individual, cât și la nivel social (*Tabelul 1*). **Indicele Opiniei Personale Dominante (IOPD)**¹⁰ denotă că în concepția respondenților divorțul nu este privit ca un eșec, ci ca o posibilitate de a începe o viață mai bună. Ideea că nu trebuie de divorțat nici într-un caz și că e necesar de păstrat căsătoria cu orice preț a cumulat cea mai mare valoare negativă.

Cu cât divorțul devine mai răspândit, cu atât el este mai vizibil și acceptat. Oamenii văd la cei din jurul lor cum au rezolvat dificultățile

---

¹⁰ **Indicele Opiniei Personale Dominante (IOPD)** este calculat după formula:

$$\text{IOPD} = (\mathbf{p} - \mathbf{n}) * (\mathbf{100} - \mathbf{ne}) / \mathbf{100},$$

unde, **p** – ponderea opiniilor pozitive,

n – ponderea opiniilor negative,

și **ne** – ponderea opiniilor neutre.

Cu cât indicele este mai aproape de 100, cu atât opiniile/percepțiile/atitudinile sunt mai pozitive.

maritale prin despărțire legală. Cu alte cuvinte, indivizii sunt mai pregătiți, dispuși și capabili să se despartă și să divorțeze¹¹. Relevante în acest context sunt unele opinii ale creditoarelor. *"Multe am răbdat de la el în toți acești 21 de ani de căsnicie, pentru că era o rușine să divorțezi, dar și speram să se schimbe. Dar acum, când mi-a ajuns deja cuțitul la os, gata, m-am hotărât. Mai ales că văd câți oameni acum divorțează și cât sunt de fericiți după aceasta. Câteva din cunoscutele mele parcă au înflorit după ce au divorțat, așa că mi-am luat și eu inima în dinți și am pus capăt suferințelor mele, dar și copiii sunt deja mari și ei tot m-au influențat, îmi spuneau mereu că nu e cazul să sufăr atâtea de la el"* (II_17_C). *"Nu regret faptul că m-am despărțit de el, e mai bine să rupi lanțul când e subțire. Cu cât trec mai mulți ani, cu atât ai mai multe lucruri în comun și e mai greu să te despărți"* (II_18_C).

Valoare pozitivă semnificativă IOPD de 20,09 a cumulat ideea că se poate de divorțat numai atunci când familia de facto nu mai este, ceea ce demonstrează că respondenții sunt conștienți de consecințele negative ale divorțului asupra copiilor și că motivul destrămării trebuie să fie unul temeinic.

Tabelul 1. Atitudinile respondenților cu privire la divorț

	De acord	Parțial de acord	Nu sunt de acord	IOPD
Nu trebuie de divorțat nici într-un caz, e necesar de păstrat căsătoria cu orice preț	22	37	41	-11,97
Se poate de divorțat numai atunci când familia nu mai este	49,5	29,5	21	20,09
Se poate de divorțat în orice caz, mai rău nu va fi	22,5	41	36,5	-8,26
În ceea ce privește divorțul unui cuplu, totul depinde de fiecare caz concret	66	24	10	42,56

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

¹¹ European Policybrief. Solomonic choices: parental separation, child well-being and family policies in Europe. 2014. [www. https://ec.europa.eu/.../policy.../policy_brief_families-and-so...](https://ec.europa.eu/.../policy.../policy_brief_families-and-so...)

Factorii care condiționează divorțialitatea pot fi atât externi (experiența din familia de origine, migrația, infidelitatea, nivelul de bunăstare a familiei etc.), cât și interni (reciprocitatea emoțională și afectivă, convergența aspirațiilor, aderența la valori comune, desfășurarea în comun a unor activități etc.).

Divorțul este un fenomen complex, determinat de o multitudine de factori economici, sociali, culturali și religioși, care acționează la nivelul indivizilor, în interiorul cuplurilor și în afara acestora. Motivele de divorț pot fi văzute ca explicații personale ale acestei acțiuni, pe care oamenii o construiesc pentru a răspunde când sunt întrebați despre acest lucru și de a sublinia că au făcut aceasta din motive întemeiate. Deciziile individuale ale divorțului și separării sunt în mod clar influențate de caracteristicile sociale ale participanților, dar ele sunt, de asemenea, influențate de caracteristicile societăților lor și de afilierea lor la anumite cohorte¹².

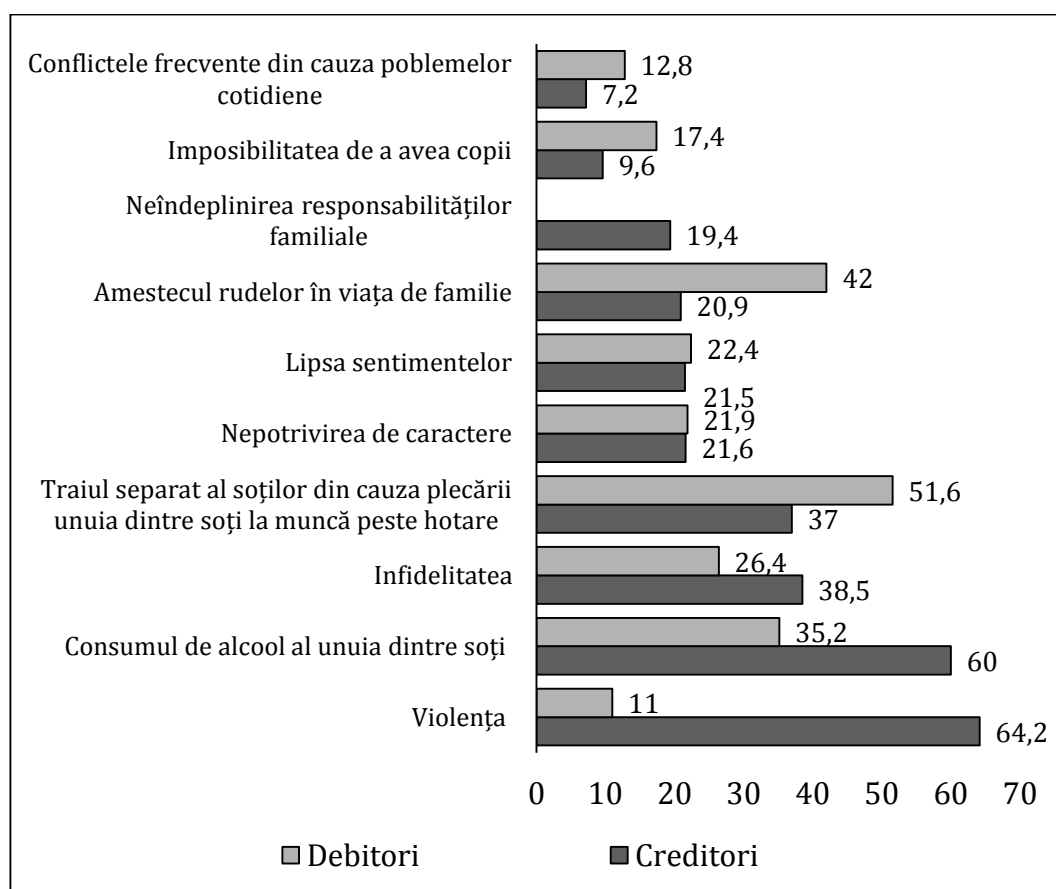
La întrebarea generală ce cauze duc la divorț, pe primele poziții creditorii au plasat problema violenței în familie (64,2%), consumul de alcool al unuia dintre soți (60%), infidelitatea (38,5%) și traiul separat al soților din cauza plecării unuia dintre ei la muncă peste hotare (37%). Există decalaje semnificative în concepțiile debitorilor și ale creditorilor în ceea ce privește cauzele divorțurilor. Astfel, în opinia debitorilor (*Fig. 1*), principalele cauze ale divorțurilor sunt traiul separat al soților din cauza plecării unuia la muncă peste hotare (51,6%), amestecul rudelor în viața de familie (42%), consumul de alcool al unuia dintre soți (35,2%), lipsa sentimentelor (22,4%).

Diferențele sunt și mai semnificative între opiniile debitorilor și creditorilor în ceea ce privește cauzele desfacerii propriei căsătorii (*Fig. 2*). La creditori, pe primele poziții se menține problema violenței și cea

---

¹² Causes and Consequences of Divorce: Cross-national and Cohort Differences, an Introduction to this Special Issue. *European Sociological Review*. Vol 22, Nr. 5, December 2006.

a consumului de alcool, fiind urmate de traiul separat din cauza plecării unuia dintre soți peste hotare și conflictele frecvente din cauza problemelor cotidiene. La debitori, pe prima poziție s-a plasat traiul separat al soților din cauza plecării unuia la muncă peste hotare (60,8%), pe a doua poziție – conflictele frecvente din cauza problemelor cotidiene (55%), și pe a treia poziție – amestecul rudelor în viața de familie (51,5%). În pofida faptului că numărul de creditori care au menționat că familia lor s-a destrămat din motive grave, și anume, fie din cauza violenței, fie a consumului de alcool, nici un debitor nu a recunoscut acest lucru.

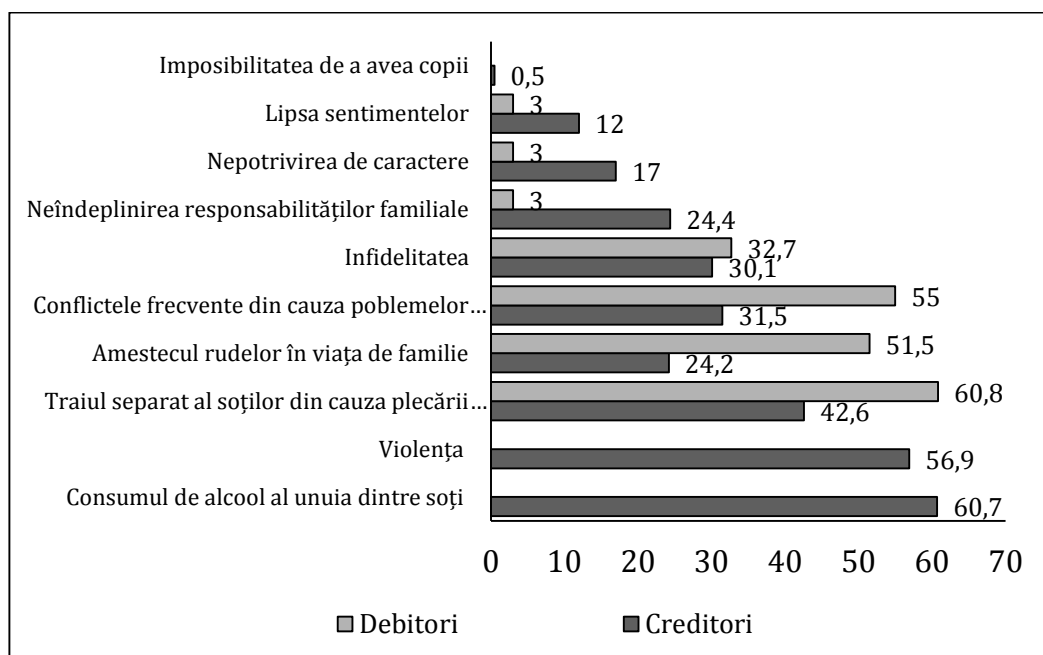

Fig. 1. Cauzele divorțurilor în opinia debitorilor și creditorilor

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016). *Depășește 100% (respondenții au ales mai multe variante de răspuns).

Există o multitudine de factori care contribuie la apariția **violentei în familie**,

spre exemplu: consumul de băuturi alcoolice, care are drept efect scăderea controlului asupra actelor săvârșite; sărăcia (atunci când aceasta este asociată cu sentimentul de frustrare); șomajul (în situația în care este asociat cu sentimente de insecuritate); stresul (care poate apărea atunci când au loc evenimente nefericite în viața unei familii). ”*Timp de 2 ani cât am fost căsătoriți au fost mai multe zile în care mă bătea decât zile în care nu o făcea. Eu munceam toată ziua și acasă, și la deal, aveam grijă de copil, făceam mâncare, spălam, dar el umbla toată ziua cine știe pe unde, că nici nu lucra nicăieri. Mai cânta din când în când pe la nunți cu ionica, asta era toată sursa lui de venit. Când venea seara acasă, mai avea încă și pretenții la ceea ce făceam sau la ceea ce nu reușeam să fac, iar dacă încercam să scot vreun cuvânt – mă bătea*” (II_15_C). ”*Eu nu am fost supusă violenței fizice, dar verbale da, când ne certam, mă nimea foarte urât și acest lucru e mai dureros decât o palmă*” (II_16_C).

Fig. 2. Cauzele desfacerii propriei căsătorii

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016). *Depășește 100% (respondenții au ales mai multe variante de răspuns).

O situație mai particulară prezentată de un expert s-a referit la violența economică. ”*Am avut o situație când mama era în concediu de îngrijire a*

copilului, dar tata nu-și aducea aportul financiar, deși el câștiga foarte bine. El nu dorea să o întrețină, lucru care a demoralizat-o. Atunci când soțul nu are încredere în tine și-ți cere fiecare bon de plată pe ce ai cheltuit banii, deja nu mai poate fi o relație de familie, ci este presiune și violență. Ea stătea cu 2 copii acasă, el îi dădea câte 50 de lei pe zi și seara îi cerea cecul ca să-i arate ce a cumpărat” (I_E_8).

Consumul de alcool este un factor frecvent invocat în cazurile de divorț. *“Alcoolul a fost unica problemă care a dus la separarea noastră. Atunci când era în stare de ebrietate, era cu totul alt om față de când era cu mintea lucidă, parcă erau doi oameni absolut diferiți. Când era beat, devenea agresiv, brutal, începea cearta de la nimic. Când venea noaptea beat, eu mă prefăceam că dorm, doar pentru a evita un scandal, dar el mă trezea din somn pentru ca să-i pun să mănânce, să-i duc hainele la baie, sau altceva, și dacă nu făceam ceva cum trebuie, începea să țipe” (II_18_C).*

Conform datelor Organizației Mondiale a Sănătății, în anul 2014 consumul de alcool pe cap de locuitor (15 ani și peste) a fost de 9,9 litri alcool pur¹³. Un studiu național relevă că în 60% din toate gospodăriile casnice se consumă alcool, iar cel mai înalt nivel al consumului de băuturi alcoolice este înregistrat în rândul populației de 20-44 de ani¹⁴.

Datele studiului ne confirmă că un factor al divorțialității specific țării noastre este **migrația populației** în afara țării. Procesul migratoriu influențează pozitiv asupra situației materiale, însă asupra relațiilor familiale efectele, cel mai adesea, sunt negative. În situația plecării unuia dintre soți, relațiile dintre ei se pot destabiliza, iar cel plecat peste hotare foarte repede se va simți îndepărtat. Plecarea peste hotare, chiar dacă contribuie la asigurarea

---

¹³ Recorded alcohol per capita consumption, from 2000. // <http://apps.who.int/gho/data/node.main-euro.a1026?lang=en&showonly=gisah>

¹⁴ Expert Grup. Consumul și abuzul de alcool în Republica Moldova. Evaluarea situației și impactului. Chișinău, 2008.

economică, mai generează și neîncredere unul față de celălalt. *"În familie este nevoie ca ambii parteneri să fie unul lângă celălalt. Cred că, dacă soțul nu pleca peste hotare, poate că era să fim împreună, dar așa... ochii care nu se văd se uită, el și-a găsit acolo alta și și-a întemeiat o nouă familie, dar de mine și de copil a uitat"* (II_19_C). *"Din cauza lipsei de bani este răspândită migrația peste hotare, care influențează negativ asupra relației din familie. Ar fi bine ca în țara noastră să fie posturi de muncă suficiente și remunerate decent, pentru ca să nu existe plecările peste hotare pe perioade mari de timp"* (II_8_D).

Studiile în domeniu au evidențiat că despărțirile frecvente și de durată ale soților condiționează reducerea sensibilității afective, ducând la distrugerea legăturilor emoționale reciproce. În unele cazuri, venirea soțului/soției acasă este percepută ca o sursă de disconfort, de direcționare și de control, care aduce un dezechilibru în modul obișnuit de viață, deci fără prezența partenerului¹⁵. Astfel, migrația de muncă contribuie la dereglarea ciclului de viață familial, la inversarea rolurilor familiale și denaturarea autorității familiei.

Un alt efect al migrației este că o mare parte din tinerii care și-au format familia în ultimii ani sunt copii ai migranților care nu au avut parte de un model de viață familial real și permanent. *"Să nu uităm că au fost anii '90, ani grei, când părinții plecau, copiii rămâneau singuri și acum ei se căsătoresc și nu au deprinderi de trai în familie"* (I_J_7).

Amestecul rudelor în viața de familie de asemenea este un factor destul de frecvent invocat. Uneori acest factor are la bază faptul că soții locuiesc în familii intergeneraționale. *"Lipsa unei locuințe proprii ducea, de cele mai multe ori, la certuri. Deși aveam odăi separate, nimeni nu ne deranja, oricum, soțul, de fiecare dată când apăreau conflicte, spunea că e din cauza că*

---

¹⁵ Gagauz O. Dinamica familială: tendințe și provocări demografice. În: Evoluția demografică a Republicii Moldova. Chișinău, 2014, p.75.

locuiește împreună cu părinții mei. Părinții vedeau ce se întâmplă și de aceea erau montați negativ împotriva lui. Pentru a justifica neînțelegerile dintre noi spunea că socrii sunt vinovați” (II_21_C).

Este necesar de subliniat faptul că doar un număr redus de respondenți nu au evidențiat **problema lipsurilor materiale** drept factor care să conducă la divorț. *”La noi în țară, mai ales la sate, de lucru nu este, sau este prost remunerat. Mai există și problema locuinței”* (II_24_C). Experții intervievați consideră că probabilitatea de a divorța este mai înaltă la cuplurile cu o situație financiară mai favorabilă. *”Cel mai mult divorțează cuplurile care au o stabilitate economică și mai ales dacă femeia este angajată în câmpul muncii, deoarece ea știe că se va putea descurca financiar și singură fără suportul soțului”* (I_P_1). Același lucru îl confirmă și una din respondente. *”Am un salariu destul de bun, care îmi permite să mă întrețin pe mine și pe copiii mei. De ce ar trebui să mai răbd comportamentul fostului soț, dacă oricum nu mă face să fiu fericită și nici un serviciu stabil nu are? De ce ar mai trebui să îl întrețin și pe el?”* (II_15_C). În concepția unor experți, *”statutul economic nu are importanță. Odată ce apar neînțelegeri mari într-o familie din diverse motive, probabil, cuplul se va despărți, căci nu mai trăim vremurile când soția rabdă și tace, și nici iubirea cu sila nu se ține”*(I_AS_1).

În Republica Moldova problema locuinței rămâne a fi încă una predominantă. Astfel, conjunctura socioeconomică creată îi forțează pe soți să locuiască într-o familie multigenerațională, aceasta contribuind la apariția conflictului între aspirații și realitate. O serie de studii în domeniu au demonstrat că coabitarea intergenerațională este traumatizantă și stresantă pentru cupluri, deoarece în majoritatea cazurilor nu reprezintă opțiunea tinerilor, ci este dictată de imposibilitatea accesului la o locuință proprie. Cuplurile percep acest lucru ca pe un atentat la independența lor și ar prefera să locuiască singuri fără părinți, deși sunt conștienți de faptul că, din punct de

vedere material, coabitarea cu părinții este avantajoasă. Acest conflict interior, ce ajunge uneori să fie exteriorizat chiar în forme violente, are consecințe negative asupra sănătății fizice și psihice, asupra satisfacției generale de viață și, ceea ce este mai important, asupra satisfacției maritale și familiale¹⁶. *"Faptul că locuiam împreună cu socrii a dus la separarea noastră, când aveam de spus unul altuia ceva mereu trebuia să căutăm momentul potrivit în care să nu ne audă nimeni, ba mai mult, trebuia de fiecare dată să dăm explicații când și unde ne ducem, mă simțeam de parcă eram un copil de 13 ani care trebuia să-și ceară mereu voie de la mama"* (II_24_C).

Un alt factor invocat de creditorii și debitorii intervievați este **instabilitatea socială** din țară. *"Înainte, când era ideologia sovietică, se știa că la 18 ani pleci la armată, la 20 de ani mergi la universitate/institut, iar după terminarea studiilor te angajezi undeva la muncă, peste 5 ani primești apartament, peste vreo 30 de ani vei avea pensie. Era un fel de stabilitate, omul era mai sigur în ziua de mine. Azi toate acestea nu mai sunt"* (II_22_C).

Schimbarea **sistemului de valori**. Deja soții nu mai sunt formați în spiritul valorilor de conformitate, ascultare, îndeplinirea rolurilor tradiționale de gen și credință religioasă. În ultimele decenii aceste valori au fost înlocuite, punându-se accentul pe independență, autonomie, autodirijare și creativitate¹⁷. *"Când se căsătoresc, se încep problemele, oamenii s-au dezvoltat să cedeze unul altuia"* (II_23_C). *"Oamenii au alte valori, spre exemplu banii, chiar când vin să se angajeze undeva, în primul rând întrebă ce salariu va avea, nu ce obligațiuni de serviciu are, așa și în familie este"* (II_9_D).

În ceea ce privește **nepotrivirea de caractere și viziuni**, se observă că acesta este un factor mai mult invocat de creditoare decât de debitori (17% contra 3%). *"Suntem doi oameni total diferiți și cu trăsături morale diferite.*

---

¹⁶ Ghebrea G. Factorii ce afectează stabilitatea cuplului marital. În: Calitatea vieții, 1999, nr. 1-2, p. 23.

¹⁷ Amato P.R. The consequences of divorce for adults and children: an update. <https://hrcak.srce.hr/file/180281>. p. 9.

Soțul trăiește cu ziua de azi, iar pentru mine cel mai important este sănătatea și viitorul copiilor mei. Anume minciuna, plăcerea de a se lăuda și incompetența lui au fost cauzele divorțului” (II_24_C). ”Aveam probleme de la gestionarea banilor, soțul meu era foarte cheltuitor, iar eu economiseam, cred, prea mult, eu mereu mă gândeam la viitor, dar el trăia doar cu prezentul” (II_2_C).

Una dintre cele mai mari provocări a relației de cuplu este **infidelitatea**. Cel mai frecvent geneza acestei probleme constă în neîndeplinirea reciprocă dintre parteneri a nevoii de comunicare, de siguranță, de a aparține, de intimitate, afective, de acceptare și de cooperare. Factorul infidelitate a înregistrat valori apropiate atât în rândul debitorilor, cât și al creditorilor (32,7% și 30,1%). *”Am fost o familie timp de 21 de ani și în tot acest răstimp am știut că îmi este infidel, de fiecare dată când auzeam că mă înșeală, îmi luam copiii și mă duceam la mama. El venea la noi, ne implora să ne întoarcem acasă și eu îl iertam, de fapt, de dragul copiilor mă întorceam. Însă scenele se repetau, până când înșiși copiii mi-au spus: gata, ajunge, mai mult nu ne mai întoarcem acasă” (II_25_C).*

Unii respondenți au menționat că, deși nu au avut motive certe privind infidelitatea partenerului de viață, **gelozia** a avut un impact negativ asupra relațiilor maritale, deoarece le-a subminat încrederea reciprocă dintre ei. *”Eu munceam în Rusia, că așa e situația de aici din Moldova, nu-i nimic de lucru, iar ceea ce este e slab plătit, așa că am fost nevoit să muncesc departe de familie, de soție, de copii. De fiecare dată când veneam, dar și când discutam la telefon, ne reproșam unul altuia, că cine știe ce faci tu acolo, că poate ai pe cineva, erau discuții fără măcar să știm ceva concret” (II_10_D).*

Gelozia se poate manifesta prin diferite forme, identificându-se diferite tipuri: gelozia- invidie, gelozia posesivă, gelozia – excludere, gelozia – competiție, gelozia – egocentrică și gelozia – neliniște. Toate aceste forme cu certitudine au un efect distructiv asupra relației maritale, fiindcă amplifică și alte efecte negative. *”Gelozia duce, de cele mai multe ori, la violență atât*

fizică, cât și verbală din partea soțului, dacă apare o astfel de gelozie în familie, este evident faptul că acel cuplu urmează să divorțeze” (I_P_2). Unii cercetători nu exclud că, ocazional, sentimentele atenuate de gelozie sunt normale pentru persoanele care iubesc, asemenea sentimente au o valoare adaptativă, în sensul că ele întăresc motivația conduitei interacționale a partenerilor¹⁸.

În câteva cazuri respondentele au menționat că familia lor s-a destrămat din cauza implicării foștilor soți în **jocuri de noroc**. *”Ducea toți banii din casă pe jocurile de noroc și nu contribuia deloc la creșterea și educarea copiilor. Ieșea noaptea din casă și putea să nu mai apară timp de 2-3 zile pe acasă. Îmi făceam griji când vedeam că lipsește de acasă atâtea zile fără să dea nici măcar un telefon, de fiecare dată mă gândeam la ce-i mai rău, că poate i s-a întâmplat ceva. Când venea acasă, nu dădea nici o explicație, nu spunea unde a fost. După 7 ani de căsătorie am înțeles că aceasta nu este viață de familie, așa că am înaintat cererea de divorț. Când a fost înștiințat despre divorț, a început să mă sune, să mă roage să-l iert și să-l primesc înapoi, dar deja era târziu, am înțeles că nu se va mai schimba niciodată și că nu are rost să mai continui”* (II_2_C).

Alte cauze invocate de creditoare au fost: neîndeplinirea funcțiilor de părinte, frica de responsabilități, minciuni etc. Este necesar să subliniem că nu avem certitudinea că toate aceste cauze au fost prezentate și judecătorilor, fiindcă mulți oameni nu spun adevărul în fața instanței judecătorești. Astfel, motivele pentru care oamenii divorțează nu sunt identice cu motivele formulate ca temeuri legale, deși instanța de judecată depune străduință pentru a cunoaște realitatea motivelor de divorț, fără a se limita la ceea ce se invocă în acțiune. Întrebați care sunt motivele hotărâtoare în desfacerea căsătoriei, experții intervievați au plasat în prim-plan și problema violenței, urmată de consumul de alcool. Alte cauze frecvent menționate de experți sunt neglijarea copiilor, infidelitatea, imposibilitatea de a comunica și coopera cu partenerul de viață.

---

¹⁸ Mitrofan I., Mitrofan N. Elemente de psihologie a cuplului. București: Șansa, 1996, p. 130.

Multitudinea de cauze invocate atât de către creditoare, cât și de către debitori relevă că divorțurile în țara noastră sunt destul de controversate. În alte țări, mai mult de jumătate din cazurile de divorț sunt amiabile (52%) și soții sunt de acord cu consecințele acestui eveniment¹⁹.

Cel mai adesea soția este cea care vine cu propunerea de a divorța (56,5%) și tot ea cel mai adesea depune cerere de desfacere a căsătoriei (75%). Bărbații sunt inițiatorii divorțului în situația când soția este plecată peste hotare de mai mulți ani și a întrerupt relațiile cu membrii familiei. Persoana care inițiază divorțul se simte vinovată nu doar pentru eșecul căsătoriei, ci și asupra actului de inițiere.

La întrebarea dacă regretă desfacerea căsătoriei, doar 16% au răspuns afirmativ, 44% negativ și la 20% le-a fost dificil să dea o apreciere. *"Până la depunerea cererii de divorț am locuit separat un an și 4 luni, chiar dacă de la bun început știam că nu îl voi ierta niciodată pentru toate câte mi-a făcut. Am ezitat mult până a lua o astfel de hotărâre, parcă mă temeam de ceva, nu știam de la ce să pornesc, eram confuză"* (II_24_C). Majoritatea din cei care nu regretă desfacerea căsătoriei nu consideră divorțul o tragedie și, deși îl apreciază ca un eveniment stresant, văd în aceasta o oportunitate pentru un nou început.

La întrebarea dacă au încercat să apeleze la vreun psiholog/terapeut, consilier pe probleme familiale, 71,5% au declarat că nu au intenționat să apeleze, considerând că ar fi fost inutil. Cei care au recurs la serviciile unor asemenea specialiști este foarte redus – 4,7%, *"am apelat ca să-mi regăsesc puterile și eul propriu"*.

Circa 18% au menționat că și-ar fi dorit să consulte un asemenea specialist, însă nu știau unde pot apela, majoritatea respondenților fiind din

---

¹⁹ Chaussebourg L. La contribution à l'entretien et l'éducation des enfants mineurs dans les jugements de divorce. Bulletin d'information statistique. 2007, Nr. 93.

mediul rural, *"noi nu avem profesioniști prin raioane"*. Acest aspect scoate în evidență că într-un număr foarte mic de localități familiile pot beneficia de consiliere psihologică în situația când se confruntă cu probleme stresante. În cele mai multe raioane specialiștii în psihologie cu desăvârșire lipsesc. Avalanșa de probleme socioeconomice și psihologice cu care se confruntă familiile din Republica Moldova impune necesitatea creării în toate centrele raionale a cabinetelor de consiliere psihologică. Prin apelarea la servicii de consiliere și terapie maritală s-ar modela stilurile nepotrivite de comunicare și relaționare dintre parteneri și obținerea unor stiluri noi și eficiente. Consilierul, având rolul de ghid, poate ajuta cuplul să își mobilizeze resursele pentru a stimula punctele lor tari, astfel încât să găsească împreună cât mai multe soluții reale la dificultățile cu care se confruntă.

Alte motive particulare invocate sunt: *"în momentul acela nu mă gândeam la psiholog", "rușinea de a apela la psiholog", "soțul a fost contra să apelăm la psiholog", "nu am apelat din lipsa de bani"*. Unii respondenți au subliniat că au apelat la instituții religioase, *"la biserică prin rugăciuni", "la sfaturile Bibliei", "m-au ajutat sfaturile părintelui de la biserică"*.

Alarmant este faptul că nici copiii nu beneficiază de consiliere psihologică. *"Copiii, de multe ori, sunt folosiți ca unealtă de estorcere de bani și ca unealtă în conflictul dintre soți. Acesta-i cel mai grav lucru. Noi avem servicii sociale care nu sunt de cel mai înalt nivel. În școală nu avem psihologi care să observe cum evoluează comportamentul unui copil și să identifice copiii cu probleme. Avem un ghem de probleme care se agravează. Copiii ajung să fie marginalizați, să săvârșească acte de suicid, infracțiuni, pentru că ei simt tot conflictul acesta (I_JC_1)*. Consilierea psihologică a copiilor este necesară, mai ales în situația în care în aproape o treime din cazuri (31%) copilul îl consideră vinovat pe părintele care a plecat din familie de desfacerea căsătoriei și în 17% consideră că ambii sunt vinovați.

Există numeroase surse de tensiune ce pot afecta stabilitatea cuplului, multe fiind determinate și de societatea în care trăim. Indiferent de factorii care afectează stabilitatea conjugală, important este ca ambii parteneri să conștientizeze existența lor și să elaboreze diverse metode de depășire a acestor tensiuni. Stabilitatea relației conjugale rezultă adesea din capacitatea soților de a rezolva conflictele.

Generalizând, actorii și variabilele mai specifice divorțialității ar putea fi grupate în două mari clase: variabilele de ordin premarital și variabilele de investiție. În cadrul variabilelor de ordin premarital, cele mai semnificative sunt școlaritatea și vârsta la căsătorie. Studiile au arătat că școlaritatea sensibil egală a soților descrește disoluția maritală. În ceea ce privește gradul de școlaritate a femeilor, există o legătură nonliniară între școlaritate și divorț: soțiile cu studii superioare divorțează în mai mare măsură decât celelalte. Cu cât vârsta la căsătorie este mai mică, cu atât probabilitatea de divorț este mai mare. Cercetările concrete care au urmărit efectul variabilelor de investiție s-au concentrat în jurul capitalului domestic (locuință, bunuri), copii și investiții de ordin psihologic. O categorie de cercetări demonstrează că copiii constituie un factor stabilizator pentru cuplu și descurajează destrămarea acestuia. Însă, cu schimbarea structurii familiei moderne, copiii încetează a mai servi drept element de întreținere a relațiilor familiale. Majoritatea intervievaților au menționat faptul că copiii i-au făcut să se gândească foarte mult până a lua hotărârea de a divorța. *"Am răbdat multe de la soț, de fiecare dată când mă gândeam să mă despart, în primul rând țineam cont de copii, ce vor spune copiii, cum mă voi descurca singură la îngrijirea și educația lor. În final, după divorț, am ajuns la concluzia că așa este cel mai bine pentru copii, pentru că divorțând îi voi proteja de certurile familiale, de violență, astfel, mai bine să crească într-o familie monoparentală decât într-o familie completă, dar plină de probleme"* (II_15_C). Pentru un copil este mai

indicată o familie monoparentală decât una în care există certuri și probleme. Dacă în trecut familiile cu căsătorii nereușite trebuiau să rămână împreună de dragul copiilor, în prezent se apreciază că este mai bine pentru copii dacă părinții se despart, în loc să-i supună unui permanent conflict în familie.

Investițiile monetare în locuință și alte bunuri de folosință îndelungată sunt o variabilă relevantă în divorțialitate. Cuplurile care nu au divorțat au o proprietate comună mult mai valoroasă decât cea a cuplurilor care s-au despărțit. G. Becker considera că partenerii cu riscul de despărțire nici nu investesc prea mult în căsnicie, ceea ce a relatat și una din interviewate. *"De la început era clar că nu va ieși nimic bun din căsătoria noastră. Am cumpărat împreună un lot de pământ, piatră și eram gată să ne apucăm de casă, însă când am văzut câte fecea și la cât ne certam, am hotărât să mă opresc aici. Mai bine să împărțim doar un lot de pământ decât o casă gata ridicată. Și un lot de pământ e greu de împărțit, încă suntem în proces de judecată, după divorț judecata ne-a oferit o perioadă de 3 ani pentru a împărți proprietatea comună (II_24_C). Investițiile psihologice în mariaj (atașament, sentimente, grija față de ceilalți membri ai familiei etc.) au mecanisme și efecte asemănătoare investițiilor economico-monetare: angajându-te mai mult emoțional, te costă mai mult despărțirea.*

Studiul realizat a evidențiat că în mai multe situații divorțul este generat de un ansamblu de factori și că se recurge la divorț după o perioadă îndelungată de deteriorare a relațiilor dintre soți. *"Băutura, prietenii și venirea repetată în continuu pe la 3-4 noaptea acasă a dus la despărțirea noastră" (II_15_C). "Insuficiența resurselor financiare. Dacă bărbatul aduce puțini bani, el trebuie măcar să ajute cu lucru prin casă, dar el nu ajută nimic și mai și consuma des alcool. El servea mult băuturi alcoolice și avea halucinații: câteodată mă întreba – cine este lângă noi? Cu toate că nu era nimeni" (II_26_C). "Am avut mult de suferit până la luarea unei decizii finale, nu ne-am despărțit de la prima ceartă*

apărută, au fost multe certuri și multe împăcări, până când am realizat că căsnicia nu mai poate să continue într-o așa manieră” (II_2_C).

Stabilitatea familială nu este un dat: ea se construiește, se perfecționează în procesul firesc al vieții de familie, prin efortul comun al partenerilor, prin concesii și ajustări reciproce²⁰. Astfel, la întrebarea ce factori ar determina stabilitatea unei familii, persoanele intervievate au subliniat ideea că menținerea unei familii depinde de concordanța atitudinilor ambilor parteneri. *”Totul depinde de ambii parteneri, într-o relație ambii trebuie să mai cedeze atunci când e cazul, trebuie să existe un respect reciproc, să fie familist. Eu aveam nevoie să petrecem cât mai mult timp împreună, pe când soțul prefera să petreacă acest timp cu prietenii. Pentru stabilitatea unui cuplu ambii parteneri trebuie să aibă aceleași viziuni referitoare la familie (II_25_C). ”Există stabilitate în familia în care nu sunt probleme majore. E clar că în fiecare familie apar probleme, dar dacă sunt corectate la timp, atunci totul este bine, este foarte important ca soții să învețe din greșelile lor, dar să nu le repete în continuu” (II_9_C).*

În analiza cauzelor divorțului un factor explicativ îl reprezintă și motivele pentru care s-au căsătorit. Astfel, o parte din respondenți au menționat că s-au căsătorit din cauza unei sarcini neplanificate, dorinței de a părăsi familia de origine, deprinderea de a fi împreună etc. *”La început credeam că din dragoste, acum realizez că sarcina a fost motivul căsătoriei noastre” (II_4_C). ”Îmi dau seama că era o deprindere doar formată între noi, am fost 7 ani împreună până la căsătorie, dar ne-am căsătorit pentru că am rămas însărcinată, că de altfel cine știe cât încă era să fim în stadiul de întâlniri. Nu pot să spun sigur care a fost motivul căsătoriei: dragostea, deprinderea sau sarcina” (II_17_C). ”Am fost împreună puțin timp și credeam că am găsit prințul care mă va scoate din problemele familiei în care locuim,*

---

²⁰ Voinea M. Psihosociologia familiei. București: Editura Universității din București, 1996, p.62.

tatăl meu ne bătea și pe mine, și pe mama. Doream să fug cât mai curând din acel mediu, și când colo – am nimerit exact într-un mediu ca în familia mea, poate că și mai rău” (II_9_C). ”Evident că ne-am căsătorit din dragoste, dar când necesitățile au crescut, atunci s-a cam terminat cu dragostea. Dragostea trece, ochelarii rozi de pe ochi se iau și abia atunci realizezi ce înseamnă problemele și grijile vieții” (II_21_C).

În concluzie menționăm că stabilitatea familiei din Republica Moldova este periclitată semnificativ de profundele transformări pe care le suportă societatea și instituția familiei. Cel mai adesea, distrugerea familiei și despărțirea soților duc la deteriorarea situației copiilor și nerespectarea drepturilor și intereselor lor.

II. CADRUL LEGAL DE PROTECȚIE A COPIILOR CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI

2.1. ASPECTE LEGALE CU PRIVIRE LA RESPECTAREA DREPTURILOR COPILULUI ÎN SITUAȚIE DE SEPARARE ȘI DIVORȚ A PĂRINȚILOR

Atunci când doi soți hotărăsc să se despartă, intervin mai multe probleme, printre care și modul în care aceștia își vor îndeplini obligațiile față de copiii lor minori. De foarte multe ori părinții nu se înțeleg cu privire la modul în care își vor crește și educa copiii după divorț, în acest sens au fost create norme care să reglementeze toate aspectele ce țin de viața copilului de după divorțul părinților și care au la bază principiul ocrotirii interesului superior al copilului.

Legislația internațională pornește de la recunoașterea copilului ca persoană, recunoscându-i și garantându-i acestuia toate drepturile civile, sociale, culturale, politice, economice etc., începând cu modul în care se dezvoltă copilul și implicit discernământul acestuia, cu nevoile de ghidare și de formare, până la atingerea maturității²¹.

În conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, orice copil are dreptul la un standard de viață adecvat, la un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății sale, bunăstării, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului se construiește în întregime pe principiul interesului superior al copilului, în toate acțiunile care privesc copiii întreprinse de instituțiile de asistență socială, publice sau private,

---

²¹ Motica A. Considerații privind aplicarea principiului ocrotirii "interesului superior al copilului" în caz de divorț al părinților săi. În: Studii, articole, comentarii. Secțiunea de drept privat, p. 132. <https://drept.uvt.ro/administrare/.../1481047524-lect.-univ.-dr.-adina---renate-motica...>

de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative. În preambul se subliniază că familia este unitatea fundamentală a societății și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, în mod deosebit a copiilor. Aderând la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, Republica Moldova s-a angajat să ia toate măsurile de protejare a copilului împotriva oricărei forme de discriminare sau de sancționare, ținând cont de situația juridică, activitățile, opiniile declarate sau convingerile părinților, ale reprezentanților săi legali sau ale membrilor familiei sale.

Drepturile personale și patrimoniale ale copilului mai sunt reglementate de Constituția Republicii Moldova, Legea privind drepturile copilului nr. 338-XIII din 15.12.1994, Codul Familiei și alte acte normative. Legislația familială anterioară nu conținea reglementări separate privind drepturile copilului, dar aderarea la Convenția privind drepturile copilului a obligat Republica Moldova să respecte prevederile acesteia. În Codul Familiei a fost introdus capitolul zece, care reglementează cele mai importante drepturi ale copilului. Acestea sunt drepturile personale nepatrimoniale ale copilului din care fac parte dreptul la nume și prenume, dreptul de a locui și a fi educat în familie, dreptul de a comunica cu părinții și alte rude, dreptul de a fi protejat, dreptul la exprimarea opiniei și drepturile patrimoniale.

Actele normative menționate subliniază că copilul se consideră persoana sub vârsta de 18 ani care dispune de anumite drepturi pe care le poate realiza parțial de sine stătător și care are nevoie de protecție. Articolul 50 Codul Familiei prevede că copiii născuți în afara căsătoriei au aceleași drepturi și obligații față de părinții și rudele lor ca și cei născuți de la persoane căsătorite. Ambii părinți, în egală măsură, sau persoanele subrogatorii legale poartă răspunderea principală pentru dezvoltarea fizică, intelectuală, spirituală și socială a copilului, ținând cont în primul rând de interesele acestuia (Legea

privind drepturile copilului nr. 338 din 15.12.1994).

Alte acte normative cu referință la protecția drepturilor copilului sunt următoarele documente: Codul de Procedură Civilă, Codul Civil, Codul de Executare; Legea nr. 140 din 14.06.2012 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. Aceasta din urmă, expres, stabilește principiile protecției copilului aflat în situație de risc și a copilului separat de părinți, cum ar fi: asigurarea și promovarea cu prioritate a interesului superior al copilului; dreptul prioritar al părinților de a-și educa copiii, conform propriilor convingeri și responsabilitatea primară a părinților pentru creșterea, educarea și protecția copiilor lor; obligația statului de a asigura familiei asistența necesară pentru creșterea și educarea copiilor; asistența individualizată a fiecărui copil; respectarea demnității copilului; asigurarea participării copilului la luarea deciziilor care îl privesc, ținând cont de vârsta și de gradul său de maturitate; celeritate în luarea oricărei decizii cu privire la copil.

Fiecare copil are dreptul la un nivel de viață suficient pentru dezvoltarea sa fizică, mintală, spirituală, morală și socială care necesită cheltuieli materiale. Asigurarea acestor cheltuieli este pusă pe seama părinților, care au obligația de întreținere, reglementată de legislație. În mod obișnuit, părinții asigură copiii în limita mijloacelor financiare de care dispun în mod benevol. În caz că întreținerea nu este prestată benevol, părinții sunt impuși la plata întreținerii.

Obligația de întreținere dintre părinți și copii este reglementată de Codul Familiei în art. 74 alin. (1), conform căruia părinții sunt obligați să-și întrețină copiii minori și copiii majori inapți de muncă, aceștia necesitând sprijin material. Obligația de întreținere revine ambilor părinți, indiferent dacă copiii lor sunt din căsătorie, din afara căsătoriei sau din adopție, orice copil minor are dreptul la o întreținere. Părintele copilului din afara căsătoriei datorează întreținere numai dacă s-a stabilit filiația față de acesta, iar întreținerea poate fi solicitată ori în cadrul acțiunii pentru stabilirea filiației, ori separat.

Întreținerea se stabilește de la data pronunțării hotărârii de divorț. De asemenea, în cazul în care copilul minor a fost încredințat unuia dintre părinți, altuia decât cel la care se afla în fapt, întreținerea se acordă de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești, deoarece numai de la această dată măsura încredințării copilului poate fi executată.

În cazul mai multor copii, instanța va stabili pensia de întreținere pentru fiecare, în raport cu nevoile acestora și ținând cont de mijloacele ambilor părinți, deoarece amândoi sunt debitorii întreținerii. La stabilirea întreținerii se ia în considerație doar venitul net cu caracter de continuitate, nu și veniturile ocazionale.

La prezența unor condiții, dreptul de a primi întreținerea de la părinți o au și copiii majori, care au împlinit vârsta de 18 ani. Conform art. 78 alin. (1) din Codul Familiei, părinții sunt obligați să-și întrețină copiii majori inapți de muncă care necesită sprijin material. Se consideră inapt de muncă copilul major care și-a pierdut capacitatea de muncă, fiind încadrat în unul dintre gradele de invaliditate stabilite de lege (I, II sau III). La stabilirea gradului se iau în vedere natura, gravitatea, particularitățile și evoluția bolii, precum și influența acesteia asupra capacității de muncă, posibilitatea de recuperare a acesteia. Numai incapacitatea de muncă a copilului major nu servește temei pentru a încasa întreținerea de la părinți. Trebuie să fie îndeplinite în mod cumulativ ambele condiții, necesitatea sprijinului material din cauza incapacității de muncă. Quantumul întreținerii pentru copiii majori inapți de muncă se stabilește nu ca pentru copiii minori în cote-părți, dar într-o sumă bănească fixă, care se determină reieșind din situația materială și familială a părinților și copiilor care necesită ajutor material²².

Interesul superior al copilului ar trebui să fie întotdeauna principiul

---

²² Cebotari V. Noțiunea, caracterele juridice și categoriile obligației legale de întreținere. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2014, Nr. 3, p. 17.

fundamental de care să se țină cont atunci când se iau decizii cu privire la minori de către instanțele judecătorești. În conformitate cu opiniile experților, în realitate există suficiente situații când legea nu se aplică în interesul copilului. *"Noi avem judecători care fie din interes, fie din lipsă de cunoștințe iau decizii în defavoarea copiilor. Ei poate nu-și dau seama că e în defavoarea copiilor, dar suficiente decizii nu sunt în interesul copilului în mod vădit. Chiar dacă legislația prevede, ea nu este respectată, nu este aplicată"* (I_JC_1). *"Din păcate, avem mulți avocați care spun că rezolvăm noi cumva, avem mulți juriști care oferă consultanță eronată"* (I_J_4).

Obligația de întreținere a copiilor aparține în egală măsură atât mamei, cât și tatălui copilului care sunt indicați în certificatul de naștere al copilului. Această obligație, de regulă, este îndeplinită fără nici un amestec în viața familiei. În caz că familia se destramă și părinții nu mai locuiesc împreună, ei pot încheia un contract privind modul de plată și cuantumul mijloacelor pentru întreținerea copilului. Dacă întreținerea nu se plătește în mod benevol și nici nu există un contract privind plata întreținerii pentru copii, pensia de întreținere se încasează în baza unei hotărâri a instanței judecătorești.

Este necesar să subliniem că o parte din copiii care beneficiază de pensie de întreținere au fost născuți în afara căsătoriei. Cadrul legal al Republicii Moldova specifică că copiii din afara căsătoriei au și trebuie să beneficieze de aceleași drepturi ca și copiii din cadrul unei familii. Legislația nu face distincție dintre copiii legitimi și ilegitiimi la stabilirea pensiei de întreținere. Astfel, în anul 2001, Republica Moldova a ratificat prin Legea nr.722-XV din 07.12.2001 Convenția europeană asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei din 15.10.1975, care a intrat în vigoare pentru Republica Moldova începând cu 15 iunie 2002. Acest aspect este prevăzut în art. 50 al Codului Familiei. Una dintre cele mai mari probleme pentru mamele solitare este stabilirea paternității, din considerentul că expertiza genetică pentru stabilirea

paternității este una foarte costisitoare. Procesul de stabilire a paternității este și el unul anevoios, care presupune apelarea la instanțele de judecată. *"Dacă nu se recunoaște copilul, atunci mama va fi mamă solitară"* (IJC_2).

Există situații când se dispune încasarea pensiei de întreținere în beneficiul soțului care îngrijește copilul comun timp de 3 ani după nașterea acestuia sau în beneficiul soțului care îngrijește până la vârsta de 18 ani un copil comun invalid sau un copil comun invalid de gradul I din copilărie, cu condiția că acest soț nu este angajat în câmpul muncii și copilul necesită îngrijire²³.

Legislația în vigoare a stabilit încasarea pensiei de întreținere pentru copiii minori în trei forme: 1) pe cote-părți din veniturile părinților; 2) într-o sumă bănească fixă; 3) în cumularea acestor două forme de plată. De regulă, plata pensiei de întreținere se stabilește în cote-părți așa cum prevede art. 75 Codul Familiei, reieșind din numărul copiilor care urmează a fi întreținuți. Utilizarea acestei forme de plată a pensiei de întreținere pentru copiii minori este optimă, deoarece satisface interesele copiilor minori și ai părinților care sunt obligați la plată.

Pensia de întreținere pentru copiii minori poate fi stabilită și într-o sumă bănească fixă (art. 76 Codul Familiei). Această metodă de încasare a întreținerii este mai puțin frecventă, deoarece plata întreținerii este îndelungată și schimbările care au loc în situația materială și familială a părților, cât și inflația economică impune adresarea periodică a părților în instanța judecătorească pentru a modifica suma bănească fixă.

Instanța judecătorească poate stabili plata pensiei de întreținere și în cumularea acestor două forme de plată. Se aplică metoda dată în cazul în care unii copii locuiesc cu un părinte, iar alții cu celălalt. De exemplu, un copil va locui cu tatăl, iar 2 copii – cu mama. Conform art. 75 alin. 3 Codul Familiei, plata se va

---

²³ Codul Familiei al Republicii Moldova nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.210.

efectua într-o sumă bănească fixă în favoarea părintelui mai puțin asigurat. Această metodă mai poate fi folosită și la încasarea întreținerii pentru copiii minori de la părintele care are o parte din venituri în bani, iar alta în natură (de pe lotul de pământ de lângă casă, o altă cotă de pământ sau produse care se produc la locul de muncă și achitarea salariului se face în natură, remunerarea muncii în gospodăria țărănească etc).

Pentru copiii care au rămas fără ocrotire părintească din cauza că părinții au fost decăzuți din drepturile părintești, limitați în aceste drepturi, declarați incapabili, au abandonat copiii etc., pensia de întreținere se stabilește în aceeași mărime, conform regulilor examinate mai sus și se plătește tutorelui sau curatorului copilului (art. 77 alin. (1) Codul Familiei). Copilul rămas fără ocrotire părintească poate fi plasat într-o instituție educativă, curativă, de asistență socială sau altă instituție similară pentru ca să-i fie asigurată o îngrijire și educație respectivă. Aflarea copilului în aceste instituții nu-i eliberează pe părinți de plata pensiei de întreținere chiar și dacă copilul este la întreținerea deplină a statului. Conform art. 77 alin. (2) Codul Familiei, cincizeci la sută din pensia de întreținere încasată de la părinți se transferă pe contul instituției respective și se ține evidența pentru fiecare copil în parte, depunerile folosindu-se pentru întreținerea copilului. Restul de cincizeci la sută se transferă pe un cont deschis pe numele copilului la o instituție financiară.

Obligația de achitare a pensiei de întreținere poate fi stabilită în baza:

- **contractului** încheiat între părinți sau între părinți și copilul major inapt de muncă în condițiile art. 74 alin. (2) al Codului Familiei. Acesta reprezintă convenția benevolă și bilaterală, în calitate de părți figurând persoana ce datorează pensia de întreținere și persoana care are dreptul la întreținere. Contractul trebuie să conțină clauza privind cuantumul și modul de plată a

pensiei de întreținere, pornind de la prevederile art. 75 al Codului Familiei.

- **tranzacției încheiate între părți și contrasemnată de către mediator**, întocmită în condițiile art. 32 al Legii cu privire la mediere. Medierea permite soluționarea neînțelegerilor dintre soți privind exercițiul drepturilor părintești, stabilirea domiciliului copiilor, contribuția părinților la întreținerea copiilor, precum și orice alte neînțelegeri ce apar în raporturile familiale. Tranzacția este obligatorie pentru părți și se execută benevol în termen de 20 de zile, dacă părțile nu au stabilit altfel. Tranzacția cu privire la soluționarea litigiului de familie, care vizează creșterea și dezvoltarea normală sau interesul superior al copilului, se depune de către părți la autoritatea tutelară competentă pentru informare. Dacă tranzacția încheiată în cadrul procesului de mediere nu este executată benevol, pentru a fi executată silit, aceasta poate fi, după caz: **confirmată de către instanța de judecată** în condițiile Codului de Procedură Civilă sau investită cu formulă executorie²⁴.

- **hotărârii judecătorești**, potrivit art. 74 alin. (3) al Codul Familiei.

Primele două modalități de stabilire a pensiei de întreținere reprezintă convenții bilaterale bazate pe liberul consimțământ, însă cea de-a treia – hotărârea judecătorească, are o pondere mai mare printre documentele în temeiul cărora se încasează pensia de întreținere la etapa actuală. Drept urmare, în cazul în care nu există posibilitatea deciderii de comun acord între părți, legea stabilește, prin hotărâre judecătorească, modul și mărimea pensiei de întreținere, luându-se în calcul atât posibilitățile materiale ale pârâtului, dar și necesitățile materiale ale persoanei întreținute.

La stabilirea pensiei de întreținere a copiilor minori, precum și a celor majori inapți de muncă, instanța are drept reper veniturile pârâtului. Articolul 75 din Codul Familiei al Republicii Moldova stabilește că din salariul și/sau din

---

²⁴ Legea cu privire la Mediere nr. 134 din 03.07.2015. În: Monitorul Oficial nr. 224-233 din 21.08.2015.

alte venituri ale părinților se încasează quantumul de $1/4$ – pentru un copil, $1/3$ – pentru 2 copii și $1/2$ – pentru 3 și mai mulți copii. Este de menționat faptul că quantumul cotelor stabilite de lege pot fi micșorate sau majorate de instanța judecătorească, ținându-se cont de starea materială și familială a părinților și de alte circumstanțe relevante fiecărui caz în parte.

De asemenea, există și situații când veniturile părintelui care are obligația de întreținere a copilului sunt neregulate sau fluctuabile, ori acesta primește salariul total sau parțial în natură, ori nu beneficiază în general de salariu. În asemenea cazuri încasarea pensiei de întreținere, sub forma unei cote din salariu și/sau alte venituri, este imposibilă, instanța judecătorească recurge la stabilirea quantumului pensiei de întreținere într-o sumă bănească fixă plătită lunar. Deci, în situații de conflict doar instanța de judecată hotărăște asupra quantumului pensiei de întreținere.

Potrivit art. 98 alin. (1) al Codului Familiei, persoana care are dreptul la întreținere poate porni o acțiune privind încasarea pensiei de întreținere, indiferent de termenul care a trecut de la momentul apariției dreptului respectiv. Pensia de întreținere se încasează de la data adresării în instanța judecătorească. Pentru a pretinde încasarea pensiei de întreținere este esențial ca reclamantul să întrunească cerințele legale impuse calității sale. În cazul în care cererea privind încasarea pensiei de întreținere va fi respinsă sau pensia de întreținere va fi stabilită într-un quantum mai mic, plățile anterioare sau cele excedentare nu se restituie (art. 99 din Codul Familiei).

Juriștii intervievați au menționat că în procesul de stabilire a pensiei de întreținere a copilului se pot isca și unele dificultăți:

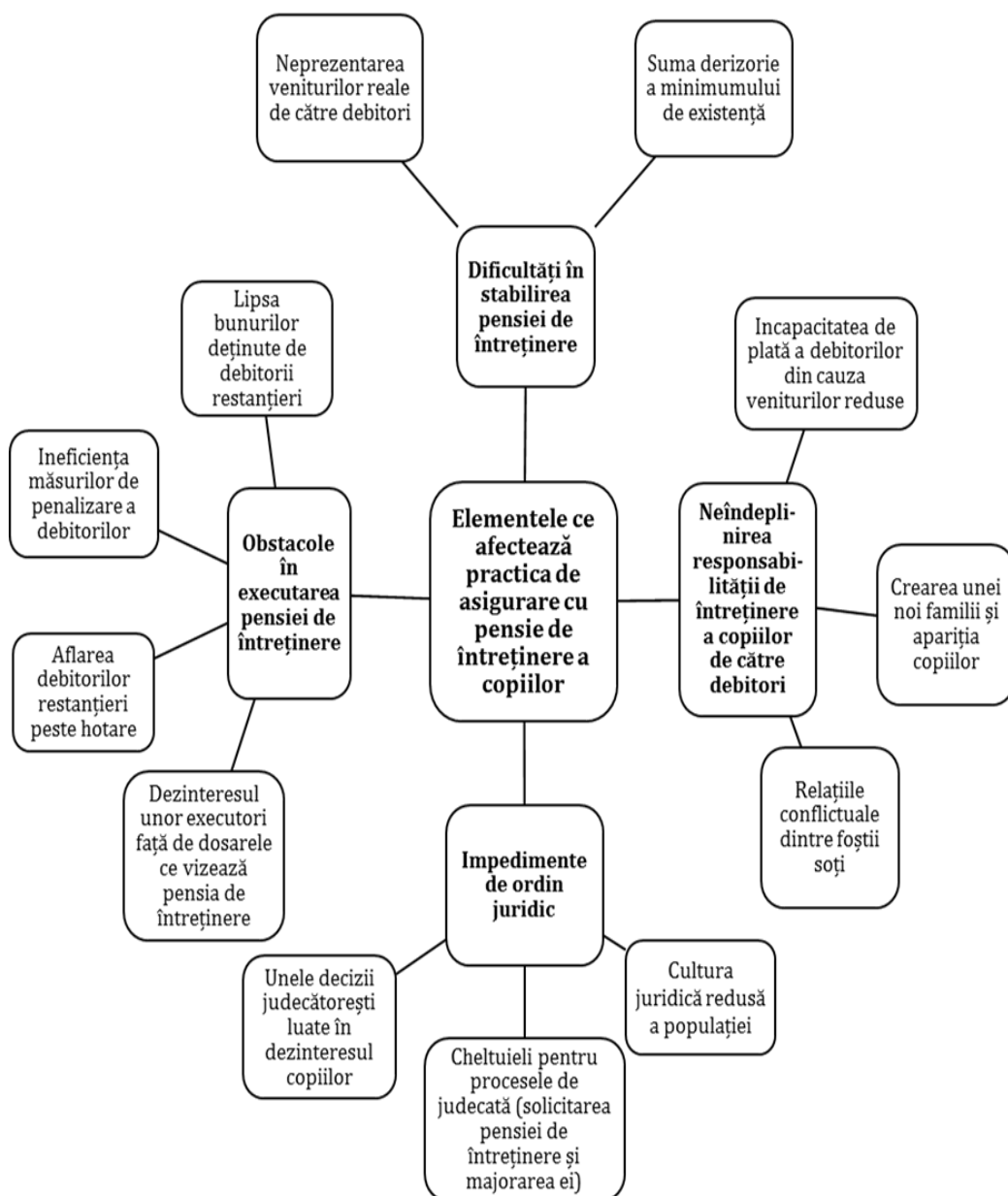
• **Dificultăți în demonstrarea veniturilor reale ale părinților.** Astfel, în scopul reducerii amplitudinii acestei probleme, este necesară intensificarea activităților de prevenire a fraudelor, de angajare neoficială și a "salariilor în plic" de către serviciul fiscal, inspecția muncii și alte instituții cu atribuții în acest

domeniu. *"Foarte rar, în instanța de judecată, mamele pot dovedi veniturile reale ale soților"* (I_J_8). *"Sunt foarte dese situațiile când soțiile vin și spun că fostul soț lucrează, are un venit de atâtea mii de lei, dar când aduce certificatul de la locul de muncă, el are o sumă mizeră"* (I_E_9). *"Frecvent aduc certificate de 1500 de lei. Se întâmplă din cauza rivalității, reglării de conturi dintre soți"* (I_E_1). În asemenea situații este necesară și intervenția judecătorilor în unele situații particulare. *"Judecătorul trebuie să fie precaut, el trebuie să observe unele situații. Nu ți se aduce un certificat de 1500 de lei, dar are pe mână ceas de 700 euro și este îmbrăcat scump"* (I_J_8). Aceste situații denotă că economia neformală, inclusiv angajările fără contract, contabilitatea dublă, eschivarea de la plata impozitelor sunt fenomene destul de prezente în țara noastră. Astfel, se impune necesitatea elaborării măsurilor de stimulare a angajatorilor pentru a evita angajările neoficiale și atragerea la răspundere a celor care nu angajează legal și recurg la plăți neoficiale.

• **Suma derizorie a minimumului de existență pentru un copil calculat de Biroul Național de Statistică și cu care se operează la stabilirea pensiei de întreținere în sumă fixă.** *"Noi nu putem stabili încasarea mai mult decât permite legea, chiar dacă acel minim necesar este mizer. Luând în considerație nivelul de trai cu 1800 de lei, nu faci prea multe la creșterea unui copil"* (I_J_6). *"La etapa actuală, dacă să ne conducem după datele Biroului Național de Statistică, pentru un copil în mediu se încasează până la 1000 de lei. Minimumul de existență este de 1800 de lei. Părinții au aceleași obligații față de copil și suma aceasta se împarte la doi. Noi suntem în drept să încasăm doar jumătate din această sumă de la partea de la care se solicită"* (I_J_4). *"Este o lacună minimumul acesta de existență, fiindcă la ziua de azi, o mamă cu 1800 de lei nu face mare lucru. Ar fi bine să se ia în considerație toate necesitățile copilului. Nu trebuie să ia doar minimumul, fiindcă chiar este o limită minimă. Cu siguranță că nu se ia în considerare necesitatea de fructe și vitamine de care are nevoie copilul. Copilul*

vrea să meargă și la un centru de sport, și la o sală de dansuri” (I_J_2).

În situația în care executorii judecătorești se autosezizează și solicită informații de la angajatori cu privire la veridicitatea informațiilor, lucrurile se pot schimba spre bine. *”Cea mai mare pensie a fost de 4000 de lei, persoana lucra la aeroport. Cea mai mică a fost a unui șofer de taxi, care mi-a prezentat un salariu de 200 de lei. Eu personal am sunat și am întrebat, cum e posibil așa ceva când salariul minim este cu mult mai mare, am cerut detalii dacă lucrează numai pe câteva ore. Pentru luna viitoare contabilă a schimbat cifra și era scris un salariu de 1000 de lei”* (I_EJ_3). Unii experți au specificat că deja asemenea situații sunt mai reduse, din cauza posibilității executorilor de a verifica informația în mai multe surse. *”Acum cei de la contabilitate nu dau informație eronată, fiindcă poți să verifici informațiile la CNAS”* (I_EJ_9). În concepția unor respondenți, angajatorii recurg la plata salariului în plic din cauza impozitelor exagerate pe care trebuie să le achite. În acest context, unii experți consideră că este necesar stabilirea unui quantum unic de impozitare. *”Orice angajator plătește din salariul angajatului în fondul social 29%, fondul social și asigurarea medicală sunt foarte mari și nu știu de ce sunt puși pe umerii patronului/angajatorului. Scutirile personale de asemenea sunt tot pe seama lui, prin urmare, angajatorul se străduie să se eschiveze de la plățile respective. Eu cred că, dacă s-ar determina o plată unică, de exemplu 10% și nu sumele acestea care sunt exagerate, nu ar fi atât de multe cazuri de tănuire a veniturilor și ar ajunge și mai mulți bani la bugetul statului”* (I_EJ_5).

Fig. 3. Elementele ce afectează practica de asigurare a copiilor cu pensie de întreținere în situație de divorț

Sursa: elaborată de autori.

În acest context, unii judecători optează pentru stabilirea pensiei de întreținere în sumă fixă. *"Astfel, este mai real și mai convenabil. Procentual se ia doar din veniturile declarate. Dacă s-a concediat, apoi iar se angajează, apar probleme, fiindcă diferă salariul. Eu o fac ținând cont de solicitarea reclamantei și în baza cercetării tuturor probelor. Nimeni nu declară că nu poate să achite pensie. Problema este în sumă"* (I_J_9).

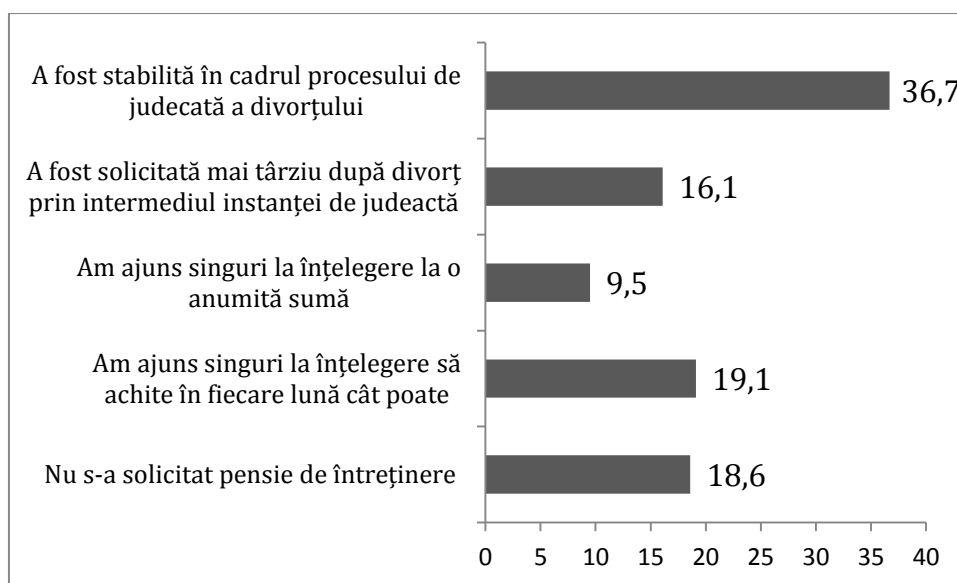
Unii avocați au prezentat situații când o parte din părinți întreprind o serie de acțiuni pentru a achita intenționat o pensie de întreținere mică. *"În cazul în care nu este angajat în câmpul muncii, părintele va achita o suma fixă care este de 1025 lei pentru un copil. Avem și cazuri în care soțul prezintă confirmarea privind angajarea la serviciu, de exemplu, măturător sau altceva, care cu siguranță e doar formal și nu mai lucrează, însă comunică că are un salariu de 1000 de lei pentru a achita doar 250 de lei lunar. În acest caz mai depunem o cerere de chemare în judecată pentru a aduce cecurile cu cheltuielile care le are o mamă și până la urmă îl lăsăm la suma fixă"* (I_E_3).

Câțiva debitori au subliniat că le-a fost stabilită achitarea pensiei de întreținere în timp ce erau la muncă peste hotare, nefiind informați despre acest lucru. *"Când am venit de la Moscova, polițistul de sector m-a informat că am datorie de 10000 lei pentru întreținerea celor doi copii"* (II_11_D). Acest lucru este apreciat a fi corect atâta timp cât are loc citarea publică prin Monitorul Oficial sau orice altă sursă pentru a se solicita pensia de întreținere chiar dacă părintele nu este în țară. Totodată, experții consideră că înștiințarea prin astfel de metode nu sunt reușite. *"Poți să-l înștiințezi prin Monitorul Oficial, dar cine îl citește? Mai ales cei care lucrează în Rusia cu siguranță că nu citesc. Trebuie mai întâi să-l găsești, îl dai în căutare, poliția îl prinde când el iese sau intră în țară și-l înștiințează că are pensie de întreținere de plătit"* (I_EJ_8). Cadrele juridice nu exclud că există asemenea situații, însă acest lucru se întâmplă din cauza că ei nu contribuie mult timp la întreținerea

copilului. "Apare din cauza că aceștia o perioadă mare de timp își neglijează copiii, nu achită pensia. Au plecat, au lăsat în țară copilul cu mama și își caută de viața lor. Atunci mamele, din frustrare că ei nu participă cu nimic, nici la o zi de naștere, și fiind astăzi mai emancipate, zic că lucrurile totuși trebuie schimbate" (I_J_10).

În conformitate cu opinia cadrelor juridice, ponderea dosarelor care presupune stabilirea pensiei de întreținere a copilului reprezintă 75% din totalul dosarelor de desfacere a căsătoriei ce implică copiii minori.

Fig. 4. Modul de stabilire a pensiei de întreținere

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

În 36,7% din cazuri pensia de întreținere a copilului a fost stabilită în cadrul procesului de judecată a divorțului, la 16,1% a fost solicitată mai târziu, după divorț, prin intermediul instanței de judecată, la 9,5% singuri au ajuns la înțelegere la o anumită sumă, 19,1% foștii soți au convenit ca debitorul să achite în fiecare lună atât cât poate. În celelalte cazuri nu s-a solicitat pensie de întreținere, argumentând acest lucru prin faptul că "nu am nevoie să achite", "nu-mi doare să am probleme", "am fost convinsă să nu solicit

pensie". De asemenea și nivelul de creștere al femeilor instruite cu aptitudini de a ocupa locuri de muncă ridică așteptări că femeile se pot descurca și singure după divorț.

Explicația faptului că 16,1% dintre creditorii solicită pensia mai târziu, după desfacerea căsătoriei, se justifică prin faptul că soții divorțează intuind că relațiile în perspectivă vor fi amiabile și că debitorii vor susține financiar copiii. *"La momentul inițial, tatăl întreține copilul. Mama zice că-și iubește copilul și nu mai are nevoie de pensie de întreținere și că el o să întrețină copilul în continuare. După care, peste 2-3 ani, tata se recăsătorește și uită de copil, are deja alt copil în altă familie. Astfel apare necesitatea de a depune cerere de întreținere"* (I_E_2).

În corespundere cu datele studiului cantitativ,

- în 24,6% din situații suma pensiei de întreținere a fost stabilită în funcție de salariul/veniturile fostului soț/fostei soții;
- și tot în aceeași proporție în baza înțelegerii dintre foștii soți, *"suma pensiei nu am discutat-o, l-am lăsat "la soveste", "s-a stabilit în baza înțelegerii verbale dintre noi"*;
- în 22,6% în dependență de minimul de existență;
- în 9% în funcție de necesitățile copilului;
- la 19,5% le-a fost dificil să răspundă, motivând prin faptul că aceasta a avut loc cu mai mulți ani în urmă.

Aproape fiecare al patrulea creditor (22,2%) a declarat că suma solicitată inițial a fost mai mare decât cea care a fost stabilită. *"Cu privire la cuantum, omenii, de regulă, solicită mai mult, dar primesc mai puțin. Este la discreția instanței judecătorești, care ține cont de solicitarea mamei privind suma, opinia tatălui și capacitatea lui reală de a plăti. Este important să discuți cu părțile și să le spui ce înseamnă rezonabilitate între solicitare și capacitate"* (I_J_4).

Majoritatea judecătorilor au menționat că întâmpină unele probleme la

stabilirea pensiei de întreținere din cauza dezacordului debitorilor cu privire la suma fixată. *"Sunt persoane care vin și înaintează obiecții și spun că suma este prea mare. Și atunci începem a examina și a-l întreba cum crede el că ar fi suma necesară pentru asigurarea unui trai decent, educație, odihna copilului. Poate acest copil are capacități mari să învețe o limbă străină și să contribuți și dvs. ca părinte la acest lucru. Dacă copilul este mai des bolnav, îl întreb dacă știe ce boală are, din ce cauză. Când începi să-l întrebi despre toate aceasta, el își dă seama că e o sumă mare și că de la el prea puțin s-a solicitat. Apoi el ne spune că situația sa este grea și primește numai 2000 de lei, este recăsătorit cu o altă femeie și are un copil. Deci, trebuie de luat în considerație și situația lui materială. E clar că suma încasată nu-i asigură copilului un trai decent, însă nu poți să încasezi mai mult, pentru că nu ai de unde"* (I_J_6). În comparație cu unele țări europene, contribuția debitorilor din țara noastră este apreciată a fi foarte redusă. *"În Italia, de exemplu, tata are obligația de a o întreține și pe mama, tata din venitul lui plătește 75 la sută mamei și copilului pentru întreținere"* (I_P_1).

O parte din debitorii intervievați au recunoscut că suma pensiei de întreținere stabilită este minimă în raport cu cheltuielile care le presupune creșterea și educarea unui copil, dar din cauza veniturilor insuficiente nu-și permit oferirea unor sume mai mari propriului copil. *"Prin judecată s-a stabilit ca pensia de întreținere să fie de 1800 lei pentru ambii copii. Noi ne-am uitat după datele Biroului Național de Statistică și acolo scria 700 lei de copil. Judecătorul a întrebat dacă este suficient, dacă eu pot trăi cu 700 lei. Am recunoscut că este puțin, dar din salariul meu de 4000 lei de unde să achit mai mult? Fosta soție voia câte 1000 lei de copil. Nu am de unde achita, de unde să iau așa sumă? Eu am altă familie, un copil de doi ani, trebuie să am trei locuri de muncă pentru a plăti așa sumă. Judecătoarea a decis să nu fie nici pe a mea, nici pe a ei, și a stabilit câte 900 lei de copil"* (II_6_D).

În unele situații particulare soții sunt impuși să solicite pensie de întreținere copiilor în cadrul căsătoriei. Rezultatele studiului au permis conturarea principalelor cauze care conduc la apariția unei asemenea situații:

- Dorința puternică de a păstră familia. *"Ele consideră că aceasta este o rătăcire a soțului și că va reveni în cadrul familiei. Nu recurg la divorț, sperând că vor reuni familia"* (I_EJ_8);

- Consumul de alcool. *"Pentru copil se rețin banii automat, cum el primește salariul, ca să nu reușească să-i cheltuie pe băutură"* (I_E_9); *"În cazul în care părintele se ține cu amândouă mâinile de pahar, se solicită pensie de întreținere în căsătorie"* (I_JC_2);

- Achitarea intenționată a pensiei de întreținere a copilului din noua căsătorie cu scopul de a-i achita celui din prima căsătorie o pensie mai redusă;

- Influența stereotipurilor din societate *"nu divorțează de văzul lumii"*. *"În 2014 am avut un caz când fata nu dorea să divorțeze, dar i-am făcut cerere de chemare în judecată pentru încasarea pensiei de întreținere. Argumentul ei era că îi este rușine de părinți și de rude că va divorța, chiar dacă el nu dormea acasă, dar așa le face mai rău copiilor"* (I_E_10). Mai multe tipuri de studii confirmă faptul că femeile sunt oarecum predispuse să aibă o mai mare responsabilitate pentru succesul relațiilor de familie și experiența emoțiilor negative mai intense (cum ar fi rușine și vinovăție) atunci când întâlnesc dificultăți în relații. În cele din urmă, psihologii cred că femeile, mai mult ca bărbații, sunt socializate pentru a judeca propria lor valoare în raport cu succesul lor în cadrul relațiilor interpersonale și se confruntă cu pierderea respectului de sine în cazul în care aceste relații se clatină²⁵. Iar presiunea socială pentru a fi o mamă perfectă poate duce multe femei căsătorite să facă o decizie economică riscantă, să renunțe la munca remunerată și să stea acasă cu copiii lor.

---

²⁵ McMullen Judith G. Alimony: What Social Science and Popular Culture Tell Us About Women, Guilt, and Spousal Support After Divorce, p. 62-63.

În opinia unor executori judecătorești, o parte din mame solicită pensia de întreținere cu scopul de a-și "întoarce soțul înapoi". "Eu îi chem și discut ca să nu aibă de suferit copilul. Mă strădui ca el să înțeleagă că are de plătit pentru copil. Ea trebuie să înțeleagă că noi ne axăm doar pe încasarea pensiei de întreținere nu și la alte relații. Cu părere de rău, unele urmăresc și alte scopuri în cadrul încasării pensiei de întreținere. Eu însă, ca executor, nu pot să impun omul să trăiască cu altcineva. Ei singuri trebuie să-și remedieze relațiile" (I_EJ_9).

Obligația de întreținere a părinților față de copiii minori se stinge odată cu împlinirea de către copil a vârstei de 18 ani. La prezența unor condiții, dreptul de a primi întreținerea de la părinți o au și copiii majori care au împlinit vârsta de 18 ani. În situația în care există unele datorii la achitarea pensiei de întreținere, obligațiunea debitorului de a le achita rămâne și după împlinirea majoratului.

În ceea ce privește continuarea oferirii pensiei de întreținere în perioada studiilor după vârsta majoratului, lucrurile sunt divizate. Astfel, unii judecători admit continuarea obligării părintelui să achite pensie, iar alții nu. Acest aspect, de asemenea, se hotărăște prin intermediul instanței de judecată. "În situația în care copilul merge la studii universitare, nu activează în câmpul muncii, mama poate să se adreseze și să solicite să suporte și aceste cheltuieli. Este modificare în Codul de Procedură Civilă. Noi am avut o lege bună, fiindcă instanța prevedea până la atingerea majoratului sau până la finalizarea studiilor, dar nu mai mult de 22 de ani. Acum este o modificare și prevede doar până la majorat. În situația în care copilul merge la studii, unica posibilitate este doar prin instanță" (I_J_9). "Eu nu încadrez aici studiile. Am avut o astfel de cerere și am refuzat. Și eu tot am fost studentă, dar lucrăm noaptea. De la 18 ani omul este major și părinții nu mai sunt obligați să-l întrețină" (I_J_6). Unii experți sunt de părere că judecătorul la acest aspect trebuie să se conducă de propria convingere, luând în considerație mai multe aspecte. "După 18 ani copilul să se întrețină de sine stător, copilul

trebuie deprins cu munca. Din principiu să nu-i dai pensia de întreținere după 18 ani tot nu este corect, mai ales când copilul este sârguincios, învață bine. M-aș uita și la note, cum învață el, respectiv dacă este sârguincios trebuie să-l stimuleze. Dacă este la frecvență redusă, atunci banii nu o să-l ajute cu nimic, o să meargă în cluburile de noapte și o să-i cheltuie. Noi am avut astfel de caz când tata a întreținut copiii până la 24 sau 25 de ani, el mai avea încă alți trei copii, i-a fost greu, dar acolo mama a fost tare insistentă. În rezultat, la copii s-a dezvoltat parazitismul. Nu trebuie de insistat ca să le dea bani, adică pensie de întreținere” (I_J_7).

Debitorii, de asemenea, sunt divizați în susținerea ideii de acordare a pensiei de întreținere până la atingerea majoratului de către copii. Astfel, o parte sunt contra și alții pro. *”Cred, că până la 18 ani este bine, după această vârstă eu, de exemplu, dacă voi putea, îi voi ajuta. În cazul în care văd că merge pe un drum greșit (are probleme cu poliția, săvârșește infracțiuni), desigur că nu l-aș ajuta” (II_4_D).* *”Eu consider că tatăl trebuie să ajute copiii și după 18 ani. Bursa de student este mică, iar cheltuieli sunt multe” (II_10_D).* *”După împlinirea majoratului – totul depinde de ce face copilul după aceasta. Dacă este student, normal că ar mai trebui de întreținut” (II_6_D).*

Articolul 75 alin. (2) Codul Familiei prevede că instanța judecătorească poate micșora sau majora cuantumul cotelor pensiei de întreținere stabilite pentru copiii minori, ținând cont de starea materială și familială a părinților și de alte circumstanțe importante.

În practica judecătorească cotidiană se atestă dificultăți la segmentul aplicării art. 75 alin. (2) din Codul Familiei, în acest sens au fost oferite explicații elocvente la noțiunile: starea materială și familială a părinților și alte circumstanțe importante. Starea materială reprezintă situația socioeconomică a persoanei (părinte) determinantă pentru întreținerea unei vieți decente pasibile stabilirii în rezultatul identificării tuturor bunurilor

imobile și mobile deținute în proprietate, a veniturilor obținute din activități generatoare de profit, precum și a factorilor ce influențează nemijlocit aspectul economic al persoanei (ex. capacitatea de muncă, studiile etc). Starea familială definește conjunctura și relațiile persoanei (părintelui) în interiorul comunității umane în care coabitează, întemeiate prin căsătorie sau izvorâtă din rudenie, de exemplu numărul copiilor și persoanelor aflate la întreținere. Sintagma alte circumstanțe importante extinde sfera de aplicare a art. 75 din Codul Familiei pentru ipotezele nereglementate de lege însă care se pot ivi în cadrul examinării unor litigii de acest gen, lăsând o marjă de apreciere instanței de judecată (de exemplu chestiuni de ordin medical)²⁶.

De regulă, micșorarea cuantumului se poate face numai în cazuri când există careva motive temeinice, spre exemplu: a) părintele obligat să plătească întreținerea are gradul I sau II de invaliditate și ca rezultat nu mai poate activa în câmpul muncii, ceea ce a dus la micșorarea veniturilor lui; b) debitorul are mai mulți copii sau alte persoane (părinți, soț) care este obligat să le întrețină și ei sunt mai puțin asigurați decât copilul care primește întreținerea în cuantumul stabilit inițial. Aceste circumstanțe au intervenit mai târziu decât data stabilirii întreținerii; c) copilul care primește întreținerea s-a angajat în câmpul muncii și are un venit suficient pentru întreținere, iar părintele obligat este șomer sau starea sănătății nu-i permite să practice o muncă mai bine plătită; d) părintele cu care copilul locuiește este asigurat foarte bine, iar cel care plătește întreținerea se află într-o situație materială grea. Pot fi luate în considerație și alte circumstanțe pe care instanța judecătorească le va considera întemeiate pentru micșorarea cuantumului întreținerii încasate pentru copilul minor.

---

²⁶ Recomandarea nr. 92 din 19 septembrie 2016 Cu privire la examinarea de către instanțele de judecată a litigiilor ce au ca obiect modificarea cuantumului pensiei de întreținere a copilului minor prin prisma art. 75 din Codul Familiei.
www.jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=141

Doar unul dintre părinți a relevat că a cerut prin intermediul instanței de judecată majorarea sumei. *"Inițial s-a stabilit o sumă fixă de 124 lei pentru un copil de doi ani. La vârsta de cinci ani a copilului am cerut majorarea sumei prin judecată până la 1000 lei, însă suma a fost înjumătățită, fiind stabilită doar 500 lei lunar și pe care nu o primesc regulat"* (II_26_C). Unele creditoare nu solicită majorarea pensiei de întreținere din cauza că nici suma prevăzută anterior nu se achită. *"El și așa are datorie de 80000 lei pe o perioadă de 60 de luni"*.

Cererile de diminuare a pensiei de întreținere a copiilor sunt depuse în majoritatea situațiilor atunci când foștii soți se recăsătoresc și apar alți copii. *"Am avut un caz când persoanei i-a fost stabilită obligația de a plăti pensia de întreținere de 2000 de lei pe lună, fiindcă erau 2 copii, și el a depus cerere pentru diminuarea cuantumului pensiei, să fie 500 de lei de copil. Din observațiile proprii era o chestiune de principiu, adică pentru ce să-i plătesc ei atât. El a angajat un avocat. Pentru mine era straniu, că nu avea bani pentru copiii săi, dar a angajat un avocat. Și acesta se plătește cu 3000-4000 de lei. Observi unde este vorba de neputință financiară și unde este chestiune de principiu. Parcă observația dată este pur subiectivă, dar cred că are dreptul la viață. Îți faci o concluzie: cum el este îmbrăcat, ce telefon are, poți să-ți dai seama de un anumit nivel financiar care îl are omul. Nici un judecător n-o să-ți spună în față ce observă. Clar că nu în baza acestor lucruri hotărăște instanța, dar influențează decizia"* (I_J_4). *"Am avut o cerere de diminuare parvenită de la tata. Dar i-am respins-o, fiindcă partea adversă a adus probe că dumnealui deține imobile, cote de teren în localitate rurală. Persoana obiectiv ar putea să valorifice economic imobilele date pentru a achita pensia la copii. Mi s-au prezentat certificate că copiii au probleme de sănătate și atunci a fost luat totul în cumul"* (I_J_5).

Conform experților intervievați, cei mai mulți judecători în situații de solicitare a diminuării pensiei de întreținere se străduie să mențină totuși suma stabilită anterior. *"Tata a venit și a spus că are mai mulți copii, alte*

interese. Noua lui soție a adus o listă cu cheltuieli reale pe care le suportă. Noi hotărâm în interesul copiilor, și chiar dacă nu majorăm sau diminuăm, încercăm să păstrăm și să nu înrăutățim situația” (I_J_6).

O parte din debitori și creditori nu se adresează în instanțele de judecată pentru diminuarea, respectiv majorarea pensiei de întreținere din cauza cheltuielilor exagerate. *”Da, cereri de majorare sunt foarte puține. Oamenii sunt disperati și cheltuielile pentru procesele de judecată sunt mari. Ei trebuie să meargă la avocat, să achite avocatul. Foarte mulți vin numai să se consulte și nu merg mai departe în instanță” (I_E_10).*

Unii avocați au prezentat cazuri când creditorii intervin cu cereri de anulare a pensiei de întreținere din cauza abuzurilor foștilor soți de a prelua copiii pentru a nu achita pensie de întreținere și a îngradi accesul mamei la ei. *”Se încasau 2900 lei pentru 3 copii. Tatăl abuziv a luat copiii la el și nu-i dă mamei. A mers în instanță să anuleze decizia de încasare de la el a pensiei de întreținere, că copiii sunt cu el. Instanța i-a respins cererea, i-a spus să fie bun și să-i dea mamei, pentru că decizia este ca copiii să stea cu mama. Faptul că tu ții copiii cu tine și vrei să anulezi pensia de întreținere, aceasta este chestia ta. Astfel, s-a acumulat o datorie de 80000 de lei și nu vrea să o achite, motiv pentru care a început lupta pentru copii. De mai mult timp copiii sunt cu el și-i montează negativ împotriva mamei. Nu-i permite să se vadă cu ei singură, îi urmărește. Urmărindu-i, ei trebuie să facă ceea ce le-a spus tatăl lor. Mama a spus că refuză pensia de întreținere, a zis că va merge la executor să scrie refuz, dar a apărut orgoliul tatălui de a se răzbuna și el deja nu mai vrea” (I_E_2).*

Executorii, ca și judecătorii, au menționat că unii debitori încearcă să creeze o impresie falsă despre statutul lor economic. *”Uneori aspectul înșeală, el poate să vină la tine intenționat îmbrăcat prost, asta nu înseamnă că el nu poate să plătească pensie de întreținere. Dacă ai mâini, ai picioare, trebuie să muncești și să plătești” (I_EJ_4).*

În cadrul studiului, în trei cazuri creditorii au menționat că debitor este mama. Datele studiului au evidențiat că în cadrul acestora de asemenea se înregistrează restanțe la achitarea pensiei de întreținere. Acest aspect este confirmat și de opiniile experților. *"La 200 de dosare, unul dintre debitori este mama. Noi considerăm că în așa cazuri mama este alcoolică. Dar am situații când mamele sunt în toată firea"* (I_EJ_4). Unii executori au subliniat că observă că sunt în creștere dosarele în care mama este debitor, îndeosebi din cauza implicării lor în procesul migrațional. *"Nu achită nici ele, nu știu ce se petrece cu femeile. Chiar s-a ajuns până la decăderea mamelor din drepturile părintești. Nu se prezintă, nu reacționează..."* (I_EJ_6).

Stabilirea și încasarea pensiei de întreținere este o problemă de drept cu adevărat anevoiasă, care presupune atât implicarea cadrului legislativ, cât și a factorului moral, caracteristic acestui tip de litigii. Pensia de întreținere este obligația fundamentală morală și materială a persoanei aflate în raporturi de rudenie, căsătorie și alte raporturi similare celor de rudenie. Contribuțiile financiare ale părintelui non-custodial au o importanță crucială fiindcă ele completează venitul necesar pentru creșterea unui copil.

2.2. SISTEMUL DE EXECUTARE A PENSIEI DE ÎNTREȚINERE A COPIILOR CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI

Modul de încasare a pensiei de întreținere ține și de sistemul de executare reglementat de Codul de Executare al Republicii Moldova. În ceea ce privește procedura judiciară și intentarea procedurii de executare silită a hotărârii judecătorești privind încasarea pensiei de întreținere, concomitent cu procedura extrajudiciară, creditorul întreținerii are două opțiuni de a solicita instanței de judecată să-i fie dispusă încasarea pensiei de întreținere:

- cererea prin care creditorul solicită instanței de judecată să emită ordonanță judecătorească, aceasta fiind condiționată, și anume – pretenția ține de încasarea pensiei de întreținere a copilului minor care nu necesită stabilirea paternității, contestarea paternității (maternității) sau atragerea în proces a unor alte persoane interesate. Mai mult, creditorul urmează să indice în cerere date privind data, luna și anul nașterii debitorului, domiciliul acestuia, precum și locul lui de muncă cu anexarea actelor cu privire la veniturile sale;

- altă opțiune a creditorului de a fi dispusă încasarea silită a pensiei de întreținere este adresarea în procedură contencioasă, cu emiterea unei hotărâri judecătorești în baza căreia se eliberează titlul executoriu.

Atât titlul executoriu eliberat în baza hotărârii judecătorești, cât și ordonanța judecătorească reprezintă documentul executoriu pentru încasarea silită a pensiei de întreținere. În temeiul acestor documente executorii poate fi intentată procedura de executare. Ordonanța sau hotărârea judecătorească prin care pârâtul este obligat la plata pensiei de întreținere urmează a fi executate imediat, potrivit prevederilor art. 256 al Codului de Procedură Civilă. Având în vedere faptul că este una din principalele garanții de apărare a intereselor copiilor și a altor membri

ai familiei, executarea hotărârilor judecătorești prin care a fost stabilită obligația de plată a pensiei de întreținere necesită o atenție deosebită.

Experții consideră că se ajunge la executarea pensiei de întreținere în situația în care părinții manifestă refuz de a se implica în asigurarea financiară a copilului. *"Persoanele care vor să aibă grijă de copii nici nu ajung la executor, se înțeleg verbal. Dacă ambii participă la educația copilului, atunci nu mai apare necesitatea ca cineva cuiva să plătească și nici nu se mai adresează în instanță"* (I_EJ_8). *"O parte din persoane nici nu ajung în etapa de executare și înțeleg în ce constă divorțul. Înțeleg că trebuie să plătească pensia, să-și mai vadă copilul din când și să mai contribuie la educația lui. Ei se înțeleg între ei, achită benevol"* (I_EJ_1).

Conform regulii generale, documentul executoriu se prezintă spre executare de către creditor, acesta, pornind de la principiul disponibilității, este liber să depună documentul executoriu la orice executor judecătoresc. În cazul documentelor executorii privind încasarea pensiei de întreținere, instanța de judecată poate prezenta din oficiu titlul executoriu spre executare. În cazul în care documentul executoriu este expediat spre executare de către instanța de judecată, acesta va fi remis executorului judecătoresc în a cărui competență teritorială, stabilită de camera teritorială a executorilor judecătorești, se află domiciliul debitorului²⁷.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova în data de 14 decembrie 2017 a declarat²⁸ drept neconstituționale prevederile art. 15 alin. (2) lit. d) din Codul de Executare, care se referă la situația expusă mai sus, reamintind concomitent, că anterior a fost emisă o adresă, prin care s-a

---

²⁷ Codul de Executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.112.

²⁸ Curtea Constituțională. Hotărâre pentru Controlul Constituționalității unor prevederi ale articolului 60 alin. (3) și alin. (3¹) din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443-XV din 24 decembrie 2004. Chișinău, 15.01.2013. <http://constcourt.md/pageview.php?l=ro&idc=109>

reținut necesitatea instituirii unei obligații în sarcina creditorului de a soma debitorul asupra executării benevole a documentului executoriu până la intentarea procedurii de executare silită. Drept urmare, reieșind din respectiva constatare a Curții Constituționale, documentele executorii, obiectul cărora îl constituie încasarea pensiei de întreținere, vor fi prezentate spre executare de către creditor, pornind de la principiul disponibilității și ținând cont de competența teritorială a executorilor judecătorești reglementată la art. 30 alin. (1) al Codului de Executare.

De asemenea, Curtea a hotărât că până la reglementarea de către Parlament a termenelor de executare benevolă, înainte de transmiterea documentului executoriu pentru executare silită, se va aplica termenul de 15 zile de la rămânerea definitivă a hotărârii pentru executarea benevolă, similar termenului prevăzut de articolul 60 alin. (3) din Codul de Executare. În acest context, creditorul documentului executoriu privind încasarea pensiei de întreținere, urmează să respecte obligația aferentă somării debitorului asupra executării benevole a documentului executoriu până la intentarea procedurii de executare și să anexeze confirmarea acestui fapt la momentul înaintării documentului executoriu spre executare.

Documentul executoriu privind urmărirea plăților periodice își menține valabilitatea în cursul întregii perioade în care urmează să se efectueze plățile, iar termenul de 3 ani pentru depunerea documentului executoriu se aplică fiecărei plăți periodice în parte, iar curgerea lui începe de la scadența fiecărei plăți.

Intentarea procedurii de executare este precedată de prezentarea documentului executoriu spre executare în original. Temei pentru intentarea procedurii de executare privind încasarea pensiei de întreținere, reieșind din Hotărârea Curții Constituționale nr. 39 din 14 decembrie 2017 constituie cererea creditorului.

Un aspect asupra căruia considerăm oportun a ne expune reprezintă elementul de extraneitate în contextul încasării pensiei de întreținere. Drept urmare, conform art.19 alin.(1) din Constituție, cetățenii străini au aceleași drepturi și îndatoriri, ca și cetățenii Republicii Moldova, cu excepțiile stabilite de lege. În acest sens, regimul juridic al străinilor, se bazează pe principiul regimului național, consfințit în norma constituțională enunțată, ceea ce înseamnă că, în conformitate cu art.454 alin.(1) al Codului de Procedură Civilă, aceștia sunt în drept să se adreseze în instanțele judecătorești ale Republicii Moldova pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime și beneficiază (inclusiv înaintarea acțiunii privind încasarea pensiei de întreținere) în fața instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova de aceleași drepturi și au aceleași obligații procedurale (inclusiv de achitare a pensiei de întreținere), ca și cetățenii Republicii Moldova, în condițiile legii²⁹.

În situația încasării pensiei de întreținere și în eventualitatea existenței elementelor de extraneitate esențiale sunt instrumentele internaționale privind cooperarea judiciară și anume: instrumentele internaționale aplicabile, cu vocație universală, și aici ne referim la Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate, încheiată la New York, la 20 iunie 1956, ratificată prin Legea nr.88-XVI din 20.04.2006, în vigoare pentru Republica Moldova din 19.05.2006 și instrumentele internaționale regionale – Convenția de la Minsk cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 22.01.1993, care tratează aspectul obținerii pensiei de întreținere în străinătate. Printe convențiile bilaterale care constituie fundamentul juridic privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate sunt Tratatul între Republica Moldova și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială

---

²⁹ Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție nr. 3 din 25.04.2016 cu privire la practica judiciară de examinare a pricinilor civile cu elemente de extraneitate, modificată prin Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.14 din 16.10.2017.

și penală din 09.02.1993; Tratatul între Republica Moldova și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 14.04.1993; Tratatul între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, din 12.08.1982, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între Republica Moldova și Republica Cehă; Acordul între Republica Moldova și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală din 22.05.1996; Tratatul între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 25.02.1993; Tratatul între Republica Moldova și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993; Tratatul între Republica Moldova și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 26.10.2004.

Părțile în procedura de executare privind încasarea pensiei de întreținere sunt persoanele fizice – creditorul și debitorul, care dispun de următoarele drepturi consfințite în art. 44 din Codul de Executare, și anume:

- a) să ia cunoștință de materialele procedurii de executare;
- b) să facă extrase și copii de pe materialele procedurii de executare;
- c) să depună cereri și demersuri;
- d) să participe la actele de executare;
- e) să-și prezinte argumentele și considerentele asupra tuturor chestiunilor;
- f) să dea executorului judecătoresc explicații verbale și scrise;
- g) să facă obiecții împotriva cererilor, argumentelor și considerentelor celorlalți participanți la procedura de executare;
- h) să solicite recuzarea executorului judecătoresc;
- i) să încheie tranzacții;

- j) să se expună asupra apartenenței și valorii bunurilor urmărite;
- k) să conteste actele executorului judecătoresc.

După primirea documentului executoriu, executorul judecătoresc emite, în condițiile art. 60 al Codului de Executare, încheierea privind intentarea procedurii de executare, care este expediată părților în procedura de executare în decurs de 3 zile din momentul emiterii, însoțită de borderoul de calcul al cheltuielilor de executare.

Executorul judecătoresc poate refuza intentarea procedurii de executare numai dacă: documentul nu este de competența sa; termenul de prezentare a documentului spre executare a expirat; documentul nu este întocmit în conformitate cu prevederile art.14 din Codul de Executare; documentul este înaintat de persoana care nu are împuternicirile respective stabilite în modul prevăzut de legislație.

În scopul asigurării executării, odată cu intentarea procedurii de executare, executorul judecătoresc întreprinde un șir de măsuri prevăzute la art. 63 al Codului de Executare (acțiuni în vederea stabilirii locului de trai și de muncă al debitorului). Dacă în rezultatul măsurilor întreprinse de executorul judecătoresc nu a fost posibilă identificarea locului de trai sau de muncă a debitorului, se va recurge la formularea demersului în instanța de judecată în vederea anunțării acestuia în căutare³⁰. Căutarea debitorului persoană fizică se efectuează de către organul afacerilor interne în a cărei rază teritorială se află ultimul domiciliu al debitorului. Unii executori judecătorești au menționat că pentru a găsi debitorii apelează și la rețele de socializare. *"Pe o persoană am citat-o pe facebook din America. În unele cazuri ajută și această metodă"* (I_EJ_6).

În termenul stabilit de executorul judecătoresc în încheierea privind

---

³⁰ Codul de Executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.112.(art. 72).

intentarea procedurii de executare, părțile sunt obligate să se prezinte în fața executorului judecătoresc pentru a li se comunica drepturile și obligațiile, inclusiv fiindu-le propusă posibilitatea de conciliere sau, după caz, de determinare a modalității de executare și/sau a consecutivității de urmărire a bunurilor debitorului. În cazul în care părțile convin asupra condițiilor de executare, executorul judecătoresc întocmește un proces-verbal în care indică aceste condiții, ele devenind obligatorii pentru părți.

Executorul judecătoresc este forța coercitivă a statului, poate întreprinde măsuri de executare silită și de constrângere, dar el primordial este și mediator. El este un mediator postjudiciar, adică după instanța de judecată el încă o dată mai acordă posibilitatea părților de a se împăca. Potrivit experților intervievați, reușita concilierii este asigurată frecvent de implicarea creditorului și debitorului. *"Multe se rezolvă dacă creditorul este activ. De multe ori se întâmplă că soțul și soția nu vor să se întâlnească. La procedura de conciliere executorul judecătoresc invită părțile în scopul oferirii posibilității acestora de a stabili, de comun acord, modalitatea de executare a documentului executoriu, conform căruia aceștia figurează în calitate de părți, plasând în prim plan interesul superior al copilului. Fiindcă finalitatea este întreținerea copilului, copiii sunt ai lor, nu ai executorului"* (I_EJ_7). Procedura de conciliere a părților poate fi reluată la orice etapă a procedurii de executare, la cererea unei părți în procedura de executare.

Este imperios necesar de menționat, Codul de Executare reflectă două situații ce pot apărea în rezultatul petrecerii procedurii de conciliere: determinarea modalității de executare și consecutivitatea de urmărire a bunurilor debitorului. Logica acestor considerente rezultă din coroborarea prevederilor art. 62 alin (3) al Codului de Executare, care statuează că „în cazul în care părțile au convenit asupra încheierii unei tranzacții, executorul judecătoresc întocmește un proces-verbal în care consemnează

condițiile tranzacției, acest proces-verbal servind drept temei pentru încetarea procedurii de executare” și prevederile art.111 al Codului Familiei, care expres prevede temeiurile stingerii obligației de întreținere. Astfel, norma precitată stipulează: „plata pensiei de întreținere, în baza hotărârii instanței judecătorești, încetează în cazurile:

a) atingerii de către copil a vârstei de 18 ani sau obținerii de către acesta a capacității depline de exercițiu sub vârsta de 18 ani;

b) adopției copilului care primește pensia de întreținere;

c) căsătoriei descendentului inapt de muncă;

d) restabilirii capacității de muncă a persoanei care primește pensia de întreținere;

e) recăsătoririi fostului soț inapt de muncă care primește pensia de întreținere;

f) decesului creditorului întreținerii sau al debitorului întreținerii;

g) anulării hotărârii judecătorești privind încasarea pensiei.”

Concomitent, este de menționat că în cazul încetării procedurii de executare în legătură cu aprobarea tranzacției de împăcare pe cazurile de percepere a pensiei de întreținere, procesul verbal capătă autoritatea lucrului judecat și potrivit art. 11 al Codului de Executare, este un document executoriu. Legiuitorul a prevăzut și cazurile în care părțile cu rea credință au purces la încheierea tranzacției de împăcare, fără ca ultima să producă efecte juridice, sau în virtutea altor împrejurări, ultima nu poate fi executată. Din rațiunea celor expuse, legislația prevede unele derogări de la norma generală, și anume: în cazul încetării executării din motiv că între debitor și creditor a fost încheiată o tranzacție, documentul executoriu se restituie creditorului cu o mențiune despre încheierea tranzacției și nu instanței de judecată, cum se procedează în celelate cazuri de încetare a executării.

În cazul în care debitorul nu-și onorează obligațiunile asumate conform

tranzacției, creditorul, în limita termenului de prescripție, poate pretinde reluarea procedurii de executare. În asemenea caz, procedura de executare va fi intentată la cererea creditorului, care va conține alăturat procesul-verbal de aprobare a tranzacției de împăcare și documentul executoriu restituit în original.

Toți judecătorii intervievați au menționat că odată cu pronunțarea hotărârii de judecată ei explică foștilor soți că ar fi bine ca hotărârea să fie executată benevol, ca să nu ajungă titlul la executor, fiindcă implică cheltuieli suplimentare de executare. Executorii judecătorești de asemenea au menționat că au multe situații când aduc părțile la tranzacții și încheie procedura. *"Prin tranzacție stabilim faptul că debitorul va achita pensia, stabilim o anumită sumă lunară, indicăm la ce cont, sau poate direct să se achite în numerar și la ce dată. Respectiv ei pe viitor se conduc de aceste date. Eu, în așa situație, încetez procedura în baza art. 83 litera b"* (I_EJ_10).

Forma frecventă de executare a documentelor executorii privind încasarea pensiei de întreținere, de regulă, este una din următoarele: urmărirea salariului și a altor venituri, urmărirea bunurilor debitorului. Condiția obligatorie de realizare a primului mod de încasare a pensiei de întreținere este existența locului de muncă permanent al debitorului și dispunerea de un salariu și/sau alte venituri stabile. Astfel, în cazul în care debitorul este angajat în câmpul muncii, executarea hotărârii judecătorești se efectuează prin urmărirea atât a salariului, cât și a altor venituri, care în condițiile legii pot fi urmărite. În cazul în care debitorul nu dispune de salariu, precum și în cazul în care se înregistrează restanță la plata pensiei de întreținere, bunurile debitorului sunt supuse urmăririi silite.

Specific procedurii de executare a documentului executoriu privind încasarea pensiei de întreținere este faptul că în cazurile în care debitorul este angajat în câmpul muncii, executorul judecătoresc expediază documentul executoriu la locul de muncă al lui, cerând să se efectueze reținerile cuvenite

și să se trimită creditorului sumele reținute. Indicațiile executorului judecătoresc privind cuantumul reținerilor din salariu ori din alte venituri sunt obligatorii, iar administrația de la locul de muncă al debitorului nu este în drept să modifice sau să neglijeze indicațiile executorului judecătoresc. Veniturile din care poate fi reținută pensia de întreținere sunt: salariul, sporurile și adausurile la el, recompensa anuală primită în rezultatul activității anuale a unității, plăți de stimulare etc. Creditorul va fi informat de către executorul judecătoresc despre expedierea documentului executoriu la locul de muncă al debitorului pentru efectuarea reținerilor din salariul ultimului.

Administrația organizației care a efectuat reținerea în baza documentului executoriu este obligată să comunice, în termen de 5 zile, executorului judecătoresc și creditorului despre concedierea debitorului, precum și noul lui loc de muncă sau noul domiciliu dacă acesta este cunoscut³¹. Debitorul este obligat să comunice, în termen de 5 zile, executorului judecătoresc schimbarea locului de muncă sau a domiciliului, precum și schimbările din componența bunurilor și a veniturilor. Astfel, debitorul este obligat să declare toate bunurile sale, care prin prisma art. 284 al Codului Civil semnifică totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale privite ca o sumă de valori active și pasive strâns legate între ele, aparținând unor persoane fizice și juridice determinate³².

Stabilirea unui termen fix și restrâns pentru comunicarea acestor informații executorului judecătoresc este cauzată de necesitatea asigurării promptitudinii procedurii de executare și identificării operative a veniturilor/bunurilor debitorului. În caz de concediere a debitorului, întreprinderea sau instituția remite documentul executoriu executorului

---

³¹Codul de Executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.112.

³²Codul Civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, Nr. 82-86.

judecătorească, indicând suma reținerilor efectuate și, după caz, restanța. Controlul asupra efectuării corecte și prompte a reținerilor din salariu și din alte venituri ale debitorului revine executorului judecătorească. Procedura de control se inițiază la necesitate din oficiu de către executorul judecătorească sau la solicitarea scrisă a părții în procedura de executare.

Dispoziții similare sunt cuprinse în art.100 din Codul Familiei, care stabilește că „patronul este obligat să rețină lunar pensia de întreținere din salariul și/sau din alte venituri ale debitorului întreținerii și să o transmită sau să o transfere, din contul acestuia, creditorului întreținerii într-un termen de cel mult 3 zile de la data fixată pentru plata salariului și/sau a altor venituri, în baza:

- contractului privind plata pensiei de întreținere, autentificat notarial;
- titlului executoriu;
- cererii debitorului întreținerii.

Creditorul va fi informat despre expedierea documentului executoriu spre executare. Executorul judecătorească este obligat să verifice sistematic corectitudinea reținerilor din salariu și din alte venituri ale debitorului în baza documentelor executorii expediate pentru efectuarea reținerilor din salariu, precum și dacă sumele reținute au fost transferate corect și la timp în contul sau la adresa creditorului, despre acest fapt se întocmește procesul-verbal corespunzător³³. Pentru neexecutarea cerințelor executorului judecătorească, precum și pentru nerestituirea documentului executoriu executorului judecătorească, după eliberarea debitorului din serviciu, pentru prezentarea de date incorecte privind veniturile debitorului, pentru rețineri incorecte cu derogări de la indicațiile executorului judecătorească, precum și pentru alte încălcări, persoana responsabilă poate fi sancționată în conformitate cu art. 319 al Codului Contravențional al Republicii Moldova.

---

³³Comentariul Codului de Executare al Republicii Moldova. Chișinău, 2010, p. 211

Organizația care a primit documentul executoriu este obligată să-l înregistreze și cel târziu a doua zi să-l transmită sub semnătura persoanei responsabile (numită prin ordinul administrației) în contabilitate (secția financiară). Contabilitatea va înregistra documentele executorii parvenite într-un registru special, asigurând evidența reținerilor și transferurilor către creditor. În termen de 3 zile contabilitatea va înștiința creditorul și executorul judecătoresc despre parvenirea documentului executoriu cu completarea avizului de primire.

Încălcarea prevederilor legale de către persoanele cu funcții de răspundere (conducătorul, contabilul unității unde este angajat debitorul), cât și de însuși debitor duce la aplicarea față de persoanele culpabile a răspunderii în modul stabilit de legislație (amendă, penalitate, recuperarea daunei materiale etc.). Tragerea la răspundere a persoanelor indicate în lege însă nu scutește debitorul de plata pensiei de întreținere.

Modul de încasare a pensiei de întreținere și a restanțelor la pensie este reglementat de Codul Familiei. Astfel, pensia de întreținere urmează a se încasa de la data indicată în hotărâre sau de la data prezentării documentului executoriu de către creditor spre executare silită³⁴. În cazul în care creditorul nu a prezentat titlul executoriu/ordonanța spre executare sau dacă instanța a eliberat cu întârziere documentul executoriu, cuantumul restanței se stabilește de către instanța de judecată la cererea motivată a creditorului. Dacă documentul executoriu este în proces de executare, cuantumul restanței la plata pensiei alimentare va fi stabilit de către executorul judecătoresc pentru toată perioada aflării acestuia la executare (de la data ultimei depuneri a documentului spre executare silită). Pentru perioadele anterioare, creditorul are dreptul la înaintarea unei cereri în instanța de judecată, la fel

---

³⁴ Codul de Executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.112.

ca și în cazul în care acesta nu este de acord cu restanța stabilită de executorul judecătoresc în încheierea motivată.

Pensia de întreținere se va încasa în cuantumul sumei stabilite de instanța de judecată, indiferent de veniturile oficiale ale debitorului. În caz că debitorul nu este de acord cu cuantumul sumei, acesta are dreptul de a contesta hotărârea judecătorească în termenele stabilite de lege.

Dacă instanța a hotărât încasarea unei cote din toate veniturile debitorului și debitorul nu este angajat, executorul va dispune debitorului achitarea pensiei de întreținere, reieșind din cuantumul salariului mediu pe țară, stabilit de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, lunar.

În cazul în care se constată existența restanței la plata pensiei, executorul va solicita de la debitor acte confirmative ale veniturilor sale pentru perioada formării restanței, precum și dovezi ale achitării pensiei de întreținere, în vederea întocmirii unei încheieri motivate pentru stabilirea restanței la plata pensiei de întreținere. Dacă debitorul nu a fost angajat în câmpul muncii sau nu a beneficiat de prestații sociale în perioada în care s-a format restanța sau nu a prezentat acte ce confirmă salariul și/sau alte venituri ale sale, cuantumul restanței la pensia de întreținere se determină de către executorul judecătoresc pornindu-se de la salariul mediu pe țară existent la momentul determinării restanței. Pentru verificarea tuturor veniturilor debitorului, executorul judecătoresc este în drept să solicite printr-o interpelare o informație amplă de la Serviciul Fiscal de Stat pentru a afla sursele de venituri primite și impozitele achitate la buget.

Conform art. 103 din Codul Familiei, dacă debitorul întreținerii nu are salariu sau alte venituri, fie că acestea sunt insuficiente pentru a-și onora obligația, pensia de întreținere se va încasa din mijloacele bănești depuse de către debitor în instituțiile financiare sau transmise organizațiilor comerciale și necomerciale, cu excepția cazurilor când aceste mijloace le-au fost

transmise în proprietate. Dacă debitorul nu dispune de astfel de mijloace bănești sau dacă dispune de ele, dar acestea sunt insuficiente pentru a-și onora obligația, pensia de întreținere se va încasa din contul tuturor bunurilor mobile și imobile ale debitorului care pot fi urmărite. Urmărirea bunurilor și a mijloacelor bănești ale debitorului se face în modul prevăzut de legislația procesuală civilă³⁵ și cea execuțională.

Astfel, întru executarea hotărârilor judecătorești și în temeiul încheierii de calculare a restanței (rămase în vigoare), în cazul în care debitorul nu este angajat în câmpul muncii și nu dispune de surse financiare pentru acoperirea restanței, executorul judecătoresc poate purcede la executarea silită din contul bunurilor debitorului (mobile, imobile) prin aplicarea sechestrului, evaluarea și comercializarea lor conform regulilor generale de urmărire a bunurilor prevăzute de Codul de Executare. Însă de cele mai multe ori debitorul întreprinde diferite măsuri pentru a se eschiva de achitarea datoriei. *"Moldovenii sunt foarte inventivi. De exemplu, eu mă duc la fața locului să aplic interdicție pe bunurile imobile, dar nu mi se permite, trebuie să fac intrare forțată prin instanță. Te duci la domiciliul lui, dar el deja a scos toate bunurile și le-a dus de acasă. Lasă o mașină de spălat stricată și un boiler stricat. Sau a făcut un contract de arendă pe bunurile sale și le-a dat unei persoane. Vă dați seama că trebuie să te adresezi în instanță ca să vezi de unde au ei bunurile respective și de ce s-a ajuns la aceasta. Contestă procesele-verbale, procedura examinării având o durată de ani de zile. Interesant că bunul cela peste un an de zile nici nu are valoarea ceea cu care l-ai evaluat. Când îl vinzi, nu acoperi nici a zecea parte din datorie. Mai mult ține de conștiința umană și nimeni nu poate să se implice aici"* (I_EJ_5). Cei mai mulți executori judecătorești intervievați au menționat că nu au ajuns totuși până la privare de bunuri costisitoare, spre exemplu imobil, din

---

³⁵ Codul Familiei al Republicii Moldova nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.210.

cauza neachitării pensiei de întreținere. *"Cum aplici sechestru pe unele bunuri (mașină, televizor), persoanele găsesc bani. Ei înțeleg că bunurile se vând la preț mai mic decât le-ai cumpărat"* (I_EJ_3).

Dacă starea materială și familială a debitorului întreținerii face imposibilă lichidarea restanței la pensia de întreținere, instanța judecătorească, la cererea acestuia, în baza unor motive temeinice, este în drept să-l elibereze de plata restanței respective sau s-o micșoreze. Unii experți intervievați au prezentat situații când din cauza neputinței financiare a debitorilor ei nu recurg la aplicarea unor sancțiuni. *"Am un dosar contravențional privind neplata pensiei alimentare. Executorul s-a adresat în instanță ca să fie sancționat, eu am respins cererea dată, fiindcă a venit persoana, mi-a prezentat certificat că el are epilepsie. De vreo 10 ani el primește pensie de invaliditate. El a declarat că lucrează periodic și plătește cât poate – 20-50 de lei. Eu am considerat că acolo nu era vorba de o contravenție. Într-adevăr, persoana era în incapacitate de a plăti. Cum să plătești din pensie de invaliditate de 600 sau 800 lei? Trebuie să te raportezi la fiecare situație în parte și să vezi dacă are sau nu are de unde plăti"* (I_J_8).

Vom concretiza că Codul Familiei (art. 106) diferențiază răspunderea debitorului întreținerii pentru nerespectarea termenelor în dependență de forma de plată a pensiei de întreținere. Astfel, dacă pensia de întreținere se plătește în baza unui contract încheiat între părți, răspunderea va fi aplicată în conformitate cu prevederile contractului privind plata pensiei de întreținere. Acestea pot fi diferite: penalități în anumite mărimi sau în formă de amendă, transmiterea unui bun în contul restanței etc. Dacă contractul privind plata pensiei de întreținere nu conține prevederi privind răspunderea, se aplică prevederile Codului Civil privind răspunderea pentru neexecutarea obligațiilor. Dacă cel obligat să plătească întreținerea plătește în baza unei hotărâri a instanței judecătorești și restanța la pensia de

întreținere a rezultat din culpa lui, persoana în cauză va plăti creditorului întreținerii o penalitate în mărime de 0,1 la sută din suma restanței pentru fiecare zi de întârziere. Creditorul întreținerii este în drept să ceară repararea daunei cauzate prin întârzierea executării obligației de întreținere din culpa debitorului, dacă aceasta nu a fost acoperită prin plata de penalități. Este important să subliniem că suma restanței la pensia de întreținere se va achita chiar și în cazul când copiii minori au împlinit vârsta de 18 ani.

Cuantumul reținerilor din salariu și din alte venituri se calculează din suma pe care debitorul urmează să o primească. Din salariul și din alte venituri ale debitorului pot fi reținute, în baza unui document executoriu, nu mai mult de 20%, iar în baza câtorva documente executorii - nu mai mult de 50% din cuantumul lor până la achitarea deplină a sumei urmărite.

Dacă pensia de întreținere nu s-a încasat din culpa debitorului întreținerii, restanța se reține pentru toată perioada anterioară. Suma restanței se determină pornindu-se de la cuantumul pensiei de întreținere stabilit de instanța judecătorească. În situația în care debitorul nu a lucrat în perioada în care s-a format restanța sau nu a prezentat actele ce confirmă salariul și/sau alte venituri ale sale, cuantumul restanței la pensia de întreținere se determină de către executorul judecătoresc pornindu-se de la salariul mediu pe țară la data determinării restanței. Dacă părțile nu sunt de acord cu suma restanței calculate sau situația financiar-materială a debitorului nu permite achitarea restanței calculate, ele sunt în drept să se adreseze cu o cerere în judecată pentru a se stabili suma concretă a restanței.

Dacă creditorul a retras documentul executoriu și procedura a fost încheiată, la prezentarea ulterioară a documentului executoriu spre executare pensia de întreținere se încasează de la data prezentării documentului executoriu, iar cuantumul restanței se stabilește de către instanța de judecată, la cererea creditorului, în modul stabilit de Codul

Familiei. În cazul în care documentul executoriu este în proces de executare, iar pensia de întreținere nu a fost reținută, cuantumul restanței se determină de către executorul judecătoresc pentru toată perioada anterioară printr-o încheiere motivată.

Cazurile în care executorul judecătoresc nu mai este competent teritorial de a executa documentul executoriu sunt următoarele:

- debitorul și-a schimbat locul de trai sau de muncă în afara Camerei teritoriale în care activează executorul;
- documentul executoriu a fost primit cu încălcarea competenței teritoriale;
- sau la cererea motivată a creditorului documentul executoriu va fi strămutat, de către executorul judecătoresc prin emiterea unei încheieri, care poate fi contestată în instanța de judecată.

După rămânerea definitivă a încheierii, executorul judecătoresc transmite documentul executoriu, împreună cu copia de pe procedura de executare, anexând borderoul de calcul al cheltuielilor de executare. Executorul judecătoresc care a primit documentul executoriu după strămutare întocmește un act de preluare a executării, copia pe care o remite părților în procedura de executare și executorului judecătoresc de la care a preluat documentul executoriu. Toate actele de executare efectuate anterior strămutării documentului executoriu au efect juridic deplin.

Cum s-a menționat mai sus, în cazul în care nu este posibilă încasarea pensiei de întreținere din veniturile debitorului, executorul judecătoresc va recurge la urmărirea bunurilor lui. Astfel, pentru a preîntâmpina dispariția sau distrugerea bunurilor ori diminuarea activului patrimonial al debitorului, legiuitorul a prevăzut în favoarea creditorului, și a pus la dispoziția executorului judecătoresc, anumite mijloace de natură să indisponibilizeze și să conserveze bunurile care formează obiectul litigiului. Utilizarea lor garantează posibilitatea

executării hotărârilor judecătorești obținute de către reclamant.

În conformitate cu art. 63 Codul de Executare, în scopul asigurării executării documentului executoriu, odată cu intentarea procedurii de executare executorul judecătoresc este în drept:

- a) să aplice sechestru pe mijloacele bănești sau pe bunurile debitorului;
- b) să interzică debitorului de a săvârși anumite acte;
- c) să interzică altor persoane de a transmite debitorului bunuri sau de a îndeplini față de el alte obligații.

Un aspect important ce poate influența executarea dosarelor ce țin de pensia de întreținere este participarea creditorului la aplicarea sechestrului de către executorul judecătoresc. *"Momentul când executorul merge la fața locului unde locuiește debitorul pentru a-i face inventarierea bunurilor, iarăși trebuie să fie asistat de către creditor. Bunurile care se sechestrează urmează a fi luate la păstrare de creditor. Nu o să le ia executorul în spate. Trebuie să fie asigurat cu hamali, transport și toate aceste lucruri sunt puse pe seama creditorului"* (I_EJ_5). Executorul judecătoresc aplică sechestru pe bunuri și atunci rolul creditorului este foarte important de a determina unde se păstrează bunurile acestea, care este valoarea bunurilor, să coordoneze data și modalitatea de vânzare a bunurilor – prin licitație publică sau magazin de comision.

Potrivit opiniilor experților intervievați, jumătate din dosarele ce vizează pensia de întreținere se pun în executare prin intermediul executorilor judecătorești, deși aceasta presupune achitarea de către debitor a unei taxe de 10% din sumă. *"Sunt taxe de intentare a procedurii și taxe de arhivare care trebuie achitate. Le achită creditorul la momentul intentării. Mai sunt și taxe poștale, cheltuieli legate de asigurarea și aplicarea sechestrului la bănci și alte instituții, taxă de conciliere, care costă 300 de lei. În cazul pensiei de întreținere nu poți să urmărești cheltuielile de la creditor, el este absolvit de ele, le urmărești de la debitor"* (I_EJ_5). *"Acele 10% se achită executorului chiar*

și atunci când nu sunt restante. Legea prevede a încasa 10% din suma stinsă. Atâta timp cât este la executare, executorul judecătoresc are grijă de dosar. Asta înseamnă a verifica dacă debitorul a achitat sau nu corect. Atunci când se achită o pătrime, calculează contabila și o dată la un semestru executorul verifică dacă s-a calculat corect. Trebuie să ții cont și de faptul dacă persoana în cauză pleacă peste hotare și din ce surse se efectuează plățile” (I_EJ_6).

Din considerentul că această plată este una socială, ar fi bine să fie redusă sau să fie suportată de către stat. *”Statul nu le achită salariu executorilor și ei trebuie să și-l facă din procedurile de executare. Poate să se achite mai puțin, dar deloc nu, nu este corect. Și munca executorului este foarte complicată și stresantă. Nu fiecare om înțelege că trebuie să achite acești bani. Oamenii sunt nervoși, nu vor să se despartă de bani, mai ales atunci când li se aplică sechestrul pe bunuri, li se ridică bunurile. Eu sunt pe poziția că munca fiecărui om trebuie achitată, plătită adecvat, dacă vrem să avem rezultate. Dacă statul consideră că nu ar trebui să încaseze așa sume, atunci statul trebuie să achite executorului în locul debitorului, dar nu să-l oblige să facă munca gratis” (I_J_10).*

Documentele executorii privind încasarea pensiei de întreținere se execută succesiv prin prestații periodice și având în vedere că documentul executoriu privind urmărirea plăților periodice își menține valabilitatea în cursul întregii perioade în care urmează să se efectueze plățile, acest lucru denotă aflarea respectivei categorii de documente executorii în executare pe parcursul mai multor ani. Situația dată este demonstrată și de indicatorii statistici referitori la documentele executorii privind încasarea pensiei de întreținere aflate în gestiunea executorilor judecătorești în perioada anilor 2013-2016. În urma generalizării practicii de executare vizavi de documentele executorii privind încasarea pensiei de întreținere, s-a stabilit că în perioada anului 2013 în gestiunea executorilor judecătorești s-au aflat

circa 31,8 mii documente executorii, dintre care 2,2 mii au fost încheiate până la finele anului, iar 27,1 mii au ramas în restanță. În anul 2014, executorii judecătorești au instrumentat circa 32,6 mii dosare de executare privind încasarea pensiei de întreținere, dintre care 1,8 mii au fost încetate în aceeași perioadă, 28,2 mii fiind rămase în restanță. În perioada anului 2015, în gestiunea executorilor judecătorești se aflau 34,6 mii dosare de executare privind încasarea pensiei de întreținere, fiind înregistrată o creștere față de perioada analogică a anului 2014, când acest indicator constituia 32,6 mii. Din totalul documentelor executorii privind încasarea pensiei de întreținere aflate în gestiune în anul 2015, circa 2,2 mii dosare de executare au fost încetate, indicatorul restanței constituind cifra 30 mii. La începutul anului 2016, în gestiunea executorilor judecătorești se aflau 34,2 mii documente executorii privind încasarea pensiei de întreținere, stabilindu-se că din totalul documentelor executorii aflate în gestiune doar în contextul a circa 5,3 mii dosare de executare au loc plăți regulate de către debitori, circa 7 mii de debitori ai dosarelor de executare privind încasarea pensiei de întreținere își exercită obligația de plată neregulat și cu întâzieri, iar circa 8 mii debitori, în pofida măsurilor întreprinse, nu își exercită obligația de plată a pensiei de întreținere.

Motivele pentru care părinții aleg să primească pensia de întreținere prin intermediul executorilor judecătorești se referă la siguranța și veridicitatea informațiilor. *"Oamenii aleg prin executori ca aceștia să le ducă toate evidențele, să le achite corect. Din momentul când nu știi care este salariul lui, nici nu știi cât va constitui acea ¼ care trebuie să ți-o achite"* (I_EJ_4). Una din responsabilitățile executorului judecătoresc constă în controlul periodic asupra veniturilor debitorului. *"Se urmărește dacă din toate veniturile îi sunt reținute debitorului plățile, dat fiind faptul că legislația în vigoare prevede anumite categorii de venituri care nu pot fi urmărite de executorul judecătoresc și nu în toate cazurile contabilitatea agentului economic unde activează*

debitorul ține cont de aceste venituri" (I_EJ_5).

O bună parte din experți consideră că aceste dosare sunt neatractive și dificil de executat pentru executorii judecătorești din următoarele considerente:

- lipsa veniturilor debitorilor. *"Într-o țară săracă cu oameni săraci, care trăiesc sub limita traiului decent, nu au loc unde să se angajeze, respectiv și debitorii sunt săraci" (I_J_3). "Oamenii nu au de lucru, 183 de dosare avem de acestea. Dacă nu are bunuri, nu prea văd cum s-ar putea impune să achite pensie de întreținere. Noi verificăm, calculăm restanțele, dar dacă el nu este angajat, ne stopăm. El ne spune că el nu are ce plăti" (I_EJ_6). "Sunt cazuri când vrei să scoți banii de la tine din buzunar și să îi dai creditoarei, fiindcă nici nu ai de ce să te atingi acolo în casă, nu ai ce să mai iai și să vinzi – murdărie, mizerie. Oamenii trăiesc foarte greu. Vedeți, nu este economie, este sărăcie" (I_EJ_7). "Doamna tot scria să execut în termen, dar cum să execut dacă el nu are nimic și este alcoolic" (I_EJ_9). "Înainte se executa 100%, fiindcă toți lucrau. Acum, condițiile economice sunt nefavorabile" (I_EJ_4).*

- ascunderea bunurilor/veniturilor reale ale debitorilor. *"Majoritatea debitorilor ascund veniturile precum ascunde toată lumea de la noi din țară, adică 99%. Executorului îi vine foarte greu să identifice toate veniturile lui. Oficial el primește 2500 de lei, dar nu știe cât angajatorul îi achită real. Când persoana muncește peste hotare, executorul chiar nu poate ști care este venitul lui" (I_EJ_9).*

- în frecvente situații executorii judecătorești suportă cheltuielile de executare sau chiar creditorii/creditoarele. Unii executori au recunoscut că mai mulți creditori care vor să-și încaseze sumele contribuie ca executorul judecătoresc să se deplaseze la fața locului, suportă cheltuielile pentru deplasare, citare, reprezentare în instanța de judecată. *"Pentru fiecare document scris la avocat trebuie să plătești cel puțin 500 de lei. Executorul*

judecătorească face 36 de documente cu diferit conținut. Ele sunt obligatorii în cadrul unei proceduri de executare. Nimeni nu-i compensează aceste cheltuieli. În situația când mamele vor ca executorul mai operativ să lucreze, trebuie să suporte aceste cheltuieli – de ieșire la fața locului, de expediere a corespondenței, plicuri, hârtie, pentru că statul nu subvenționează costurile respective” (I_EJ_10). ”Majoritatea nu achită, noi cităm, calculăm restanțele, îi înștiințăm, dar din partea lor - nimic. Noi suntem obligați să întreprindem careva măsuri măcar formal, într-o anumită perioadă să fie citat, preîntâmpinat. Noi rămânem numai cu cheltuieli sau foarte greu le recuperăm” (I_EJ_3).

- volumul mare de lucru pe care îl presupune executarea dosarelor ce țin de pensia de întreținere. ”Când îmi mai vine un așa dosar, mă gândesc că iar o grămadă de lucru și nu știu care este rezultatul, e neplăcut când nu se execută” (I_EJ_9).

- numărul mare de dosare de soluționarea cărora sunt responsabili executorii. ”Eu am un sector în orașul Cahul și încă 20 de sate, e foarte mult pentru un specialist” (I_EJ_6).

- cheltuielile financiare mari pe care le presupune activitatea executorului judecătorească. Există unele aspecte particulare ce țin de activitatea executorului judecătorească. Într-un birou nu pot să activeze 2 executori, fiindcă există secretul convorbirii și procedura de reconciliere, trebuie să fie confidențială. Nimeni nu vrea să cunoască relațiile familiale sau financiare ale cuiva. Lucrul executorului este mai mult pe teren, de aceea el trebuie să asigure funcționarea biroului, să aibă cancelarie, contabil, fiindcă e vorba de plăți, încasări, eliberări, un asistent - per total trebuie să fie patru oameni. ”Dacă fiecare ar fi plătit cu 2500 de lei, toți ar spune că sunt plătiți foarte puțin. Plus la acestea, mai pune și 42% de impozit. În realitate costurile care s-au estimat acum pentru întreținerea unui birou sunt de 36000 lei lunar” (I_EJ_1).

- comportamentul indecent al debitorilor. ”Uneori nici nu știi cum să

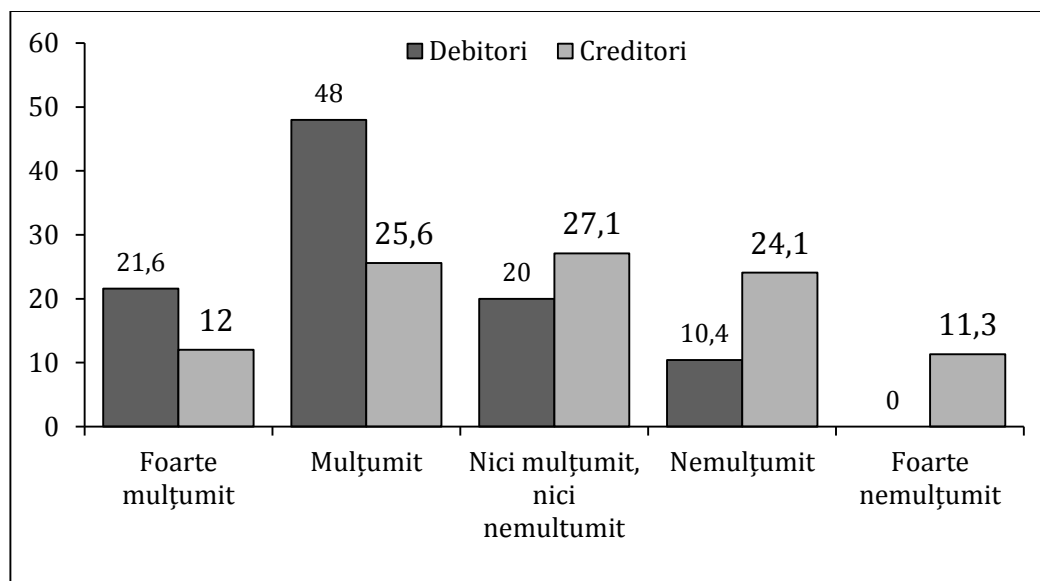
explici și să ajuți. El venea la mine și se comporta cu mine urât, mă insulta, striga să nu scriu nimic” (I_EJ_3).

Alți experți, din contra, au menționat că aceste dosare sunt o sursă de venit sigură și permanentă. *”Noi avem executori recent angajați și am spus ca pensia de întreținere să fie dată lor, fiindcă ei au mai mult timp liber. Dar ceilalți executori nu vor să le transmită, fiindcă aceasta înseamnă investiții, ei spun că acesta e banul lor” (I_EJ_10).* Executorii judecătorești intervievați constată că aceste dosare sunt specifice, din considerentul că necesită a fi supravegheate în continuu, lunar.

În conformitate cu rezultatele studiului cantitativ, pensia de întreținere se execută în 41,7% din situații. Debitorii, într-o măsură mai mare, sunt mulțumiți de implicarea executorilor judecătorești în soluționarea dosarelor ce țin de pensia de întreținere. Foarte mulțumiți și mulțumiți de implicarea executorilor judecătorești s-au arătat 69,6% din debitori și numai 37,6% din creditoare. Foarte nemulțumite sunt creditoarele, cărora debitorii nu le achită pensie de întreținere sau o achită sporadic. O altă categorie sunt nemulțumite fiindcă au avut o experiență negativă cu executorii: *”nu mai am nevoie de executor judecătoresc, este inutil și corupt, a prezentat dovezi false în instanță” (II_24_C).* *”După ce am spus că fostul soț nu plătește pensia, executorul m-a mințit și mi-a întors documentele, luându-l de la evidență să achite” (II_19_C).*

În cadrul interviurilor individuale debitorii au prezentat și situații reușite de conlucrare cu executorii judecătorești. *”În cazul meu, executorul este o doamnă feministă înrăită. A fost așa un caz când i-am pus restricții să plece peste hotare, a venit să mă roage ca să-i anulez restricția ca să poată pleca. Am fost la executor împreună cu el, dar doamna m-a sfătuit să nu cad de acord nici într-un caz, căci altă metodă nu voi avea să pot scoate banii de la el care se cuvin copiilor. El este tată și trebuie să fie responsabil, să se gândească*

la ce mănâncă copiii, cu ce se îmbracă. Nu i-am scos interdicția, am ascultat executorul, iar peste câteva zile mi-a spus că el a achitat datoria și pot să merg să-mi iau banii. Vreau să zic că doamna executor este bravo, înțelege cum se cresc copiii și este de partea femeilor” (II_1_C).

Fig. 5. Aprecierile respondenților cu privire la nivelul de implicare a executorilor judecătorești în soluționarea dosarelor ce țin de achitarea pensiei de întreținere

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

În opinia experților, nemulțumirea creditorilor față de activitatea executorilor judecătorești este generată de o multitudine de probleme ce apar în activitatea acestor specialiști, precum:

- imposibilitatea executorilor judecătorești de a aplica debitorilor diverse interdicții (de a pleca peste hotare etc.). "Noi nu avem drepturi depline ca să-i interzicem deplasarea peste hotarele țării sau altceva, pentru aceasta trebuie să ne adresăm în instanța de judecată. Noi și așa avem multe drepturi, legislația a fost modificată recent și s-au luat din toate sistemele de executare, este una destul de bună" (I_E)_8).

- aflarea peste hotare a debitorilor. *"Când debitorul se află peste hotare, executorul judecătoresc este în dificultate de a satisface toate solicitările creditorului"* (I_EJ_6).

- dificultăți în conlucrarea cu o parte din angajatorii la care muncesc debitorii. Faptul că executorii judecătorești au posibilitatea de a verifica dacă debitorul este angajat în diverse baze de date de care dispun le mai diminuează din această dificultate. *"Noi facem interpelare, pe urmă emitem încheierea pentru reținere cu indicarea sumei, la ce modalitate, la care conturi ale creditorului, la ce termen. Mai greu cooperăm cu SRL-urile și întreprinderile individuale, fiindcă ele se opun controlului. Tu vii, dar el nu arată și nu face nimic"* (I_EJ_9).

- reticența populației în a conlucra cu executorii judecătorești. *"Frecvent trebuie să perfectăm procese-verbale și aici iar apar impedimente, fiindcă ele se fac cu martori și asistenți. În oraș poți să găsești doi oameni, dar oricum oamenii spun că nu semnează. În sat, în general nu ai ce face, fiindcă toți sunt rude sau toți sunt beți de dimineață"* (I_EJ_6). *"Cu oamenii de la sat vorbești, iar ei nu înțeleg ce le spui. Nu știi cu ce cuvinte să vorbesc ca ei să înțeleagă"* (I_EJ_3).

- nivelul de percepție a debitorilor vizavi de îndeplinirea obligației de a achita pensie de întreținere. *"Foarte puține persoane am care vin o dată la jumătate de an și prezintă dovezi că achită sau trimit pe altcineva în locul lor să prezinte dovezile"* (I_EJ_7).

Unele persoane au chiar percepții eronate despre activitatea executorilor judecătorești. *"O parte din oameni spun că executorii trebuie să fie ca racketul din anii '90, de exemplu, să le pună la debitori degetele între ușă. Sunt chestiuni spuse dur, dar oamenii oscilează între două extreme – vor și repede și fără consecințe"* (I_EJ_10). Or procedura de executare se axează pe respectarea drepturilor părților. În cadrul acestei proceduri părțile trebuie să ia cunoștință, să participe la acțiunile de executare, să-și expună

considerentele de a contesta în instanță, totul – în ansamblu, este un întreg mecanism complicat.

În ceea ce privește aprecierea activității executorilor judecătorești, opinia avocaților și judecătorilor în unele cazuri este negativă, fiindcă în practica lor au avut situații când dosarele ce vizau pensia de întreținere erau neglijate din cauza retribuției neesențiale. *”Eu am avut un caz când pensia a fost trimisă spre execuție în anul 2007, dar până în anul 2013 nimeni nici nu s-a interesat de acel dosar până nu am început a face interpelări”* (I_E_1). Executorii consideră că astfel de situații nu pot să existe, din cauza că, conform regulamentelor în vigoare, ei sunt obligați să întreprindă sistematic diverse acțiuni. *”Executorul judecătoresc este obligat să întreprindă măsuri din 15 în 15 zile, ceva trebuie să miște, să acceseze o informație pe dosar. În cazul în care nu întreprinde măsuri de executare, el este pasibil de răspundere. Răspunderea poate fi materială, disciplinară, dar poate fi și mai gravă. Există Colegiul Disciplinar care examinează chestiunile disciplinare legate de abaterea executorului judecătoresc. Legea spune că, dacă sunt anulate 20% din actele executorului judecătoresc, licența îi poate fi retrasă”* (I_EJ_2).

Mai mult decât atât, o parte din judecători consideră că reforma sistemului de executare nu a adus rezultate semnificative. *”Eu am o poziție separată privind reforma executării, căci pe unii i-a făcut oligarhi. Nu se merită, ei câștigă foarte mulți bani, practic pentru nimic. Executorul niciodată nu-i în minus, această schemă este făcută perfect pentru dâșșii. Tu, ca creditor, trebuie să-i avansezi lui cheltuielile. Din punctul meu de vedere, s-a exagerat cu cuantumul, onorariile executorilor. Sincer să vă spun, raportat la efort, nu cred că merită. Este o eroare că i-a făcut privați, în Rusia, Ucraina executorii în continuare sunt publici, iar în multe state funcționează sistemul mixt. Cu privire la specificul pensiei de întreținere, ar trebui să fie unele diferențieri”* (I_J_1).

Alți specialiști, dimpotrivă, consideră că din momentul în care sistemul

de executare a devenit o instituție privată, situația s-a îmbunătățit în ceea ce privește executarea hotărârilor judecătorești datorită următorilor factori:

- modificarea modalității de întreprindere a măsurilor. *"Când executorii erau publici, era un dezastru general. Dar acum, pe cât e posibil, ei execută. Există și un termen de executare"* (I_JC_2). *"S-a schimbat modalitatea de întreprindere a măsurilor, atragerea la răspunderea penală nu era"* (I_EJ_7).

- schimbarea modului de salarizare. *"Înainte, când eram la stat se achita numai 5%, care se ducea la stat, și noi aveam un salariu lunar de 2000 de lei, nu aveam nici un stimul de a rezolva cazul"* (I_EJ_10). *"Până la reformă categoria dată de documente chiar era neatractivă. Ca să impui un executor judecătoresc să lucreze cu pensia de întreținere, trebuia în plin sens al cuvântului să iai biciul și să mergi cu verificări, sancțiuni, controale. Astăzi, chiar dacă lumea se mai plânge că nu se încasează, eu cred că petițiile la capitolul dat s-au redus de vreo 5 ori. Anterior erau foarte multe petiții/adresări din partea cetățenilor. Respectiv și în cazul pensiei de întreținere numărul adresărilor a scăzut de 5 ori. Executorul lucrează mai activ și cu categoria aceasta de documente"* (I_EJ_2).

- facilitarea lucrului executorilor judecătorești prin crearea condițiilor de lucru. *"A fost destul de greu de a pune pe roate noul sistem privat, fiindcă executorii nu au avut resurse financiare, au avut nevoie să investească în mobilier, tehnică. Acum ei își fac rețele informaționale interne, programe care să le ușureze volumul de lucru. Multe din documente se fac șablonat. Asta urgentează procesul de lucru și, ca rezultat, și executările sunt mai eficiente"* (I_EJ_10).

Una din problemele identificate în activitatea executorilor judecătorești cu privire la supravegherea încasării pensiei de întreținere se referă la cooperarea defectuoasă de colaborare dintre executori și instituțiile bancare din țară în unele cazuri. *"Sunt persoane binevoitoare și care achită regulat, dar nu există o interoperabilitate între bazele de date de la bancă cu executorul*

judecătorească, chestii din astea, și nu se văd achitățile. De fiecare dată când executorul judecătorească nu are informația necesară, cu toate că nu are plângere din partea mamei că tatăl nu achită, acesta poartă persoanele pe drumuri să vină și să aducă dovada. Are loc un fel de hărțuială a debitorilor. Drepturile copilului sunt prioritare, dar trebuie să fie temei ca noi să intervenim. Pentru că, neavând plângere din partea mamei, nu poți să porți omul pe drumuri, pentru că el mai muncește, mai cheltuie un ban. În condițiile în care el are un salariu de 1000 de lei și el achită pensia de 300 sau 400 de lei... și tu îl porți pe drumuri să mai cheltuie vreo 50-60 de lei. Nu-i nici un sens” (I_JC_1). Pentru a evita astfel de situații, după ce se pornește executarea dosarelor cu privire la pensia de întreținere în cazul când debitorul este responsabil, creditorul trebuie să fie informat că poate să ridice titlul executoriu și să-l depună doar atunci când se înregistrează careva rețineri.

Cât privește asistența juridică interstatală în domeniul executării silite în materie de obținere a pensiei de întreținere, atestăm o reglementare cu un grad relativ scăzut. Asigurarea și recuperarea pensiei de întreținere pentru copil de la părinții care nu se află pe teritoriul țării se poate realiza prin recunoașterea și încuviințarea executării pe teritoriul statului unde urmează a fi efectuată executarea. Cererea poate fi depusă direct către instanța competentă să soluționeze cauza prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova. În materie civilă, autoritatea judiciară a unui stat va putea, conform prevederilor legislației sale, să se adreseze, prin Comisie rogatorie, autorității competente a unui alt stat pentru a-i cere să facă, în limita competenței sale, fie un act de cercetare, fie alte acte judiciare. Comisia rogatorie reprezintă o procedură utilizată pentru administrarea unor dovezi de către o altă instanță străină decât cea care judecă fondul litigiului. Prin urmare, este o formă de asistență juridică internațională care constă în împuternicirea pe care o instanță judecătorească competentă dintr-un stat

o acordă unor autorități similare din alt stat pentru a îndeplini în locul și în numele său activități procesuale referitoare la un anumit proces civil³⁶.

Reieșind din dificultățile practice cu care se confruntă executorii judecătorești la executarea documentelor executorii privind încasarea pensiei de întreținere, unele recomandări din partea lor cu privire la eficientizarea lucrului acestora cu dosarele ce țin de pensia de întreținere se referă la următoarele aspecte:

- introducerea executării silite, garantate de stat anumitor persoane social vulnerabile, inclusiv celor beneficiare de pensie de întreținere. *"Până la urmă statul trebuie să aibă grijă de cetățenii săi. Noi nu putem pune toate costurile respective pe umerii executorului judecătoresc. El trebuie să plătească încăperea, lumina, personalul tehnic, curierul, poșta trebuie să cumpere printer, hârtie, plicuri, toate acestea sunt costuri și ele nu se compensează. Cunoaștem statistica, că se execută real doar 50% din numărul total de dosare, în restul 50% rămân costurile executorului"* (I_EJ_2).

- suportarea cheltuielilor ce țin de administrarea dosarelor vizând pensia de întreținere de către autoritatea statală și ulterior recuperate de la debitor.

- introducerea instituției insolvenței persoanei fizice. *"Statul își asigură mecanismul de recuperare dar nu răspunde de solvabilitatea debitorului. Când debitorul este insolubil, nimeni nu poate să-i facă absolut nimic. În alte țări este dezvoltată instituția insolvenței persoanei fizice. La noi, până nu se încasează din persoana fizică, executorul nu-i dă pace. Peste hotare, dacă creditorul vede că el este supraîndatorat, atunci el solicită să-i fie instituit un administrator și toate achitățile și încasările merg prin acest administrator de insolvență a persoanei fizice. Administratorul îi gestionează tot venitul lui, dar*

---

36 Ministerul Justiției al Republicii Moldova. Ghid cu privire la cooperarea juridică internațională, p.13. www.justice.gov.md/.../GHID_cu_privire_la_cooperarea_juridica_internationala.pdf

concomitent îi îngheață toate penalitățile, dobânzile și el dirijează cui să-i dea pentru pensia de întreținere, pentru amendă. Nimeni nu poate să-i facă nimic debitorului, instituindu-se moratoriu asupra patrimoniului acestuia” (I_EJ_10).

Introducerea acestor schimbări ar contribui la faptul ca executorii judecătorești să acorde o mai mare atenție dosarelor ce țin de încasarea pensiei de întreținere, care sunt considerate ”mai puțin atractive”. *”Executorul judecătoresc acordă o mai mare atenție dosarelor de unde el poate încasa mai mulți bani, pentru a întreține aceste dosare care sunt mai puțin atractive și care per total sunt în proporție de 60-65%” (I_EJ_1).*

Principiul „ocrotirii interesului superior al copilului” reprezintă punctul central al vieții de familie, întrucât, oricum ar evolua relația dintre soți și indiferent de deciziile pe care aceștia înțeleg să le ia în ceea ce privește relațiile personale dintre ei, va fi nevoie ca respectivele decizii să fie luate în așa fel încât acest principiu de drept să nu fie încălcat.

Datele prezentate de către executorii judecătorești relevă că numărul documentelor executorii privind încasarea pensiei de întreținere este în continuă creștere. Specialiștii în domeniul executării apelează la întreg spectrul măsurilor legale și necesare pentru aducerea la îndeplinire a executării, însă ele sunt foarte dificil de executat atunci când debitorul nu dispune de oarecare bunuri sau se eschivează de la achitarea pensiei de întreținere. În acest caz este absolut necesar concursul organelor de drept, care nu de fiecare dată beneficiază executorul judecătoresc. Or, potrivit art. 318, 319 ale Codului Contravențional, acțiunea sau inacțiunea debitorului îndreptată spre neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărârii instanței de judecată, a documentului executoriu sau a cerințelor executorului judecătoresc constituie contravenție. Având la bază informațiile oferite de executorii judecătorești, nu au fost identificate situații când fiind deja aplicate în privința debitorului rău-platnic a prevederilor incidente din Codul Contravențional,

solicitării executorului judecătoresc de aplicare a prevederilor art. 320 al Codului Penal să-i fie dat curs, deși în acțiunile debitorului, potrivit informațiilor și materialelor prezentate organului competent de către executorul judecătoresc, se regăsesc elementele componenței de infracțiune – neexecutarea intenționată a hotărârii judecătorești.

Respectiv, se atestă o cooperare anevoioasă între executorul judecătoresc și organele de drept. Mult mai frecvente sunt situațiile când dosarele de executare privind încasarea pensiei de întreținere sunt ridicate de către organul de urmărire penală, nefiind restituite executorului judecătoresc timp de câțiva ani. O astfel de situație comunicată de executorul judecătoresc, constă în următoarele: organul de urmărire penală a fost sesizat de către tatăl debitorului, invocând pretensele acțiuni ilegale ale executorului judecătoresc admise la momentul aplicării măsurilor asigurătorii. Necesitatea aplicării măsurilor de asigurare a executării, în opinia executorului judecătoresc, a generat o restanță acumulată la plata pensiei de întreținere pentru 44 luni, ceea ce constituia 44 mii lei. Drept urmare, în contextul sesizării recepționate, a fost dispusă ridicarea de către organul de urmărire penală a dosarului de executare (în original) în data de 17 mai 2017, nefiind restituit până la moment. Această situație face absolut dificilă încasarea pensiei de întreținere, executorul judecătoresc fiind în imposibilitate să întreprindă acțiuni în contextul acestui dosar de executare de aproape 1 an. În atare situație, necesită a fi punctate următoarele:

- dosarul de executare vizat a fost ridicat, în contextul sesizării organului de urmărire penală de către tatăl debitorului, care nu este parte a procedurii de executare și nu a justificat nici un interes legitim prin înaintarea sesizării împotriva executorului judecătoresc către organul de urmărire penală;

- legalitatea actelor executorului judecătoresc, potrivit prevederilor execuționale, poate fi apreciată exclusiv de către instanța de judecată;

- imixtiunea în activitatea executorului judecătoresc de jure este inadmisibilă;

- în sarcina cui vor fi puse consecințele neîncasării pensiei de întreținere și imposibilitatea executorului judecătoresc de a întreprinde acțiuni de executare timp de un an?

Pentru obținerea rezultatului scontat al executorului judecătoresc manifestat prin executarea documentului aflat în competența sa și asigurarea interesului superior al copilului, manifestat prin beneficierea de pensia de întreținere stabilită în temeiul hotărârii judecătorești este indispensabil efortul comun al executorului judecătoresc și organelor de drept. În această ordine de idei, accentuăm că relativ recent Codul Penal al Republicii Moldova a fost completat cu un articol nou 201 – Exercițarea necorespunzătoare a obligațiilor părintești (în vigoare din 07.07.2017). Potrivit acestei prevederi, eschivarea cu rea-voință a părinților de la exercițarea obligațiilor părintești, dacă aceasta a determinat plasamentul copilului în instituții rezidențiale sau servicii sociale de plasament, se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 500 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 120 de ore. Completarea Codului Penal cu articolul 201, a urmărit stabilirea răspunderii penale pentru exercițarea necorespunzătoare a obligațiilor părintești sau eschivarea cu reavoință a părinților de la exercițarea obligațiilor de întreținere a copilului, dacă aceasta a determinat necesitatea luării copilului din familie. Anterior, legislația în vigoare prevedea drept măsură de influență asupra părinților în aceste situații, decăderea lor din drepturile părintești, lucru ce nu-i responsabiliza nici într-un mod. Astfel, statul prelua sarcina de îngrijire a copiilor, iar normele imperative, prin care părinții sunt responsabili de viața și bunăstarea copiilor, rămâneau declarative.

III. APORTUL PĂRINȚILOR DEBITORI LA BUNĂSTAREA COPIILOR DUPĂ DIVORȚ

3.1. ACHITAREA PENSIEI DE ÎNTREȚINERE COPIILOR DE CĂTRE PĂRINȚII DEBITORI

Plata pensiei de întreținere suplimentează veniturile părintelui în custodia căruia se află copilul. Pe lângă aceasta, achitarea pensiei de întreținere poate facilita contactele dintre părinte și copil, adică poate fi un bun instrument pentru îmbunătățirea relațiilor după separarea soților. Acest lucru a fost constatat și în alte studii, subliniind-se influența celuilalt părinte asupra bunăstării generale a copiilor și recunoscându-se în același timp că programele de protecție socială au avut tendința de a minimiza sau de a reduce rolul taților în viața copiilor³⁷.

Referindu-ne la frecvența achitărilor, în conformitate cu opiniile creditoarelor, doar 17,8% din totalul părinților debitori achită pensia de întreținere cu regularitate și numai 5% pe lângă pensie mai contribuie și cu alte ajutoare. Nu se achită pensie de întreținere, dar contribuie cu ce au în 19,4% din situații și în 0,4% s-a oferit doar o perioadă redusă imediat după divorț. În 23,2% din cazuri părinții debitori uneori achită pensia de întreținere și în 34,3% niciodată nu se achită. În conformitate cu datele din *Tabelul 2*, ponderea situațiilor de neachitare a pensiei de întreținere a copiilor în mediul rural depășește cu mai mult de 10% decât în mediul urban. Deși diferența este neesențială, totuși proporția părinților debitori care nu achită pensie de întreținere copiilor în urma desfacerii căsătoriei, dar contribuie cu ceea ce au posibilitate să le ofere, este mai mare în mediul rural decât în cel urban.

---

³⁷ Beaumont C., Mason P. Systèmes de pension alimentaire dans les États membres de l'Union sous l'angle de l'égalité entre les femmes et les homes. Union Europeenne, Bruxelles, 2014, p.21.

Tabelul 2. Achitarea pensiei de întreținere copiilor în situații de divorț în funcție de mediul de reședință (opiniile creditorilor)

	Urban	Rural	Total
Achită cu regularitate	20,3	14,2	17,8
Uneori achită	25,9	19,4	23,2
Niciodată	29,3	41,2	34,3
Pe lângă pensia de întreținere mai contribuie cu ce are	5,5	4,3	5,0
Nu achită pensie de întreținere, dar contribuie cu ce are	18,6	20,4	19,4
A achitat doar la început	0,3	0,5	0,4

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

Unele creditoare în cadrul interviurilor au menționat că foștii soți nu contribuie suplimentar la întreținerea copilului. *"Foarte rar poate să-i dea ceva, dar și atunci numai dacă îl rog. Deseori nici nu mai cer, fiindcă știu că va fi fără rezultat"* (II_6_C). *"Fostul soț nimic nu a adus, poate o dată în câțiva ani, îi cumpără câte o înghețată, o ciocolată. Acum patru ani, sora lui din Italia a trimis hăinuțe pentru fată"* (II_18_C). *"Achită o dată la 3 ani 100 de dolari"* (II_7_C).

În unele situații, când contribuția debitorilor este nulă la creșterea și educarea copilului, mamele optează măcar pentru obligarea acestuia de a supraveghea copilul. *"Am întrebat avocatul dacă pot să oblig tatăl să vină la copil să stea cu el, fiindcă îmi este greu. Eu am stat chiar în spital cu depresie de șase ori și nu avea cine să aibă grijă. Eu cred că pentru copiii cu nevoi speciale, dar chiar și pentru cei sănătoși, dacă nu achită integral plata, atunci măcar să vină să stea cu copilul"* (II_22_C). *"Tații trebuie să fie obligați să stea cu copilul. El îmi spunea că nu are unde sta în Chișinău și eu trebuia să mă gândesc unde el să stea ca să poată veni la fetiță să stea uneori cu ea. Dar dacă el nu poate să vină, să achite o dădacă. Trebuie să fii responsabil pentru copilul tău. Mama nu are scuză, stă cu copilul și nimeni nu își bate capul de unde ia mâncare, haine, medicamente"* (II_19_C). *"O dată a zis că o să vină să stea cu copilul, dar nu a venit. Eu l-am sunat – el a zis că*

nu poate. Eu mi-am făcut planuri (de obicei, când el stătea cu fata eu mă mai duceam să-mi rezolv careva probleme). Să fi știut, poate găseam pe altcineva să stea cu fata. Eu nu puteam avea încredere în el" (II_7_C).

Datele din Tabelele 2 și 3 sunt în contradicție. Debitorii susțin că numai 7% dintre ei nu achită niciodată pensie de întreținere, în timp ce creditoarele susțin în proporție de 34,3%. De asemenea, și în ceea ce privește ponderea celor care achită cu regularitate este diferită. Creditoarele susțin că copilul primește regulat pensie de întreținere în 17,8%, iar debitorii – în proporție de 44,5%. Atâta vreme cât femeile câștigă în medie mai puțin decât bărbații și atâta timp cât femeile continuă să aleagă să rămână acasă cu copiii mici într-o măsură mai mare decât o fac bărbații, pensia de întreținere va avea un rol solid în cazurile de divorț.

Tabelul 3. Frecvența achitării pensiei de întreținere a copiilor în situații de divorț în funcție de mediul de reședință (opiniile debitorilor)

	Urban	Rural	Total
Achită cu regularitate	49,6	37	44,5
Uneori achită	36,7	50	39
Niciodată	0	13	7
Pe lângă pensia de întreținere mai contribuie cu ce are	13,7	0	9,5

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

În cadrul studiului realizat, s-a constatat că în îngrijirea creditorilor se aflau 791 de copii minori. În conformitate cu declarațiile părinților creditori, aproape fiecare al treilea copil dintre aceștia nu beneficiază de pensie de întreținere. În literatura rusă de specialitate părinții care nu achită pensie de întreținere sunt numiți "neplătitori cronici", ponderea lor fiind de aproximativ 10%, iar în Occident aceștia sunt identificați cu "dead-beat dads". Aproape toate țările lumii au un strat social special de non-plătitori. De obicei, acești debitori lucrează fără contracte de muncă, ceea ce duce la imposibilitatea stabilirii locului lor de muncă și a veniturilor. Duc un mod antisocial de viață și, pentru a-i atrage să lucreze, nu există practic niciun

mecanism juridic. Cei bogați, care nu plătesc, încep să se adauge acestui strat. Pentru a evita plata de sprijin, ei încearcă uneori să rămână cu copiii după divorț³⁸.

Aceste date sunt în acord cu informațiile obținute de la executorii judecătorești din țară. Astfel, din totalul celor 22,3 mii de dosare cu privire la pensia de întreținere date spre execuție în anul 2016 doar în 26% debitorii achită cu regularitate pensia de întreținere, în 35,8% achitările sunt neregulate și în 38,2% deloc nu se achită pensie de întreținere.

În Raportul anual pentru anul 2012, Centrul pentru Drepturile Omului a abordat acest subiect, constatându-se că achitarea pensiilor de întreținere este o problemă acută, astfel fiind lezat dreptul copilului la un trai decent. Pentru a verifica gradul de realizare a titlurilor executorii, s-au analizat datele oferite de 41 executori judecătorești. S-a constatat că din totalul de 2696 de titluri executorii recepționate doar 309 au fost executate. Totodată, în 113 cazuri au fost încheiate tranzacții de conciliere, în 40 de cazuri executarea titlurilor executorii a fost suspendată, iar în 196 de cazuri debitorul a refuzat să execute creanța. În privința celorlalte decizii executorii judecătorești menționează că sunt în imposibilitate de a interveni conform competențelor, dat fiind că debitorii se află în afara țării sau nu poate fi stabilit locul de trai al acestora pentru a pune în aplicare decizia instanței judecătorești. Ponderea acestora este de 2038 de titluri executorii sau 75% din totalul de 2696 de titluri executorii recepționate de la 41 executori judecătorești care au fost incluși în investigație. În opinia avocaților parlamentari, această tendință reprezintă o încălcare gravă a dreptului copilului la un trai decent, pentru că în multe situații aceste mijloace financiare reprezintă unica sursă de existență pentru copii³⁹.

---

³⁸ Гурко Т. Брак и родительство в России. Москва, 2008, p. 231.

³⁹ Raport privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2012. Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova. Chișinău, 2013, p.115-116.
[//www.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport2012-fina11.pdf](http://www.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport2012-fina11.pdf)

Din totalul creditoarelor doar 8,1% au menționat că suma pensiei de întreținere este suficientă pentru întreținerea copiilor. Paradoxal, dar ponderea debitorilor care susțin această opinie este considerabil mai mare, fiind de 48%. Sumele pensiilor de întreținere de care beneficiază părinții cu copii divorțați în majoritatea situațiilor sunt foarte modeste. Cea mai mică pensie de întreținere a fost de 200 de lei și cea mai mare de 4000 de lei. Valoarea medie a pensiei de întreținere achitată de către debitori a fost de 907 lei. Acest lucru este confirmat și de experții intervievați. *"În puține cazuri copiii beneficiază de o pensie de întreținere decentă, cam în vreo 5-10%. Dacă tatăl lucrează, de exemplu, la bancă și are un salariu de 10000 de lei, atunci un copil primește 2500 de lei. Eu cred că e bună contribuția unui asemenea părinte. Cel mai adesea, cea mai mare sumă pe care o stabilesc eu este de 1000 de lei în formă de sumă fixă"* (I_J_3). Același lucru l-au subliniat și creditoarele în cadrul interviurilor realizate. *"Suma pensiei de întreținere este fixă – 1397 lei. Este foarte puțin, doar terapia comportamental-ocupațională a copilului costă 2000 lei, plus hrana"* (II_22_C). *"În condițiile actuale, suma este mizeră și nici nu mă bazez pe ea", "în general este suficientă, însă iarna mă descurc cam greu chiar și cu acei 2500 de lei pe care-i primesc de la fostul soț"* (II_1_C), *"1000 de lei este puțin, dacă analizăm prețurile la hainele, produsele și medicamentele pentru copii"* (II_19_C), *"de 250 de lei nici un papuc nu cumperi, dar copilul trebuie să se încalțe cu doi papuci"* (II_23_C), *"350 de lei nu ajung nici pentru o alimentare normală"* (II_8_C).

În unele țări, de exemplu în Marea Britanie, există un plafon al plăților (123,65 lire sterline pe săptămână), în unele cazuri plățile sunt posibile și peste această sumă, dacă sunt orientate spre educația copilului⁴⁰.

Juriștii intervievați au menționat că foarte rar se întâmplă când

---

⁴⁰ Ржаницина Л. Алименты в России: анализ проблем и стратегия в интересах детей. Москва, 2012, p. 150.

părinții-debitori conștientizează că quantumul stabilit este insuficient pentru creșterea și educația copiilor și în rezultat ei vin cu inițiativa să achite o sumă mai mare decât cea stabilită de instanța de judecată. *"Dacă tatăl este de acord să achite mai mult, noi nu mai luăm în calcul statistica. Dar, asemenea cazuri sunt numărate pe degete. Din contra, avem mai multe cazuri când tații, după ce se consultă cu avocații, vin și ne spun că nu suntem în drept să cerem mai mult de 800 de lei și că pe ei nu-i interesează cheltuielile suportate de mame pentru copilul lor. Respectiv, noi suntem imparțiali, mergem prin prisma legii și stabilim atât cât ne permite cadrul legal"* (I_J_2). Aceeași concluzie poate fi extrasă și din interviurile realizate cu părinții, din moment ce doar într-o singură situație părintele debitor contribuie suplimentar pe lângă pensia de întreținere la creșterea și educația copilului. *"Eu mai achit lecțiile de dans, de pian, deplasările la competiții peste hotarele țării și alte necesități ale fetei"* (II_2_D).

Unele studii internaționale au evidențiat că pe parcursul ultimelor decenii mai puține femei care divorțează primesc pensie de întreținere a copilului, iar cele care primesc beneficiază pe perioade mai scurte de timp, sumele acordate fiind foarte modeste. Mai mult decât atât, unele femei nici nu sunt înțelese de ce solicită suport după divorț. Astfel, într-o societate în care majoritatea femeilor lucrează, mulți bărbați nu se vor simți vinovați pentru refuzul de a plăti pensie de întreținere, forțând soțiile lor să se întrețină și să găsească soluții pentru a îngriji și copiii. Mai mult decât atât, unii soți pot considera că pensia de întreținere poate împiedica recăsătoria lor și susținerea noii familii⁴¹.

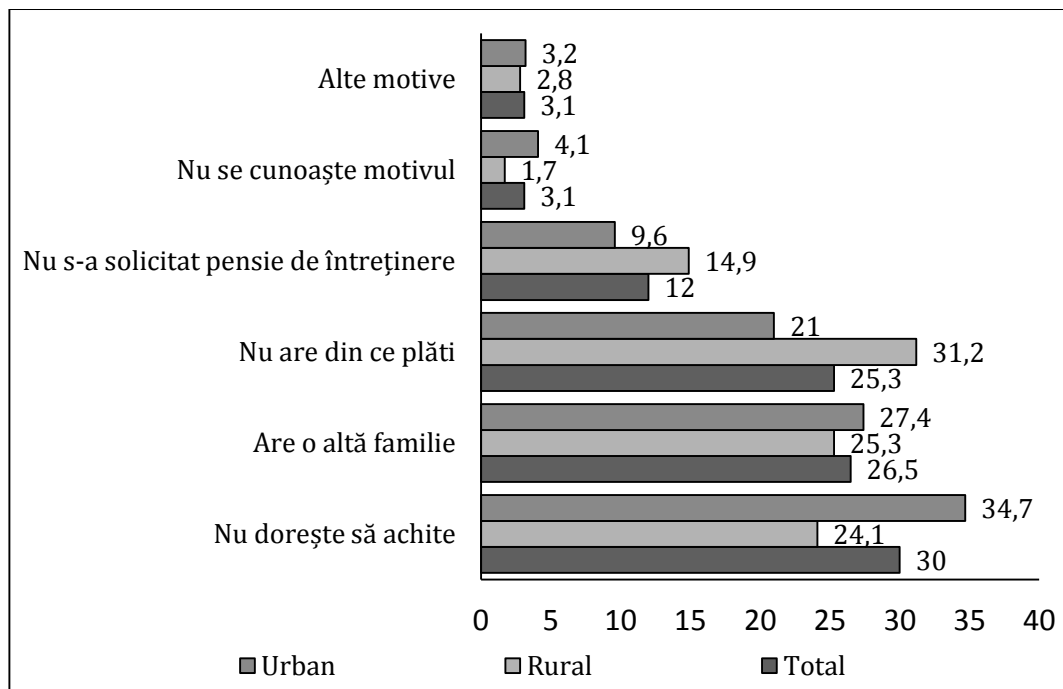
În cele mai multe situații, debitorii achită pensia de întreținere prin intermediul serviciilor bancare (46,8%), în aproape o treime din situații

---

⁴¹ McMullen Judith G. Alimony: What Social Science and Popular Culture Tell Us About Women, Guilt, and Spousal Support After Divorce, p. 69.
[//www.scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article...](http://www.scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article...)

(31,9%) aceasta se înmânează personal părintelui creditor, în 18,4% din cazuri se înmânează copilului și în 2,9% utilizează serviciile poștale, ("mi-o achită prin mandat la oficiul poștal"). Ultima modalitate a fost utilizată doar în mediul rural, în localitățile unde lipsesc instituțiile bancare.

Fig. 6. Motivele neachitării pensiei de întreținere (opiniile creditoarelor)

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

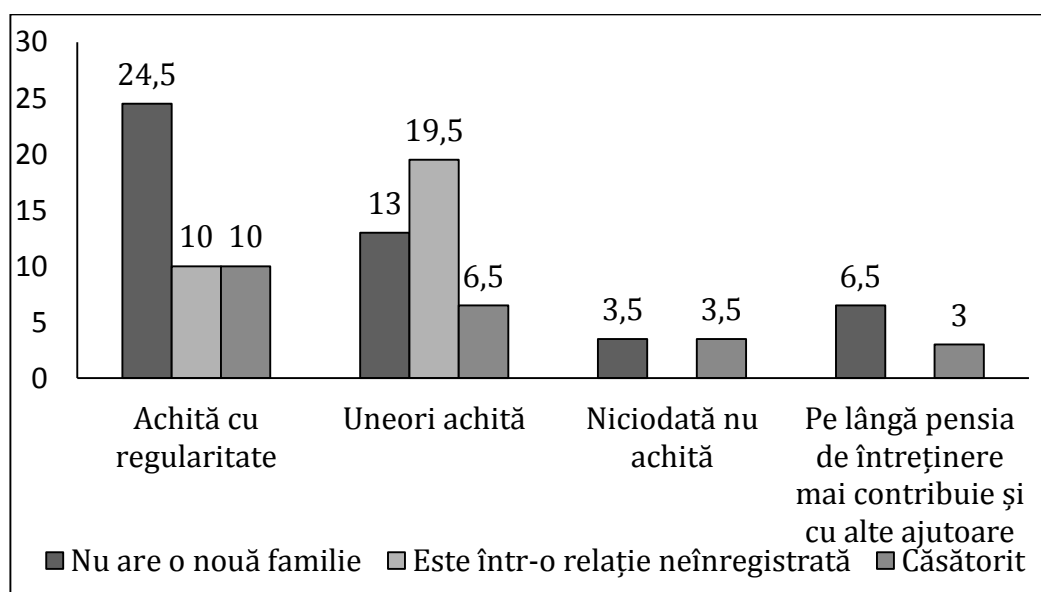
Cei mai mulți părinți creditori cred că părinții debitori **nu achită pensie de întreținere din considerentul că nu doresc** (30%), proporția fiind mai mare în mediul urban cu 10% decât în mediul rural. "Din principiu nu dorește să plătească, iar suma nici nu este foarte mare" (II_11_C).

Crearea unei noi familii este percepută de către creditoare drept un impediment pentru achitarea pensiei de întreținere în 26,5% din situații. Deși se atestă o diferență neesențială, totuși ponderea celor de la orașe este mai mare decât a celor de la sate. Datele studiului confirmă că debitorii care încă nu și-au format o nouă familie în mai mare măsură decât cei care s-au recăsătorit

sau se află într-o uniune consensuală achită cu regularitate pensia de întreținere și mai contribuie cu ajutoare pe lângă pensia de întreținere (Fig. 7).

Lipsa surselor financiare reprezintă motiv de neachitare a pensiei de întreținere pentru 25,3% din părinții debitori. Deja la acest aspect, proporția părinților din mediul rural care nu-și onorează această obligație este mai mare cu 10% decât a celor din mediul urban. *”Nu vrea să se angajeze la un serviciu stabil, permanent se eliberează, de aceea nici nu are de unde plăti”* (II_24_C). În acest context, se impune creșterea nivelului de dezvoltare economică cu accent pe crearea de locuri de muncă bine plătite și dezvoltarea programelor de stimulare a ocupării forței de muncă.

În 12% din cazuri nu s-a solicitat pensie de întreținere, după cum era și de așteptat, ponderea celor de la sat este mai mare decât a celor de la oraș. Din totalul părinților creditori, 3,1% nu cunosc motivul neachitării pensiei de întreținere de către părintele debitor. În 3,1% din situații au fost prezentate alte motive, fiind vorba despre decăderea din drepturi părintești, nerecunoașterea copilului, excluderea de la achitarea pensiei de întreținere.

Fig. 7. Achitarea pensiei de întreținere (opiniile debitorilor)

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

În cadrul interviurilor individuale, persoanele intervievate în calitate de creditori au subliniat că foștii soți nu achită pensie de întreținere copiilor din următoarele cauze:

- nepăsarea acestora față de copii. *"Iubește lucruri scumpe, cum ar fi ceas de mână de 1500 lei, geacă și încălțăminte din piele naturală care sunt foarte scumpe, telefon de 12000 lei. El se iubește foarte mult pe sine, își cumpără doar pentru el, dar la copii... A fost chiar un caz, că venise de peste hotare și a luat un credit de 12 mii lei pentru telefon, după care a plecat, iar părinții lui îi plăteau creditul" (II_3_C). "El consideră că copilul crește cu nimic" (II_4_C). "Pensia de întreținere o achită mama soțului, adică bunica copilului, fiindcă lui îi este totuna" (II_19_C).*

- neimplicarea în muncă. *"Deoarece nu-i place să lucreze, nu se menține pe o perioadă mai mare de timp la un serviciu" (II_11_C). "Nu vrea să lucreze, de aceea și nu are din ce plăti" (II_15_C).*

- consideră că pensia de întreținere nu va fi destinată necesităților copilului. *"Crede că banii îi folosesc nu în folosul copiilor, dar a bunelor unde stă copilul" (II_20_C). "Nu achită ca să nu-i cheltui pentru mine și spune că o să plătească când copilul o să fie mai mare" (II_17_C).*

- consideră că părintele în custodia căruia a rămas copilul se descurcă și fără contribuția lui la creșterea acestuia: *"nu achită fiindcă știe că bunica și mama îl întreține" (II_9_C), "îi pare că prea mulți bani am de asta nu plătește" (II_6_C).*

- nerecunoașterea paternității copilului.
- aflarea debitorului în instituție penitenciară.

Aceleași cauze au fost menționate și de experți cu privire la cauzele de neachitare a pensiei de întreținere a copiilor. *"Am o mamă cu un copil cu*

dizabilitate grea, copilul este agresiv și ea nu are posibilitatea să lucreze. Tata nicidecum nu dorea să achite nimic, deși ea duce o viață tare grea. Aducea certificate că primește salariu de 200 lei, am sfătuit-o să se adreseze în instanță ca să fie stabilită pensia în sumă fixă. Ea s-a adresat, am modificat, am calculat restanța și el oricum nu dorea să achite. Am ajuns până am aplicat sechestrul pe apartament. El venea la mine cu a doua soție și făcea gălăgie, aveai impresia că se derulează serialul "Santa Barbara". S-a finalizat totuși cu achitare. Pur și simplu nu-i înțeleg pe oameni. Cu fosta soție poți să ai orice relații, dar cu copilul tău, mai ales când este așa de grav bolnav" (I_EJ_3). Refuzând să-și asume această obligație, își reneagă propriul copil și contribuie în mod indirect la deteriorarea vieții propriului copil, supunându-l la lipsuri, griji, supărări, frustrări și cel mai important – maturizare rapidă.

În opinia debitorilor, cauzele de neachitare a pensiei de întreținere sunt poziționate diferit. Astfel, puțin mai mult de două treimi au declarat că nu achită din cauza că nu au din ce plăți, 6,3% – din cauza că se află în altă localitate/țară, și restul – 10,8% pur și simplu nu doresc să achite. În acest context, sunt relevante unele opinii ale debitorilor. *"Mama este interesată doar de bani, dar nu o interesează soarta copilului" (II_1_D). "Eu nu plătesc pensie, dar îi iau în oraș. Dacă îi dau bani fosta soție îi cheltuie pe lucruri inutile" (II_2_D).*

Specialiștii în domeniu cred că cincizeci la sută din debitori intenționat și voit nu achită pensia. *"Eu tot nu pot să-mi explic lucrul acesta, fiindcă e sângele tău, copilul tău și tu să te eschivezi în halul acesta și să nu-ți onorezi obligațiile. În societatea noastră, un copil simte foarte mult necesitatea financiară din partea celuilalt părinte. Astăzi copiii sunt aduși de părinți cu mașina, își permit haine de firmă" (I_EJ_4).*

Un factor determinant care influențează practica de achitare a pensiei de întreținere este nivelul de cultură al populației. *"Din ceea ce am văzut eu din ședințele de judecată, educația și cultura debitorilor lasă de dorit. De*

exemplu, într-un dosar, un tată a fost mirat că fosta lui soție l-a dat în judecată ca de la el să se încaseze pensie de întreținere, menționând de ce este impus să achite, din moment ce există hotărâre judecătorească potrivit căreia copiii rămân cu mama. Ce treabă are el cu acești copii? Iată un mod de gândire și educație. Aici nu e vorba de responsabilitate, ci de cei 7 ani de acasă. Indiferent cu cine trăiește copilul, tu trebuie să participi la educația acestui copil” (I_J_10).

În câteva cazuri particulare, tatăl nu achită pensie de întreținere copiilor din considerentul că nu a solicitat partajarea imobilului. *”În timpul căsniciei am procurat o casă, la judecată m-am dezis de pensie de întreținere și el s-a dezis de partea lui de casă” (II_5_C).* Această practică nu este considerată de către specialiști una corectă. *”Mai sunt situații când tatăl lasă imobilul sau partea lui de casă mamei, dar spune să nu-l mai deranjeze cu pensia de întreținere. Eu consider că aceasta este ilegal, fiindcă ceea ce au făcut părinții nu trebuie să fie un impediment pentru a asigura copiilor un trai decent. Dacă mama cu tata s-au înțeles, e problema lor, dar când e vorba de copii, lor trebuie să li se asigure un trai decent” (I_J_6).*

Mai multe mame au subliniat că nu au solicitat pensie de întreținere pentru a rupe orice legătură cu fostul soț. *”Eu nu am dorit să fie stabilită achitarea pensiei de întreținere, nu vreau pensie, fiindcă nu vreau să am probleme” (II_21_C).* *”Nu doresc să am nimic în comun cu el, de asta nici nu am cerut pensie pentru copii” (II_15_C).*

Potrivit răspunsurilor creditoarelor, fostul soț nu este mulțumit de modul cum gestionează celălalt părinte banii în 11,1% din situații, motivând că:

- părintele cheltuie finanțele obținute nu doar pentru copil, dar și pentru sine. *”Nu este mulțumit de modul cum gestionez, fiindcă consideră că-i achită pentru mine” (II_7_C);*

- invocă că banii nu sunt cheltuiți pentru necesități vitale, dar pentru *”nimicuri”* și că ei nu pot controla cheltuielile fostei soții;

- din cauza egoismului. *"El este o persoană care crede că doar el gestionează banii corect, nu și eu"* (II_2_C);

- în mod special nu sunt mulțumiți de gestionarea banilor pe care-i plătesc ca să nu mai achite în continuare pensie de întreținere. *"Fiindcă nu ar vrea să achite, susține că nu sunt folosiți pentru copii"* (II_21_C).

La acest aspect, proporția debitorilor nemulțumiți este mai mare de aproape două ori, fiind de 20,6%. *"Sunt situații când se profită de debitor. Sunt unii care spun că ei trimit bani și ea stă acasă sau umblă prin discotecă și copilul e cu bunicii. Resursele respective ei nu le pot controla și sunt folosite și în scopuri personale. Nu trebuie să generalizăm, dar mai sunt și așa situații"* (I_JC_1). În acest sens ei pot solicita, prin intermediul instanței de judecată, un raport cu privire la modul în care este cheltuit sprijinul pentru copii.

Sentimentele de rușine și vinovăție care le sunt caracteristice mai multor femei în timpul și după divorț le poate afecta capacitatea lor de a urmări pensia de întreținere, contribuind astfel la un nivel scăzut probabilitatea primirii. Sentimentul de rușine este generat de faptul că nu s-a reușit să se atingă viziunea societății de soție/mamă perfectă sau căsătorie reușită. Acest lucru contribuie ca ele mai dificil să poată negocia cu succes pensia de întreținere a copiilor, acceptând chiar și rezultate nefavorabile⁴².

În concepția creditorilor, doar 30,7% din debitori au posibilitatea de a le acorda sprijin suplimentar pentru creșterea copiilor. Aproape aceași cifră de debitori au menționat că ei într-adevăr au această posibilitate. În conformitate cu afirmațiile creditoarelor,

- 54,8% din foștii soți nu acordă niciodată un ajutor suplimentar copiilor lor, *"când îi cer ajutor primesc refuz"* (II_6_C).

---

⁴² McMullen J. G. Alimony: What Social Science and Popular Culture Tell Us About Women, Guilt, and Spousal Support After Divorce
[//www.scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article...](http://www.scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article...)

- 17,7% – la necesitate, *"doar uneori îi dă copilului bani de buzunar"*.
- 6,2% – de câteva ori pe an.
- și restul – o dată în an sau în câțiva ani. De cele mai multe ori se oferă ajutor doar la ziua de naștere a copilului.

La acest din urmă aspect opiniile sunt diferite, din moment ce doar 10,3% dintre debitori au declarat că nu oferă niciodată ajutor suplimentar copiilor lor. Debitorii care au posibilitate de a acorda ajutor suplimentar fac acest lucru mai frecvent decât cei care nu au. Aceasta încă o dată relevă faptul că mulți părinți nu se implică în sprijinirea materială a copiilor după divorț, cauza că sunt în incapacitate de a o face. *"Mulți părinți au venituri mici ori chiar deloc. Totul depinde de economia țării, dacă nu sunt bani în țară, nu are nici omul în buzunar"* (I_J_7).

Doar în cazul a 15,5% din situații nu se înregistrează rețineri/întârzieri la achitarea pensiei de întreținere. Principalele cauze identificate sunt:

- debitorul nu are un loc de muncă stabil (27,5%);
- intenționat nu dorește să achite la timp sau deloc (19,8%);
- debitorul are o altă familie și alți copii (17,6%);
- salariul este mic și nu-i ajunge (11,5%);
- aflarea debitorului în altă localitate sau peste hotare. *"Locuiește la nordul țării și aduce banii când vine la Chișinău"* (II_17_C). *"Nu achită întotdeauna la timp fiindcă locuiește peste hotare, achită o dată la două sau trei luni"* (II_22_C).

Mai mulți debitori care achită pensia de întreținere cu întârziere au subliniat că nu și-ar dori ca acest lucru să se întâmple. *"Acht după posibilitate, dar aș dori să o fac la timp. La salariu de 1000 de lei achit pensia de întreținere de 1380, oare e normal?"* (II_9_D). Unele creditoare au subliniat că foștii lor soți achită pensia de întreținere doar după ce intervine executorul judecătoresc.

Aceasta denotă că mai mulți părinți nu-și pot răspunde la întrebările: cui îi este adresată pensia de întreținere, de ce este bine să o plătească corect și la timp și de ce să nu se sustragă de la această obligație? Astfel, mulți debitori nu conștientizează că pensia de întreținere stabilită după divorț este pensia copilului, un drept al lui și nu o sumă de bani plătită fostului soț/fostei soții care îl crește, iar ambii părinți după divorț sunt datori să-i asigure copilului o situație financiară favorabilă. Îngrijirea pe care o familie o acordă unui copil are o influență majoră asupra felului în care copilul se formează și se dezvoltă.

3.2. SITUAȚIA SOCIOECONOMICĂ A PĂRINȚILOR ȘI COPIILOR DUPĂ DIVORȚ

Divorțul este un fenomen psihosocial complex care reprezintă forma finală a desfacerii vieții conjugale, modificând viața partenerilor și a descendenților acestora. Divorțul antrenează situații tensionate, conflicte, frustrări și insatisfacții ale căror efecte se prelungesc dincolo de pronunțarea hotărârii instanței de judecată. Studiile în domeniu au relevat că divorțul pe lângă efectele psihosociale generează îndeosebi efecte economice, care cu mult mai aspru sunt resimțite de către mame decât de tați⁴³. Situația financiară dificilă a mamelor care rămân cu copiii după desfacerea căsătoriei conduce la apariția tendinței "feminizarea sărăciei".

Există încă un sprijin puternic pentru modelul că susținătorul economic principal în familie este bărbatul. Bărbații tind să adopte în familie mai mult comportamente independente, în timp ce femeile tind să ocupe roluri de îngrijire, preocupându-se pentru bunăstarea altora. Numărul mediu mai mic de ore lucrat de către femei, precum și alegerea muncilor care să le ofere oportunitatea să aibă mai mult timp pentru familie sunt decizii luate de femei în beneficiul familiei lor. Femeile care s-au ocupat de copii se pot confrunta cu bariere semnificative la reintrarea în câmpul muncii. Astfel, în momentul divorțului și după desfacerea căsătoriei mai multe femei se confruntă cu dificultăți financiare și cu o serie de constrângeri socioeconomice, mai ales în mediul rural. În mediul urban, oportunitățile economice pentru asigurarea independenței economice sunt mai favorabile, însă nu întotdeauna femeile reușesc singure să asigure un nivel adecvat al calității vieții.

Potrivit datelor studiului "Copiii Moldovei", gospodăriile formate dintr-un singur părinte cu copii în mai mare măsură consideră că nivelul lor

---

43 Galarneau D. Alimony and child support. //www.statcan.gc.ca/pub/75-001-x/1992002/115-eng.pdf

de trai în prezent este rău sau foarte rău în comparație cu celelalte tipuri de gospodării (Tabelul 4). Insuficiența economică poate forța copiii să-și schimbe școala și să-și părăsească prietenii și rețeaua socială. Părintele, în custodia căruia rămâne copilul datorită faptului că trebuie să muncească mai mult, își limitează timpul și energia dedicate copilului. Diminuarea sprijinului social, atenției și timpului acordat pentru efectuarea temelor de la școală, atât de către părintele cu care a rămas copilul, dar și de către celălalt părinte poate afecta bunăstarea psihologică și reușita școlară a copilului.

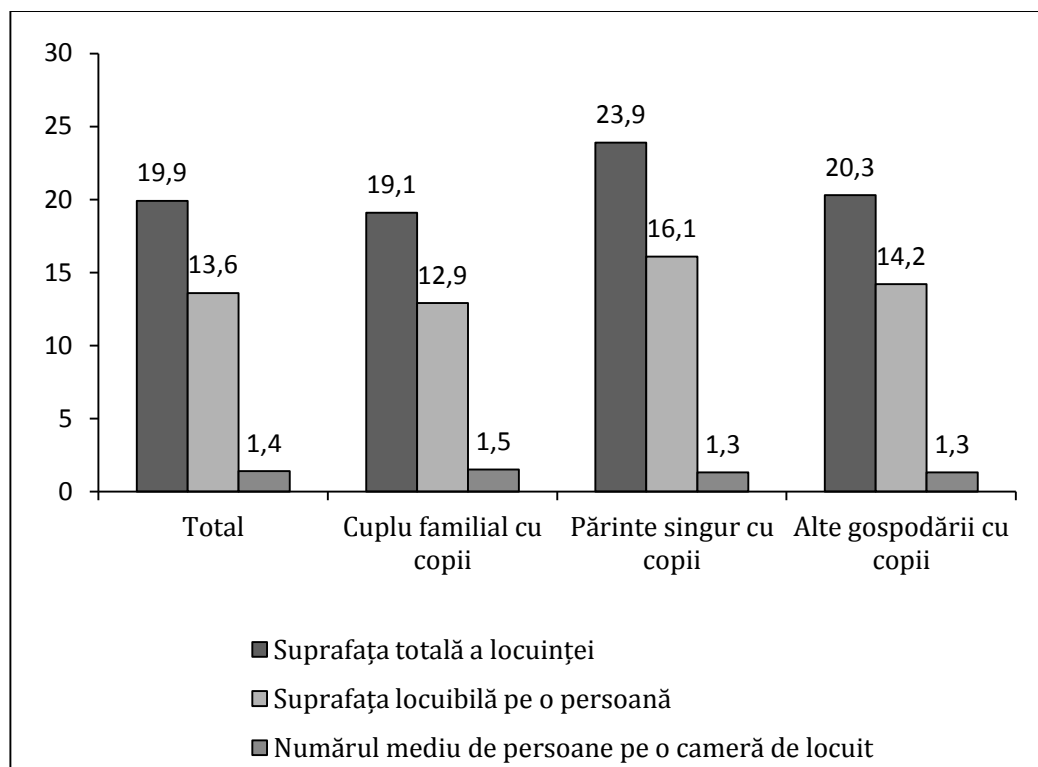
Tabelul 4. Aprecierea nivelului de trai al cuplurilor familiale cu copii, al părinților singuri cu copii și al altor gospodării cu copii

	Cuplu familial cu copii	Părinte singur cu copii	Alte gospodării cu copii
Aprecierea nivelului de trai rău sau foarte rău	7,6	27,1	12,2
Aprecierea nivelului de trai rău comparativ cu anul precedent	22,7	21,8	23,6

Sursa: Biroul Național de Statistică. Copiii Moldovei. Chișinău: Bons Offices, 2017, p. 163.

Traiful unui individ divorțat presupune deseori multiple dificultăți economice. Condițiile locative ale mai multor părinți creditori și ale copiilor acestora sunt nesatisfăcătoare. Astfel, mai puțin de jumătate (44,5%) din părinții în grija cărora a rămas copilul după desfacerea căsătoriei au declarat că locuiesc în casa/apartamentul propriu. Aproape o treime dintre ei (30,7%) locuiesc împreună cu părinții, 18,4% închiriază locuință și restul trăiesc în cămin. În mediul rural locuirea împreună cu părinții este mai frecventă decât în mediul urban. Conjunctura socioeconomică creată îi forțează pe părinții creditori să locuiască într-o familie multigenerațională. Se știe că și locuirea în cămine generează cel mai adesea relații conflictuale sau tensionate între locatari. Creditoarele care s-au recăsătorit au declarat că locuiesc în apartamentul/casa noului soț.

Studiul "Copiii Moldovei" indică că indicatorii în ceea ce privește asigurarea cu spațiu locativ în mare parte sunt mai favorabili pentru gospodăriile formate dintr-un părinte singur și copii decât la celelalte tipuri de gospodării.

Fig. 8. Suprafața locuibilă a locuinței și numărul mediu de persoane pe o cameră de locuit în funcție de tipul gospodăriei în anul 2015

Sursa: Biroul Național de Statistică. Copiii Moldovei. Chișinău: Bons Offices, 2017, p. 156.

Majoritatea studiilor arată o înrăutățire a nivelului de trai ale femeilor după separare. Aceasta se întâmplă din cauza că femeile câștigă în medie mai puțin decât bărbații și în momentul apariției copiilor în familie ele aleg să rămână acasă cu copiii mici într-o măsură mai mare decât o fac bărbații. Din acest considerent, pensia de întreținere a copiilor este un element solid disputat în cazurile de divorț dintre soți. În acest context, convingătoare sunt următoarele date cu privire la situația din Republica Moldova. În 2016, câștigul salarial mediu

brut pe economie a fost de 4997,8 lei, pentru femei fiind de 4631,4 și pentru bărbați de 5414,4⁴⁴, situație care atestă că există decalaje la acest aspect. O mare parte din diferență se explică din cauza veniturilor mai mici de la locurile de muncă dominate de femei, cum ar fi educația (la începutul anului de studiu 2016-2017 ponderea femeilor în totalul cadrelor didactice a constituit 85,9% în instituțiile de învățământ primar și secundar general)⁴⁵, precum și faptul că femeile lucrează mai puține ore, în medie, decât bărbații. În 2015, deși numărul taților care beneficiază de indemnizație de îngrijire a copilului cu vârsta de până la 3 ani este în creștere, numărul acestora este cu mult mai mic decât al mamelor, fiind de 2147 și respectiv 3934⁴⁶.

Însă, dacă ne referim la indicatorul venitul mediu lunar disponibil pe o persoană, nu există decalaje esențiale între valoarea gospodăriilor formate din cuplu familial cu copii și ale celor formate din părinți singuri cu copii. Venitul pe cap de locuitor reprezintă venitul familial împărțit la numărul de membri ai familiei. Astfel, potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în 2016 valoarea acestui indicator pentru părinții singuri cu copii era de 1655,8 lei, în mediul urban – 1916 și în mediul rural – 1143,5 lei. La cuplurile familiale cu copii valoarea indicatorului dat era mai ridicată – 1822,1 lei, în mediul urban – 2200,4 și în mediul rural – 1488,9 lei. Pentru a face față dificultăților cu care se confruntă mamele frecvent sunt în situația încordării în ceea ce privește adoptarea rolului parental, a unei extinderi a rolului cu sarcini auxiliare, nespecifice rol-sexului.

Părintele care educă și îngrijește singur un copil sau mai mulți copii întâmpină dificultăți în asigurarea veniturilor necesare, fiindcă este nevoit să

---

⁴⁴ Câștigul salarial mediu lunar pe activități economice, ani, sector, indicatori și sexe // www.statistica.md

⁴⁵ Activitatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general la începutul anului de studii 2016/17. // www.statistica.md

⁴⁶ Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova. Raport Social Anual, 2015. Chișinău, 2016, p. 56.

muncească mai mult și să acorde mai puțin timp copiilor. Unele date relevă că nu există diferențe substanțiale dintre repartizarea cuplurilor familiale cu copii și a părinților singuri pe decile (*Tabelul 5*).

Tabelul 5. Repartizarea cuplurilor familiale cu copii și a părinților singuri cu copii pe decile

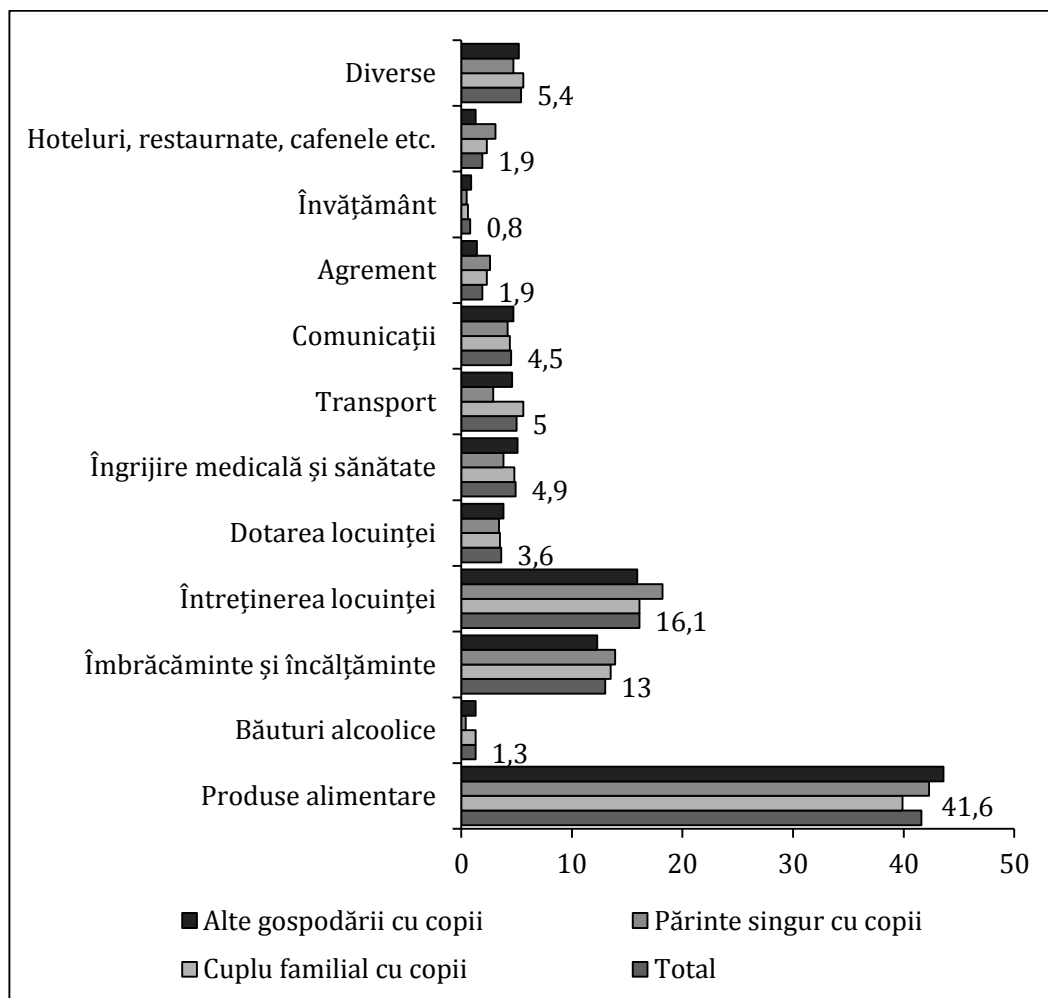
	Părinte singur cu copil	Cuplu familial cu copii
Decila 1	13,9	11,5
Decila 2	11,1	10,7
Decila 3	10,1	10,7
Decila 4	10,3	10,2
Decila 5	6,6	8,3
Decila 6	8,3	10,4
Decila 7	5,8	11,5
Decila 8	8,7	7,9
Decila 9	12	8,6
Decila 10	13,2	10,1

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2016. Chișinău, 2017, p. 45.

Nu este exclus că un număr important din familii monoparentale se confruntă cu probleme economice, mai ales în perioada când copilul este de vârstă fragedă. Astfel, pentru a face față necesităților economice, unele mame divorțate au subliniat că au fost nevoite să reia activitatea profesională, chiar dacă copilul avea o vârstă mică. *"La 7 luni de la nașterea celui de al doilea copil am ieșit la lucru, pentru că aveam mare nevoie de bani. Tatăl promitea că va veni să vadă copiii și să-i ajute, dar nu se ținea de cuvânt"* (II_9_C).

Mamele singure pot fi considerate o categorie susceptibilă de a fi obiectul discriminării în caz de divorț sau separare când nu sunt independente financiar. Veniturile reduse le pot influența accesul la servicii de îngrijire a copiilor. Unele mame s-ar putea confrunta și cu sarcini suplimentare din cauza dificultăților întâmpinate în reintegrarea pe piața forței de muncă după inactivitate. Rezolvarea acestor probleme constă uneori în acordarea suportului de către familia extinsă, însă această soluție nu poate

fi aplicată în orice situație, în condițiile în care studiul realizat a relevat că cel mai adesea relațiile dintre părintele creditor și familia extinsă a fostului soț sunt inexistente sau tensionate. ”Soacra este supărată, cică din cauza mea a plecat în Polonia și nu a primit nici un ban, nu a mâncat nimic două luni. Ea a zis că dacă trăiam împreună, atunci fiul ei nu avea să ajungă în starea asta. Mai spune că noi l-am alungat că aducea puțini bani și că suntem niște prințese și fiul ei a pățimit” (II_17_C).

Fig. 9. Cheltuielile de consum ale gospodăriilor cu copii în anul 2015 (în %)
Sursa: Biroul Național de Statistică. Copiii Moldovei. Chișinău: Bons Offices, 2017, p. 150.

În anul 2016, cheltuielile de consum (medii lunare pe o persoană) per

total a fost de 2706,4 lei, a cuplurilor familiale cu copii a fost de 1942,3 lei, iar a celor formate dintr-un părinte singur cu copii – de 1945,3 lei. Gospodăriile formate dintr-un părinte singur și copii (42,3%) în măsură mai mare cheltuie pentru produse alimentare decât cuplurile familiale cu copii (39,9%), pentru întreținerea locuinței (18,2% contra 16,1%), dar într-o măsură mai mică alocă resurse pentru îngrijire medicală și sănătate și transport (*Fig. 9*).

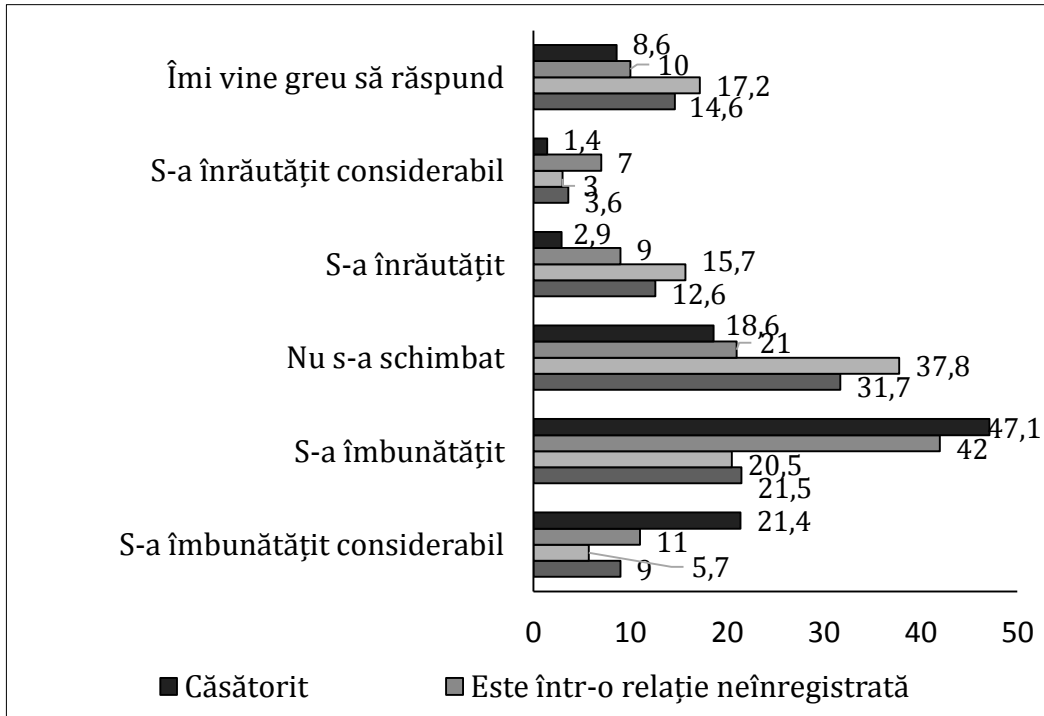
În ceea ce privește repercursiunile divorțului asupra adulților, se consideră că pentru bărbați cele mai mari sunt costurile psihologice, având în vedere faptul că rolul matern este imposibil de substituit, în timp ce pentru femei prevalează costurile materiale⁴⁷. Părinții singuri se confruntă cu riscul sărăciei după ce au pierdut unul din veniturile familiei în caz de separare sau divorț. Acesta fiind și unul din motivele achitării pensiei de întreținere. S-a stabilit că sărăcia în rândul copiilor poate fi redusă prin asigurarea plății pensiei de întreținere de către părintele care nu are custodia copilului. Achitarea pensiei de întreținere poate fi un mijloc pentru părintele noncustodial și de a menține contactul cu copilul⁴⁸.

Mai multe femei în momentul divorțului și după divorț se confruntă cu dificultăți financiare severe. În conformitate cu opiniile creditoarelor prezentate în interviuri, situația lor economică este destul de fragilă. *"Sunt asistent personal pentru copil de un an și jumătate, până acum nu am primit nici un bănuț de la nimeni. Copilului i-au stabilit invaliditate abia la 5 ani, iar pe lună cheltui pentru tratamente în jur de 2000 lei. Mult timp ne ajuta mama, lucra la două locuri de muncă ca să ne ajute și pe noi" (II_22_C).* *"Veniturile de care dispunem nu ne ajung pentru tot necesarul de haine și încălțăminte. Astăzi e greu să crești un copil în doi, dar singură e și mai greu" (II_15_C).*

---

⁴⁷ Voinea M. (coord.) Tipologia familiilor monoparentale din România, p. 12.

⁴⁸ Beaumont C., Mason P. Systèmes de pension alimentaire dans les États membres de l'Union sous l'angle de l'égalité entre les femmes et les homes. Union Européenne, Bruxelles, 2014, p.5.

Fig. 10. Aprecierea situației economice a părinților creditori după desfacerea căsătoriei

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

Datele studiului arată că îmbunătățirea nivelului de trai al părinților creditori, respectiv și a copiilor acestora, după desfacerea căsătoriei este în corelație cu noul statut civil. Astfel, 37,5% din totalul părinților creditori intervievați au declarat că situația lor economică fie s-a îmbunătățit, fie s-a îmbunătățit considerabil (Fig. 10). Din totalul celor care au declarat că s-au recăsătorit, la 21,4% situația economică s-a îmbunătățit considerabil, iar la 47,1% s-a îmbunătățit. Tendințe similare se înregistrează și cu cei care au menționat că sunt implicați într-o relație neînregistrată. Din totalul celor care au declarat că nu și-au creat o nouă familie situația economică s-a îmbunătățit sau s-a îmbunătățit considerabil doar la 26,2%. Unele studii internaționale de asemenea au relevat că nivelul vieții unei femei după divorț depinde de statutul civil, fie că a rămas singură cu copiii, fie că s-a recăsătorit (Federația Rusă, Franța). În afară de aceasta, o influență dominantă asupra

veniturilor este nivelul de educație și de calificare al femeii⁴⁹.

Mai multe studii sociologice indică faptul că familiile monoparentale, inclusiv cele formate în urma divorțului, sunt mai expuse riscului de sărăcie decât familiile cu doi părinți. Implicațiile sărăciei asupra copiilor sunt dramatice, afectându-le șansele de dezvoltare normală pe termen lung, conducând adesea chiar la abandon școlar, devalorizare a școlii și a menirii ei sociale⁵⁰. Educația, calitatea alimentelor, sănătatea și bunăstarea psihologică depind în mod direct de veniturile familiei. Sărăcia în condițiile actuale formează copii psihologic traumatizați⁵¹.

La întrebarea cum apreciază situația materială a familiei la etapa actuală, cei mai mulți respondenți (38,5%) au afirmat că le ajung bani doar pentru produse alimentare și haine, dar nu și pentru lucruri mai scumpe. Cei care își permit achiziționarea unor lucruri mai scumpe sau își pot permite orice își doresc sunt în proporție de 19%. Cei care se descurcă dificil constituie aproape o treime din totalul respondenților. La acest aspect nu s-au evidențiat careva diferențieri semnificative între asigurarea materială a celor din mediul urban și a celor din mediul rural (*Tabelul 6*).

Tabelul 6. Situația materială a părinților creditori în funcție de mediul de reședință (în %)

	<i>Urban</i>	<i>Rural</i>	<i>Total</i>
Ne descurcăm cu greu, abia ne ajung bani pentru produse alimentare	15,5	13,4	14,5
Ne ajung bani pentru produse alimentare, dar nu și pentru haine	14,5	19,6	16,9

⁴⁹Фести П., Прокофьева Л. Алименты пособия и доходы семей после развода// www.ecsocman.hse.ru/data/215/949/1219/1997_n4_p19-24.pdf

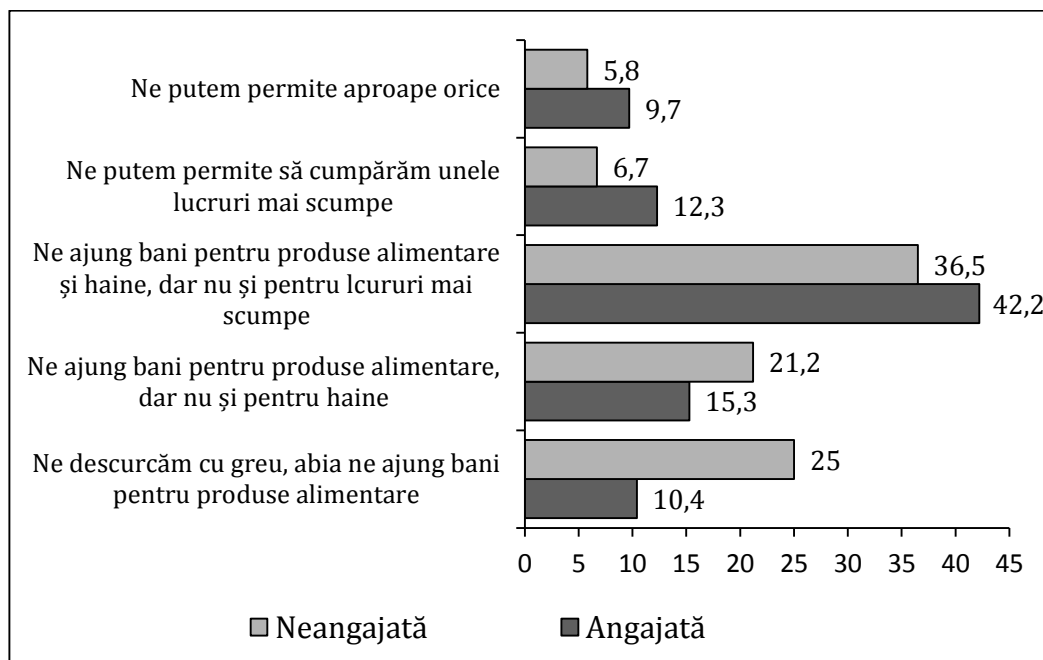
⁵⁰ Voinea M. (coord.) Tipologia familiilor monoparentale din România, p. 17. www.fundatia.ro/sites/default/files/Studiu%20familii%20monoparentale.pdf

⁵¹ Гурко Т. Брак и родительство в России. Москва, 2008, p. 224.

Ne ajung bani pentru produse alimentare și haine, dar nu și pentru lucruri mai scumpe	39,4	41,9	40,6
Ne putem permite să cumpărăm unele lucruri mai scumpe	9,8	11,7	10,8
Ne putem permite aproape orice	9,3	7,8	8,6
Îmi vine greu să răspund	11,5	5,6	8,6

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

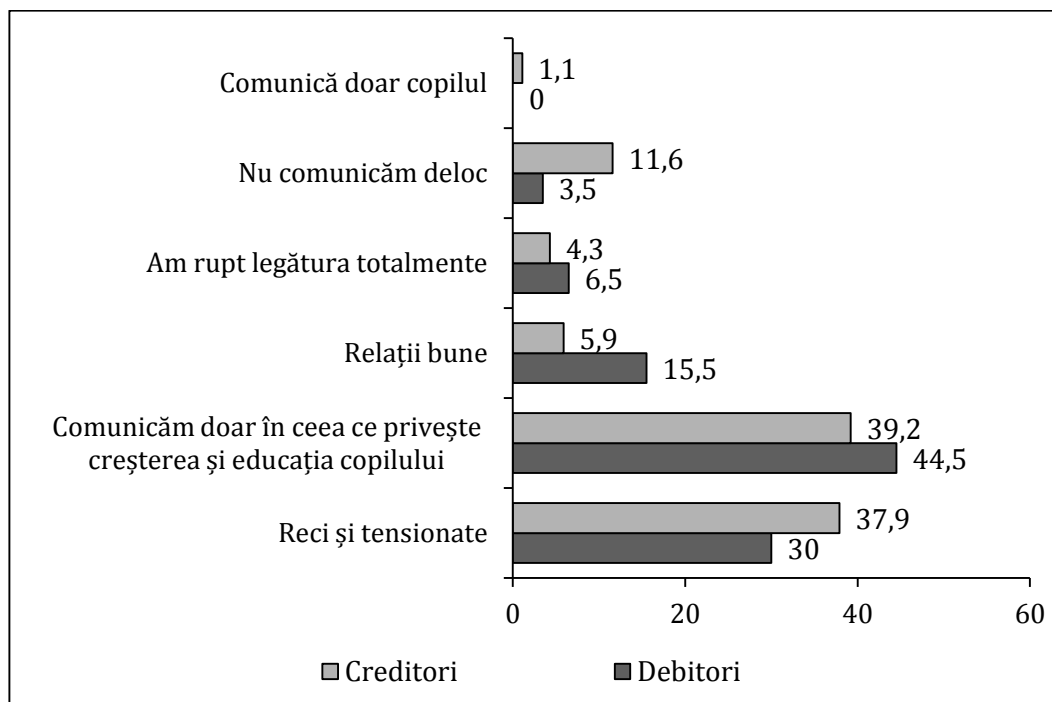
Persoanele angajate în câmpul muncii se bucură de o mai mare securitate economică și flexibilitate financiară, iar veniturile furnizează mijloacele necesare pentru a atinge un standard de viață. Participarea în câmpul muncii este în general considerată ca o modalitate prin care femeile pot contribui la bunăstarea familiilor lor, precum și la propria lor securitate financiară. Creditoarele angajate în câmpul muncii în număr mai redus decât cele care nu sunt angajate în câmpul muncii se confruntă cu lipsuri materiale (*Fig. 11*). În acest context, trebuie să subliniem că multe mame singure se văd în imposibilitatea de a lucra în condițiile în care vârsta copiilor este foarte mică și fără nici un ajutor din partea rudelor. Astfel la nivel de comunitate este necesar să fie diversificate serviciile de creștere și educare a copiilor pentru oferirea posibilității de conciliere a vieții profesionale cu cea familială părinților singuri.

Fig. 11. Situația materială a părinților creditori în funcție de încadrarea în câmpul muncii (în %)

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

În acest context, menționăm că justificarea pentru impunerea pensiei de întreținere este dublă. Pe de o parte, există o responsabilitate morală a părintelui non-custodial pentru a contribui și a recupera nu numai din costurile bănești ale părinților custodiali (cum ar fi hrană sau locuință), dar de asemenea și cheltuielile non-financiare (pentru a reduce efectul disproporționalității responsabilităților familiale, aceasta poate avea efect asupra părintelui în custodia căruia se află copilul). Pe de altă parte, este o responsabilitate juridică, fiindcă părintele care deține custodia copilului zi de zi preia toate responsabilitățile în termeni de securitate, sănătate, școlarizare, activitățile culturale, sportive, extrașcolare, în timp ce celălalt părinte nu are contacte cotidiene cu copilul. Contribuțiile financiare ale părintelui non-custodial au o importanță crucială, deoarece completează venitul necesar pentru creșterea unui copil.

Fig. 12. Aprecierea nivelului de relaționare de către părinții creditori și debitori (în %)

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

Divorțul este o criză atât familială, cât și individuală, care presupune riscuri psihologice. Datele studiului au relevat că interacțiunea foștilor soți după desfacerea căsătoriei în cele mai multe cazuri este deficitară (Fig. 12). Astfel, în aproape jumătate din cazuri relațiile dintre foștii soți sunt tensionate, reci sau nu comunică deloc. Doar în 5,9% din situații părinții creditori au declarat că sunt în relații bune cu foștii soți, în timp ce debitorii consideră că sunt în relații bune în proporție de 15,5%. Mai puțin de jumătate este numărul celor care au menționat că comunică doar în ceea ce privește creșterea și educația copilului. Implicarea ambilor părinți în creșterea și educația copiilor are o importanță majoră pentru copii, dar și pentru părintele în grija căruia a rămas copilul. Unele studii au sugerat că susținerea copiilor prin autoritate parentală (control, sprijin) este mai importantă

pentru bunăstarea copiilor decât cheltuielile financiare⁵².

Este important pentru copil ca părinții să încerce, după divorț, construirea unei noi relații între ei pentru a putea coopera eficient pentru copil. În plus, un divorț poate fi un exemplu pentru copil în ceea ce privește modul în care poate rezolva un conflict. Felul în care părinții își rezolvă problemele este deseori imitat de către copii. Dacă părinții pot comunica eficient și coopera după divorț, copilul va avea mai puțin de suferit.

Atitudinea societății față de părinții solitari nu mai este una dezaprobată, nici în mediul urban, nici în mediul rural. Cu toate acestea, adesea familia monoparentală este abordată ca o abatere de la familia completă. În comparație cu familia completă, aceasta nu îndeplinește toate funcțiile proprii instituției familiei – de reproducere, de reglementare a comportamentelor sexuale, de asigurare a unui mediu securizant, afectiv-emoțională, de comunicare etc. Altfel spus, în cadrul familiei monoparentale se înregistrează o serie de perturbații de rol. Toate aceste carențe acționează nemijlocit asupra creșterii și dezvoltării copilului – starea de sănătate, succes/eșec școlar, devianță, perspective de viitor etc.

Datele de care dispunem ne oferă posibilitatea de a categorisi copiii ai căror părinți sunt separați/despărțiți în trei categorii în funcție de implicarea lor în creșterea și întreținerea lor: copii care beneficiază în mod regulat de pensie de întreținere, copii care beneficiază sporadic de suportul părinților noncustodiali și copii lipsiți totalmente de contribuția părintelui care nu domiciliază cu el.

Copii care beneficiază în mod regulat de pensie de întreținere (22,8%). Părintele care nu locuiește împreună cu el este încadrat în câmpul muncii (89%) și nu s-a recăsătorit (61%). Comunicarea dintre părinte și

---

⁵² Solominic choices: parental separation, child well-being and family policies in Europe. www. https://ec.europa.eu/.../policy.../policy_brief_families-and-so...

copil/copii este apropiată, de asemenea și relația cu părintele creditor este una agreabilă. Astfel, regularitatea sprijinului financiar este dependentă de relațiile dintre foștii soți. De la desfacerea căsătoriei nu a trecut mult timp, în mai mult de jumătate din situații, până la trei ani. Debitorii, în majoritatea situațiilor, sunt satisfăcuți de gestiunea banilor de către mame. Valoarea sumei achitate de cele mai multe ori este de aproximativ 1000 lei și mai mult.

Copii care beneficiază sporadic de suportul părinților noncustodiali (42,6%). În mai mult de jumătate din situații părintele debitor nu locuiește cu copilul în aceeași localitate sau chiar țară. Comunicarea cu copilul dar și cu fostul soț/fosta soție este distanțată și lipsită de continuitate. Debitorii sunt încadrați în câmpul muncii în 54,6% din cazuri. O altă trăsătură distinctivă acestei categorii este că preponderent sunt din mediul rural și debitorii sunt implicați în procesul migrațional. Privitor la suma ce urmează să fie achitată, s-au atestat situații când suma acesteia este mare, mai mult de 1000 de lei, dar și situații când suma este modestă – mai puțin de 500 de lei.

Copii lipsiți totalmente de contribuția părintelui care nu domiciliază cu el (34,6%). În aproape 70% din cazuri, părintele care nu locuiește împreună cu el s-a recăsătorit. Neachitarea pensiei de întreținere contribuie ca și comunicarea cu părintele non-custodial să fie una redusă. Mamele acestor copii caracterizează nivelul de trai insatisfăcător. Părintele care este obligat să achite pensie de întreținere nu are un loc de muncă stabil (în 62,3% din situații). Potrivit opiniilor creditoarelor, proporția situațiilor în care fostul soț are un comportament vicios (consumă alcool, droguri, este violent) sunt numeroase – 38,2%. În aproape două treimi din situații foștii soți au divorțat cu mai mult de 6 ani în urmă, aceasta denotă că achitarea pensiei de întreținere depinde și de durata cu cât timp în urmă părinții au divorțat. Paradoxal, dar valoarea sumei achitate este în mai mult de jumătate

din cazuri una redusă – de până la 500 lei.

Pensia de întreținere trebuie să fie utilizată pentru a acoperi cheltuielile de bază ale copilului – educație, alimentație și îmbrăcăminte. De asemenea, această pensie trebuie privită și ca un sprijin pentru fosta soție în creșterea copiilor, care au rezultat în urma căsătoriei și să nu fie utilizată ca un instrument cu care să-și pedepsească fostul soț pentru careva lucruri de care-l consideră vinovat.

3.3. IMPACTUL SOCIOPSIHOLOGIC AL DIVORȚULUI ASUPRA COPILOR

Pentru dezvoltarea deplină și armonioasă a personalității copilului, el are nevoie de dragoste și înțelegere în familie. Copilul trebuie să crească sub grija și răspunderea părinților săi într-o atmosferă de afecțiune și securitate morală și materială. Educația în familie îi oferă garanția dezvoltării fizice normale, spirituală, intelectuală și socială a copilului. Republica Moldova experimentează deja problema îmbătrânirii populației, de aceea relațiile intergeneraționale vor avea un impact major asupra calității vieții vârstnicilor.

Un cuplu aflat în divorț se confruntă, de cele mai multe ori, cu emoții intense de furie, durere și dezamăgire, iar divorțul poate fi foarte stresant pentru copil. Cuplurile în divorț se confruntă cu o sarcină extraordinar de provocatoare. Trebuie să fie capabile să comunice și să rezolve conflictele legate de copiii lor cu cineva în care nu au încredere, de care le e teamă sau pe care îl urăsc. Indiferent care sunt motivele divorțului, trebuie să se înțeleagă cel mai bine că toată situația dintre soți se percepe diferit de copil. Părinții trebuie să realizeze în ce măsură sunt afectați copiii când sunt implicați în conflictele familiale și să ia măsuri în ceea ce privește controlul acestei furii, să-și ferească copiii de aceste conflicte și să coopereze pentru binele lor.

Modul în care părinții rezolvă conflictul determină adaptarea copilului la noua situație a familiei. Frica, suferința și alte simptome ce apar la copil sunt diminuate atunci când părinții își rezolvă conflictul folosind compromisul și negocierea în locul atacurilor verbale, în timp ce conflictul nerezolvat, cronic, este asociat cu trăirea unui sentiment puternic de insecuritate emoțională de către copil.

Factorii-cheie care contribuie la o bună adaptare a copilului după divorț sunt sprijinul emoțional acordat copilului, monitorizarea activităților

copilului, disciplinarea pozitivă și accesul copilului la părintele non-rezidențial și susținere din partea acestuia atât din punct de vedere emoțional, cât și din punct de vedere financiar. Cercetările au arătat că este în interesul superior al copilului dacă:

- copilul este crescut de ambii părinți împreună chiar dacă aceștia locuiesc separat;

- fiecare părinte îl încurajează pe copil să păstreze relații bune cu celălalt părinte;

- copilului îi este explicat modul în care funcționează înțelegerea dintre părinți, în special cu privire la modul în care își va petrece timpul cu fiecare dintre ei;

- copilul nu trebuie să fie expus la niciun conflict dintre părinți, indiferent de subiectul acestuia;

- părinții îl sprijină pe copil să păstreze relațiile cu persoanele importante, de referință, din viața lui, atât membri ai familiei, în special cu bunicii, cât și cu prietenii;

- noii parteneri ai părinților trebuie să aibă o relație bună cu copilul și să sprijine planul părinților în ceea ce privește exercitarea autorității părintești, dreptul de vizită etc.⁵³.

Monoparentalitatea rezultată din divorț este corelată cu o diminuare a activității educative: mama este suprasolicitată atât din punct de vedere emoțional cât și material și relațional și este mai puțin disponibilă pentru copil exact când acesta are mai mare nevoie de atenție și eforturi sporite. Capacitatea de a exercita adecvat sarcina de părinte este puternic diminuată, părinții comunică mai puțin cu copiii, le controlează insuficient comportamentul. Lipsa unui părinte poate determina lipsa afectivității

---

⁵³ Motica A. Considerații privind aplicarea principiului ocrotirii "interesului superior al copilului" în caz de divorț al părinților săi. În: Studii, articole, comentarii. Secțiunea de drept privat, p. 139.

de care are nevoie copilul, acesta nerealizând actul unei socializări firești și integrarea în societate. Dar, chiar în familiile complete, părinții nu mai dispun de timpul necesar realizării procesului instructiv-educativ, iar o parte dintre ei nu au conștiința necesității acțiunilor educative⁵⁴.

Copiii pot reacționa diferit la divorțul părinților, unii copii în momentul divorțului se confruntă cu sentimente de șoc, de durere că familia nu mai există sau au resimțit regrete cu privire la pierderea unui părinte. Alți copii se simt abandonați de părinții lor, fiindcă își fac griji cu privire la viitor. O parte din copii, din contra, se simt ușurați când părinții lor se îndepărtează. Unii părinți au menționat că copiii lor nu suferă după divorț și că manifestă indiferență. În anumite situații unii copii se simt mai bine după divorțul părinților. *"Starea psihologică a copilului după divorț s-a liniștit și normalizat"* (II_20_C).

Un divorț agresiv dintre părinți este o situație traumatizantă pentru copii. Copiii nu au nicio vină pentru ceea ce se întâmplă între părinții lor, fiind atrași în conflicte și forțați să ia partea unuia dintre ei. Separarea părinților are potențialul de a crea un stres considerabil și o tulburare în viața copiilor.

Divorțul parental are, de cele mai multe ori, efecte negative asupra minorului, afectând echilibrul psihic al acestuia. În absența unui părinte, securitatea afectivă a minorului este grav lezată, fapt ce se poate concretiza în conduite specifice bazate pe hipersensibilitate, izolare, performanțe școlare scăzute sau acte deviante. Acest lucru este confirmat de datele studiului *"Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați"*, care evidențiază că 33,5% din respondenții creditori au declarat că divorțul a influențat negativ asupra copilului, în timp ce proporția debitorilor care susțin această idee este de 58,5%. În acest context, experții consideră

---

⁵⁴ Voinea M. (coord.) Tipologia familiilor monoparentale din România, p. 17.
www.fundatia.ro/sites/default/files/Studiu%20familii%20monoparentale.pdf

că acestei categorii de copii ar trebui de acordat o atenție specială. *"Copiii aceștia sunt viitorul nostru și să nu-i scăpăm să facă probleme, infrațiuni. Atunci când un copil devine agresiv, trebuie să consultăm un psiholog și să vedem de ce copilul a devenit agresiv, înseamnă că el a văzut în familie, pe stradă agresivitate"* (I_1_6).

Se observă discrepanțe semnificative în ceea ce privește efectele concrete ale divorțului asupra copilului, opiniile debitorilor accentuând în mai mare măsură impactul negativ. Circa jumătate din copii s-au confruntat cu sentimente de tristețe, o treime din debitoare susțin că copiii lor s-au închis în sine după divorț, în timp ce debitorii susțin că acest lucru s-a întâmplat în aproape cincizeci la sută de cazuri. Scăderea reușitei școlare de asemenea este o problemă care a fost semnalată de către 13% din creditori și 33,5% din debitori. Frecvența relațiilor cu părinții este mai puțin importantă pentru succesul școlar al copiilor și bunăstarea psihologică decât conținutul interacțiunilor, adică dimensiunea calitativă, cum ar fi apropierea emoțională dintre părinte și copil.

Copiii din familiile care au experimentat trauma divorțului părinților sunt marcați de numeroase probleme psihologice și relaționale. Totuși, acești copii reacționează diferit în funcție de vârstă, sex, timpul trecut de la ruptura intervenită între părinți, calitatea relației trecute și prezente cu fiecare dintre aceștia. Tulburările de afectivitate sunt mai accentuate în categoria de vârstă 3-7 ani decât în categoria 7-11 ani, pentru că primii sunt mai vulnerabili și mai imaturi afectiv, având resurse limitate pentru a se adapta și apăra. Băieții din familiile monoparentale prezintă o rată mai mare a comportamentelor deviante⁵⁵.

Adolescenții de asemenea sunt mai predispuși să fie mai afectați de divorțul părinților, deoarece relațiile părinților, precum și supravegherea

---

⁵⁵ Voinea M. (coord.) Tipologia familiilor monoparentale din România, p. 12-17. www.fundatia.ro/sites/default/files/Studiu%20familii%20monoparentale.pdf

părinților și monitorizarea acestora sunt deosebit de importante la această vârstă. Un alt aspect important este că copiii din familii divorțate au o probabilitate mai mică de a avea un model de rol de gen adecvat, îndeosebi băieții nu au un model pozitiv de sex masculin⁵⁶.

Părinții de asemenea susțin ideea că efectele divorțului la copiii de vârstă fragedă sunt minime. Astfel, mulți dintre ei au percepția uneori eronată că copilul încă e mic și nu înțelege. *"Nu cred că au fost afectați copiii, fiindcă la vârsta de 1-2 ani îi iei cu "bombonica" și repede uită. Să fi fost mai mari, poate era altfel"* (II_5_D). *"Ultima era prea mică să înțeleagă, dar cea mai mare și acum se simte că suferă, ea nu acceptă căsătoria pe care o am. Mai mult îl iubește pe tatăl biologic"* (II_3_C). În măsura în care vârsta copilului îi permite să înțeleagă, trebuie de explicat ce înseamnă divorțul părinților, în cuvintele lui. Părinții trebuie să fie conștienți de faptul că copilul lor trebuie să știe ce se întâmplă, dar mai ales ce se va întâmpla, astfel încât încercarea de a ascunde conflictul sau faptul despărțirii nu îl va proteja, ci dimpotrivă, acesta se va simți îndepărtat și va gândi că părinții lui îl mint și nu este de încredere. Părinții trebuie să își asigure copilul că nu are nicio vină în desfacerea căsătoriei și că în ciuda divorțului el va continua să fie iubit de către ambii părinți, păstrând legătura cu amândoi, pe principiul potrivit căruia „copiii își iubesc părinții la fel și nu divorțează de părinții lor”.

Unii copii pot avea un risc mai mare de a suferi pierderi pe termen lung în ceea ce privește bunăstarea socioeconomică și psihologică după divorț. Într-un studiu realizat în 14 țări (Australia, Austria, Franța, Italia, Lituania, Norvegia, Olanda, Belgia, Ungaria, Estonia, Bulgaria, România, Georgia și Rusia) s-au analizat consecințele pe termen lung în ceea ce privește probabilitatea obținerii unei diplome universitare. Datele obținute au constatat că, în medie,

---

⁵⁶ Frimmel W., Halla M., Winter-Ebmer R. How Does Parental Divorce Affect Children's Long-term Outcomes? Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, 2016, p. 6. <ftp://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp9928.pdf>

șansele de obținere a unei diplome universitare sunt cu aproximativ șapte puncte mai mici pentru cei care au trecut prin divorțul părinților decât cei care nu au avut asemenea experiență. La baza acestei situații stau următorii factori: conflictul parental; crizele emoționale ale copiilor legate de separarea părintească; reducerea resurselor economice și sociale; reducerea timpului părintelui dedicat copiilor și schimbări în practicile părinților⁵⁷.

Unii părinți au subliniat că odată cu recăsătoria lor, copiii interacționează deficitar cu actualii soți/parteneri din cauza impunerii unor reguli de conduită și interacțiunii copiilor cu părintele adevărat doar în conjunctură agreabilă. *"Tata lor, când vine acasă, le duce pe la pizzerie, la distracții, le ia de toate și ele apreciază acest lucru. Într-un fel le ia cu bombonica, le alintă. Ele nu pot aprecia faptul că acel tată le ia o dată pe an, iar tatăl vitreg le educă zi de zi și are grijă de ele. Se întâmplă că poate mai strigă, le mai ocărăște, într-un fel le educă"* (II_1_C).

Alți părinți consideră că copiii lor au depășit momentele dificile legate de separarea părinților datorită pregătirii acestora pentru acceptarea divorțului. *"Noi am încercat să-i explicăm că se mai întâmplă în viață și astfel de lucruri. Familia nu este o pușcărie unde cheia este doar la o persoană, omenii se pot despărți"* (II_10_C).

Tabelul 7. Opiniile părinților creditori și debitori cu privire la schimbările înregistrate în comportamentul copilului după divorț (în %)

	Creditori	Debitori
Tristețe	43	58
Agresivitate	15	24,5
Închidere în sine	33	52
Lipse nemotivate de la ore	8	25,5
Scăderea reușitei școlare	13	31,5

⁵⁷ European Policybrief. Solomonic choices: parental separation, child well-being and family policies in Europe. 2014.

Consum de alcool, fumat	6	16,5
-------------------------	---	------

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

La întrebarea cât de des fostul soț/fosta soție își vede copiii, 29,6% dintre creditoare au menționat că se văd o dată în lună sau o dată la câteva luni, 25,3% – o dată în an, 15,3% nu au văzut copiii de mai mulți ani și 12,9% nu l-a văzut niciodată din momentul divorțului. Doar 16,9% de respondenți au afirmat că fostul soț se întâlnește cu copilul în fiecare săptămână. Mai multe creditoare au specificat că în prima etapă după divorț fostul soț/fosta soție avea întâlniri mai frecvente cu copilul/copiii. "*După primele perioade de la divorț el se vedea cu băiatul în fiecare săptămână, de mai mult timp se vede numai o dată în lună, când transmite banii,*" (II_9_C). "*În primul an după divorț venea mai des, acum vine o dată în doi ani*" (II_21_C). Deci, odată cu trecerea timpului după divorț, frecvența întâlnirilor se schimbă, mai des în direcția reducerii participării părinților la educația copiilor. Că legăturile dintre tați și copii se diminuează în timp se poate datora faptului că ei mai rapid își refac viața după desfacerea căsătoriei.

Există trei etape în dezvoltarea relației dintre tatăl divorțat și copilul său. Pentru prima etapă, care începe după divorțul părinților, întâlnirile frecvente sunt tipice, mai este caracteristic un grad ridicat de participare a tatălui la viața copilului, acordând suport material. Pentru a doua etapă, întâlnirile sunt mai rare, se înregistrează un nivel scăzut de participare, iar nivelul suportului material, de asemenea, scade. Un punct de cotitură în relație este creșterea copilului. În a treia etapă, copiii, devenind adulți și independenți, acționează adesea ca inițiatori ai reluării relațiilor cu tatăl sau contribuie la creșterea întâlnirilor. Aceasta se întâmplă fiindcă copiii au nevoie de un prieten și de o persoană apropiată, au nevoie să fie sfătuiți cu privire la probleme esențiale de viață – alegerea unei profesii sau a unei

instituții de învățământ, a relațiilor cu colegii etc. Relația tată-copil în primele două etape este formată de părinți, de obicei, copilul nu acționează ca subiect activ în aceste etape⁵⁸. Dezvoltarea relațiilor viitoare depind foarte mult de mama și, într-o măsură mult mai mică, de dorința tatălui de a vedea copilul și de a participa la educația sa.

Debitorii, în măsură mai redusă decât creditoarele, menționează că aceștia se întâlnesc cu copiii o dată în an, o dată la mai mulți ani sau că nu i-a văzut niciodată din momentul divorțului. Respectiv, este mai mare proporția răspunsurilor decât al debitorilor în ceea ce privește întrevederea copiilor în fiecare săptămână sau o dată în lună și o dată la câteva luni (*Tablelul 8*). Acest lucru poate fi explicat prin faptul că mamele nu cunosc întotdeauna timpul petrecut de copil împreună cu celălalt părinte sau prin aceea că odată cu creșterea vârstei copiii singuri își aranjează întâlniri cu tatăl lor. S-a evidențiat tendința că părinții care locuiesc în altă localitate sau țară decât în cea în care se află copilul au mai puține întâlniri decât cei care locuiesc în aceeași localitate. Un alt aspect relevant care influențează frecvența relațiilor cu copiii este vârsta acestora. Astfel, s-a stabilit că copiii cu vârste mai mici se întâlnesc mai frecvent cu tatăl decât cei mai mari.

Studiile în domeniu evidențiază că vârsta copilului influențează atât nivelul, cât și forma de contact cu părintele non-rezident. Istoria relației părinților este un alt factor determinant pentru contact. Părinții nerezidenți care nu au trăit niciodată împreună cu copilul au mult mai puține contacte decât cei care au trăit cu copiii din momentul nașterii. Statutul marital al părinților nerezidenți de asemenea are influență asupra numărului de contacte cu copiii, părinții singuri au mai multe întâlniri decât cei căsătoriți sau aflați într-o nouă relație conjugală. Statutul social măsurat prin educație,

---

⁵⁸ Шевченко И. Ситуация после развода: отцы и дети. În: Социологические исследования, 2015, № 3, p. 73.

venit și participarea pe piața muncii, de asemenea influențează contactul părinte-copil. Părinții care dispun de resurse socioeconomice (educație, câștiguri mari, încadrați în câmpul muncii) au mai multe contacte decât părinții cu mai puțini resurse⁵⁹.

Într-o formă generalizată factorii care influențează relația părintelui non-custodial cu copilul/copiii după divorț sunt următorii: dorința și interesul tatălui de a comunica cu copilul (interesul și dorința copilului începe să joace un rol important în stabilirea relațiilor numai în timpul în care copilul crește); relațiile dintre tată și mamă (mama manifestă interes pentru comunicarea copilului cu tatăl); conștientizarea și îndeplinirea de către tată a obligațiilor care îi sunt impuse; distanța teritorială dintre tată și copil (locuiesc în diferite orașe, sate etc.); angajarea tatălui în câmpul muncii etc⁶⁰.

Tabela 8. Frecvența întâlnirilor părinților debitori cu copiii

	Creditori	Debitori
În fiecare săptămână sau o dată/de două ori pe săptămână	16,9	21,5
O dată în lună sau o dată la câteva luni	29,6	52,5
O dată în an	25,3	13,5
Nu a văzut copilul/copiii de mai mulți ani	15,3	9,3
Nu i-a văzut niciodată din momentul divorțului	12,9	3

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

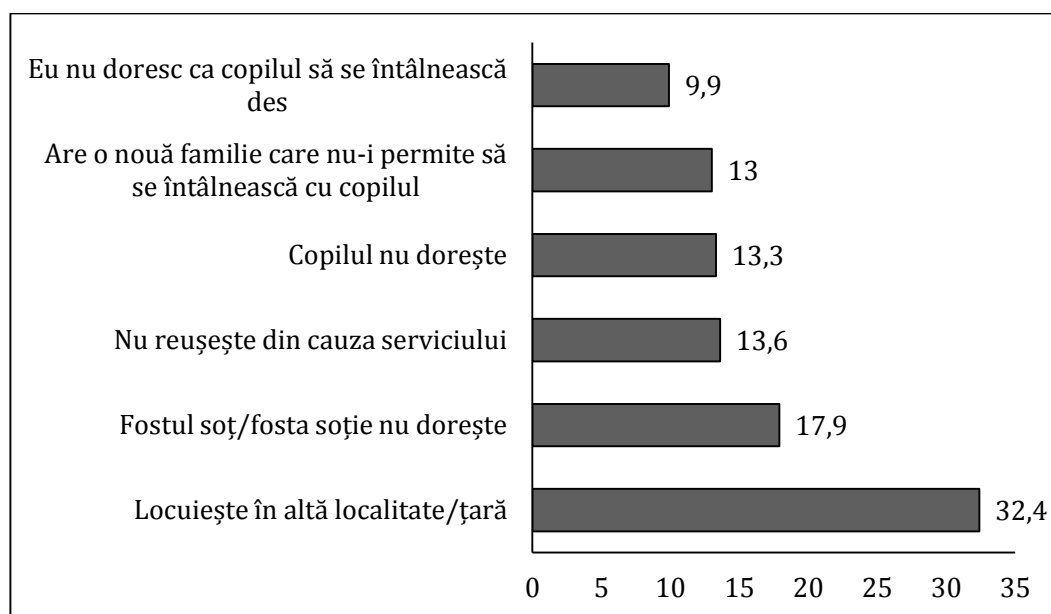
De ce se întâlnesc atât de rar cu copiii? Cei mai mulți creditori au menționat: din cauză că fostul soț locuiește în altă localitate sau țară (32,4%). În concepția a 17,9% din respondenți, fostul soț nu dorește să se vadă cu copilul, "*lipsa dorinței de a petrece mai mult timp cu copilul*", "*nu consideră*

⁵⁹ Skevik Grødem A. Parental break-up and father-child contact over the life course in Norway. www.hioa.no/asset/3690/1/3690_1.pdf

⁶⁰ Шевченко И. Ситуация после развода: отцы и дети. În: Социологические исследования, 2015, № 3, p. 73.

necesar, se întâlnesc doar la ziua de naștere a copilului". În 13,3% din situații copilul nu dorește, "se văd, doar dacă copiii au dorință, se întâlnesc și discută, dar aceasta se întâmplă rar". În 9,9% de vină e soția în custodia căreia a rămas copilul. În 13% din situații întrevederile reduse cu copiii sunt generate de faptul că părintele care a plecat din familie și-a creat o altă familie.

Fig. 13. Opiniile creditorilor cu privire la cauzele rarelor întâlniri ale foștilor soți cu copiii

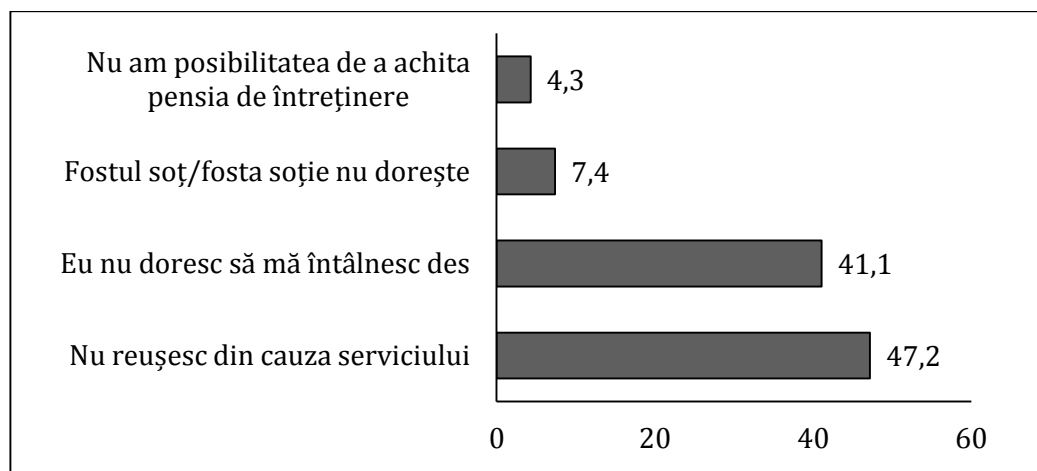
Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

Debitorii susțin că întâlnirile reduse cu copilul/copiii din fosta căsătorie ar fi din cauza că nu reușesc din cauza serviciului (47,2%). Surprinzător este că 41,4% din ei au menționat că nu doresc să se întâlnească cu copilul. În 7,4% fostul soț, fosta soție nu dorește, situație confirmată de afirmațiile unor debitori intervievați. *"Nu mă întâlnesc cu copilul fiindcă nu îmi permite. Am cerut adresa să mă duc să văd copiii și a zis că nu-mi dă voie, nu îmi trebuie, să le dau pace copiilor și că vrea să uite de mine. Nu vrea să mă considere de tată. Nu știu ce intenții are. Cu ea m-am văzut doar la judecată, apoi, după aceasta, o singură dată*

am vorbit prin Skype. Mi-a permis să vorbesc cu copiii, dar ei au început să plângă și imediat mi-a zis că nu poate vorbi și a închis” (II_5_D). ”Ea s-a dus cu copiii la Bălți. Dar nu știu unde trăiește, nu vrea să-mi de-a adresa. Unde să plec în Bălți să-i caut? Orașul e mare. Doar nu voi umbla să caut să întreb de fiecare” (II_5_D).

În restul situațiilor (4,3%), întrevederile sunt rare din cauza că debitorul nu are posibilitate de a achita pensia de întreținere sau de a-i oferi un ajutor financiar, respectiv se simte incomod pentru a se întâlni cu copilul. Acest lucru a fost confirmat și de către unele creditoare și unii debitori în cadrul interviurilor realizate. ”Se întâlnește rar, spune că nu are bani ca să se întâlnească cu ea și să-i ofere un ajutor bănesc” (II_10_C). ”Mă vad rar, din cauza că nu am posibilitatea de a achita pensia de întreținere și nu îmi este comod” (II_4_D).

Un aspect important de care trebuie să țină cont debitorii este că copilul are nevoie de comunicare, să-i spună ce simte și să aibă încredere în capacitatea sa de a crea, în propriile sale abilități, lucru pe care-l pot face cel mai bine părinții.

Fig. 14. Opiniile debitorilor cu privire la cauzele rarelor întâlniri ale foștilor soți cu copiii

Sursa: Studiul CCD ”Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați” (2016).

În multe situații faptul că părintele debitor nu manifestă nici un interes

față de copil le fac pe mame să recurgă la executarea pensiei de întreținere nu din cauza lipsurilor financiare, ci din cauza neimplicării totale a celuilalt părinte în creșterea copilului. *"O parte din mame care ajung la executare se plâng că a fost ziuă copilului și el nici nu a venit. Sau dacă copilul l-a sunat, el a spus că nu are timp"* (I_EJ_6).

Aproape jumătate dintre creditoare au apreciat că fostul soț nu are nici o influență asupra educației copilului (44,5%), aceeași proporție de debitori au confirmat acest lucru.

Mai mare este și proporția debitorilor care consideră că trebuie să aibă mai multe întrevederi cu copilul/copiii (74,5%), decât creditoarele (41,5%). Motivele invocate în acest sens sunt diverse: *"trebuie să se întâlnească mai des, ca să câștige dragostea copiilor", "să vadă copilul, că tatăl nu l-a uitat", "fiindcă avem aceleași obligații și el e părinte", "să se vadă ca să-l ajute financiar", "copilul trebuie să-și cunoască părintele, indiferent de cum este", "pentru a nu pierde legătura", "pentru a-l apropia de copil"*.

Tabelul 9. Opiniile creditorilor și debitorilor cu privire la frecvența întâlnirilor cu copiii în viitor

	Creditori	Debitori
Ar trebui să fie mai multe	41,5	74,5
Este bine și așa	46,9	25,5
Ar trebui să fie reduse	11,6	

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

În ceea ce privește întrevederile pentru viitor dintre copii și fostul soț/fosta soție, 11,6% dintre creditori cred că ar trebui să fie mai puține din cauza comportamentului celuilalt părinte – are o influență negativă asupra copilului, consumă alcool, este violent, se comportă inadecvat, după întâlnirile cu fostul soț copilul este stresat etc. (Tabelul 9). *"Fostul soț consumă droguri, nu este în stare adecvată să se întâlnească cu copilul, îl poate influența negativ"* (II_8_C). *"Conversațiile cu el nu au un caracter benefic, nu coincid*

interesele lui cu ale noastre” (II_15_C). ”Cred, copilul nu are ce învăța de la el” (II_20_C). Aceste situații denotă că mamele se tem de influența proastă a fostului soț.

În cadrul interviurilor individuale a fost identificată o altă cauză, și anume faptul că debitorul are posibilitatea de a se întâlni cu copilul doar în zilele de odihnă. ”Fostul soț vine și ia copilul în zilele de odihnă, dar eu tot vreau să stau cu copilul, fiindcă în timpul săptămânii lucrez” (II_9_C).

Părintele care primește custodia copilului nu trebuie să-l denigreze pe celălalt părinte, ci, din contra, trebuie să-i permită copilului să aibă o relație cât se poate de strânsă cu acesta. Astfel, copilul nu va mai simți atât de puternic că s-a rupt relația dintre cei doi părinți.

În majoritatea cazurilor, copilul rămâne cu mama, tatăl și copilul după divorț trec pe un nou nivel de relații între ei, sunt într-o relație diferită decât înainte de divorț. Factorul determinant în relația tatălui și copilului după dizolvare, este relația părinților lor. Relația cu fosta soție este principalul factor în relația tatălui cu copilul după divorț. Dacă părinții reușesc să mențină o interacțiune constructivă, dacă tatăl este capabil să mențină comunicarea cu mama în legătură cu creșterea copilului, el nu va dispărea din viața copilului, iar participarea sa nu va fi limitată la plata pensiei de întreținere.

Referindu-ne la majorarea numărului de întrevederi dintre părinte și copil, în mare parte opiniile creditorilor și debitorilor nu se diferențiază semnificativ. Un anumit decalaj se observă în ceea ce privește majorarea numărului de întâlniri, fiindcă copilul își dorește acest lucru. Părinții care stau zi de zi cu copilul (creditorii) susțin că acest lucru este necesar, fiindcă anume copilul își dorește aceasta (Tabelul 10).

Tabelul 10. Opiniile creditorilor și debitorilor cu privire la cauzele pentru care numărul de întâlniri ar trebui de majorat

	Creditori	Debitori
Este dificil să crești singur copilul	18,1	17,4
Copilul are nevoie de celălalt părinte	59,5	66,5

Copilul își dorește lucrul acesta	20,7	12,3
Ambii părinți trebuie să contribuie financiar și educațional la creșterea copilului	1,7	3,9

Sursa: Studiul CCD "Asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați" (2016).

Studiul efectuat a relevat că actualmente, unii părinții sunt mai conștienți de modul în care un divorț afectează copiii și întreprind diferite măsuri care să ajute la atenuarea eventualelor consecințe negative (comunică frecvent, petrec timpul liber împreună etc.). În unele situații însă mamele au recunoscut că nu știu cum să facă față unor situații particulare în relație cu copiii. *"De multe ori el sună și promite că va veni să vadă copiii, însă rămân doar promisiuni. Copiii mereu întreabă când va veni tatăl lor acasă, însă eu nu știu ce să le răspund, copiii sunt deja mari, sunt la vârsta întrebărilor infinite, dar în situația în care mă aflu nu știu ce să le răspund"* (II_11_C).

Cooperarea parentală, sau cel puțin absența unui conflict deschis, este esențială pentru o adaptare ulterioară sigură a copilului după divorț. Părinții trebuie să realizeze că acești copii nu se vor adapta cu succes atâta timp cât ostilitățile dintre ei continuă. În acest context, prezentăm o situație expusă de unul din experții intervievați. *"Prima instanță i-a dat tatei copiii, iar Curtea de Apel i-a dat mamei copiii. El abuziv a luat copiii. Psihologii care i-au consiliat au constatat că se aplică violență psihologică de tată față de copii. Copiii au fost montați împotriva mamei, o învinuiesc, dar sunt învinuiri aduse de tata. În concluzie, copiii dacă o să rămână cu tata, o să fie traumați și mai tare. Deja mai mult de un an ține copiii la el și ei au o reacție de repulsie față de mamă. Ei sunt agresivi și-i zic de ce îl poartă pe tata în judecată, ce vrei tu de la noi, lasă-ne în pace să trăim cu tata. În acest caz trebuia să fie intentat un dosar penal pentru aplicarea violenței psihologice față de copii"* (I_E_2).

Situația din copilărie influențează direct viața unei persoane la vârsta adultă. Copiii care trăiesc într-o atmosferă nefavorabilă tind să reproducă o

situație similară în propria lor familie și să aibă relații similare cu copiii lor⁶¹. Dezvoltarea copilului este dependentă de capacitatea părinților de a stabili legături sănătoase în cadrul familiei, iar o atmosferă conflictuală nu ar face decât să inabiliteze încă o dată părinții în rolul lor de protectori și îndrumători. Astfel, foarte puțini părinți au subliniat că întrețin relații adecvate în timpul divorțului și după cu fostul soț. *"Ambii am ajuns la concluzia că noi, părinții, trebuie să facem așa ca copilul să nu sufere și să nu simtă ura dintre noi"* (II_9_C).

În câteva cazuri creditorii intervievați au menționat că deja de mai mult timp nu întrețin nici o relație cu debitorul, inclusiv nici cu copiii. *"Nu știm de existența lui"* (II_2_C). *"Nu se interesează și nu se deranjează, după părerea lui – "faceți ce doriți"* (II_7_C). *"Nu am nevoie de el nici într-un caz, nu îl deranjăm"* (II_15_C). Unii creditori au subliniat că comunicarea cu debitorii este foarte redusă, *"comunicăm numai prin sms"*. Din cauza că unii părinți se întâlnesc rar cu copiii și relația cu ei nu este una strânsă. *"Nu ne întâlnim des, cam de patru ori pe an. Avem o relație nici caldă, nici rece, ceva intermediar... doar comunicăm și gata"* (II_5_D). Or relațiile bune dintre părinți au un impact pozitiv asupra sănătății fizice, emoționale și dezvoltării intelectuale a copiilor.

În situația în care căsătoria soților încetează, minorul are dreptul să dețină relații personale și contacte cu părinții, frații și surorile, bunicii, precum și cu alte persoane față de care acesta a dezvoltat relații de atașament, iar părinții separați, la rândul lor, au dreptul să aibă relații personale cu minorul. Împiedicarea minorului de a avea relații personale ar putea pune în primejdie dezvoltarea fizică, psihică și chiar intelectuală a minorului.

În cazul când părinții optează pentru soluționarea civilizată a divorțului,

---

⁶¹ Корчагина И.И., Прокофьева Л.М. Взаимоотношения родителей и детей: условия семейной социализации. În: Семья в центре социально-демографической политики? / Ответственный редактор: О.В. Синявская, Москва, 2009. p. 48.

li se oferă copiilor o lecție de viață, o lecție despre cum se depășește o situație de criză. Copiii vor înțelege că desfacerea căsătoriei nu înseamnă și desființarea familiei, pentru ei părinții vor rămâne în continuare „mama” și „tata”, care se vor ocupa în continuare de creșterea și educația lor. Părinții trebuie să fie conștienți de faptul că întotdeauna copiii se descurcă mai bine și trec mai ușor peste această experiență dacă știu că mama și tatăl vor continua să rămână părinții lor și vor juca în continuare același rol în viața lor. Cooperarea părinților în acest sens îi ajută pe copii să nu ajungă într-un impas emoțional.

IV. PRACTICI NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE DE ASIGURARE A COPIILOR CU PENSIE DE ÎNTREȚINERE

4.1. MODALITĂȚI DE RESPONSABILIZARE A PĂRINȚILOR DEBITORI CU RESTANȚE LA ACHITAREA PENSIEI DE ÎNTREȚINERE

Părinții care nu-și exercită obligația de a participa la întreținerea copiilor pot fi sancționați prin diverse metode: sancțiune contravențională cu până la 3000 de lei, interdicție de a trece hotarele țării etc. În situația în care executorul judecătoresc a depus toată diligența pentru aducerea la îndeplinire a hotărârii judecătorești date în competența sa, iar debitorul nu-și onorează obligațiile rezultate din documentul executoriu sau nu execută cerințele executorului judecătoresc, debitorul este pasibil de răspundere contravențională. Drept urmare, executorul judecătoresc dispune de posibilitatea întocmirii procesului-verbal cu privire la contravenție și remiterea acestuia spre examinare instanței de judecată. Când se aplică sancțiunea contravențională, este important de probat dacă persoana intenționat nu achită, adică are posibilitate, dar nu vrea să plătească.

Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea hotărârii judecătorești este pasibilă de răspundere penală, conform art. 320 al Codului Penal. Aceste măsuri de penalizare a debitorului nu elucidează problema principală, cea de achitare a pensiei de întreținere. Altfel spus, urmare a aplicării acestor penalizări în privința debitorului, situația creditorului, cel mai frecvent rămâne neschimbată.

Articolul 64 din Codul de Executare prevede posibilitatea de a aplica debitorului interdicția de a părăsi hotarele Republicii Moldova. Dar și aici se înregistrează unele probleme – valabilitatea acestei interdicții este de 6 luni.

Mai mult decât atât, legiuitorul nu indică de când decurg aceste 6 luni – din momentul în care a fost aplicată interdicția de către instanța de judecată sau din momentul când această interdicție a ajuns la serviciul de grăniceri. Această interdicție poate fi aplicată numai de trei ori în cadrul aceleiași proceduri, până când copilul va împlini vârsta de 18 ani și poate fi aplicată maximum 1 an jumătate. *”În cadrul unei proceduri se poate de aplicat numai de trei ori în 18 ani. Și mai departe ce facem? Cumva trebuie de revăzut că termenul acesta este prea mic. Noi aplicăm de trei ori câte 6 luni și el pe urmă pleacă”* (I_EJ_5).

Aplicarea interdicției are scopul de a proteja interesele creditorului, însă este lezat dreptul debitorului la libera circulație. Aceste două norme balansează, negăsindu-se răspuns la întrebarea: care drept este mai fundamental - dreptul la libera circulație sau dreptul la proprietate a creditorului? Instanțele de judecată în această privință au o practică absolut neuniformă. În unele cazuri interdicția se aplică, în alte cazuri se anulează. *”Debitorul vine și spune că el în țara asta nu are de lucru, dar are în Italia, Anglia, Germania. De ce mi-ați pus interdicție, eu vreau să plec peste hotare, acolo am să lucrez și am să ajut copiii, am să trimit niște bani. Dar dacă dvs. îmi puneți interdicție, eu nu o pot face. Ce trebuie să facă în așa situație un judecător, să-i aplice sau nu interdicția? Eu procedez în dependență de situație, ce invocă el. Dacă persoana în cauză are un loc de muncă peste hotare, este normal ca un judecător să nu aplice această interdicție. Asta trebuie să înțeleagă și creditorii, și mamele sau tații copiilor”* (I_J_4).

Executorii intervievați de asemenea au subliniat că instanțele de judecată nu întotdeauna aplică interdicția de părăsire a țării la solicitarea executorilor judecătorești, îndeosebi atunci când instanța nu dispune de suficiente probe pentru aplicare. *”Conform Codului de Executare, după aplicarea tuturor măsurilor întreprinse se aplică măsura de interdicție a părăsirii țării. E suficient*

instanța să motiveze, de exemplu, că în ultima zi nu ați ieșit la fața locului și poate dumnealui și-a mai procurat ceva, poate dispune de bunuri. Cu siguranță că instanța de judecată procedează așa în interesul copilului” (I_EJ_4).

Eficacitatea acestei măsuri este diminuată și de posibilitatea debitorilor de a ieși de pe teritoriul țării prin Transnistria, care este un teritoriu necontrolat. Efectivitate se înregistrează atunci când debitorul are bunuri (casă, mașină etc.), în asemenea situație executorul poate să-l constrângă prin vânzarea lor.

Deci, una dintre libertățile fundamentale ale omului o constituie dreptul la libera circulație. Dreptul de a decide independent asupra locului și statului în care preferă să se deplaseze nestingherit, dreptul la libera circulație a devenit consfințit, în plan internațional, în art.2 din Protocolul nr.4 la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, art.13 alin.(2) din Declarația Universală a Drepturilor Omului. În plan național, în accepțiunea art.27 din Constituția Republicii Moldova, dreptul la libera circulație în țară este garantat. Oricărui cetățean al Republicii Moldova îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a ieși, de a emigra și de a reveni în țară.

Pentru a dispune interdicția de a părăsi țara sunt necesare întrunirea anumitor condiții de drept material și de drept procedural, printre care distingem: 1) se aplică doar de către instanța de judecată; 2) față de debitor persoană fizică; 3) operează pe un termen de cel mult 6 luni (care poate fi aplicat în mod repetat, dar nu mai mult de 3 ori în cadrul aceleiași proceduri de executare); 4) la demersul executorului judecătoresc; 5) după luarea măsurilor de asigurare a executării documentului executoriu; 6) obligarea executorului judecătoresc de a efectua periodic un control privind necesitatea menținerii acestei interdicții.

În concepția art.64 alin.(2) din Codul de Executare, dacă este necesară

menținerea interdicției pe un termen mai mare, aceasta poate fi aplicată în mod repetat în urma unui demers motivat al executorului judecătoresc, dar nu mai mult de trei ori în cadrul aceleiași proceduri de executare, adică, să nu depășească 18 luni.

Unul din executorii judecătorești a subliniat că în practica sa s-a dovedit că cea mai efectivă metodă de responsabilizare a debitorilor rău-platnici este darea în căutare a lor. *"Polițistul încearcă să de-a informații peste hotare și prin intermediul poliției de acolo să-l înștiințeze. Eu colaborez foarte bine cu polițiștii în ceea ce privește căutarea persoanei și scoaterea acesteia din căutare. El se străduie să-l trimită și să ajungă la mine"* (I_EJ_7).

În conformitate cu opinia experților, majoritatea măsurilor de influențare a debitorilor pentru a-și onora obligațiunile nu sunt eficiente, inclusiv cea de aplicare a interdicției de a-și perfecta pașaportul (mecanism recent, declarat neconstituțional⁶²), din considerentul că valabilitatea acestor acte este mare. Pentru unii debitori această măsură n-a fost eficientă, mai ales pentru cei care dețin mai multe cetățenii sau pot pleca peste hotare trecând prin teritoriul din stânga Nistrului. *"Copilul astăzi are nevoie să mănânce, are nevoie de bani pentru a merge la școală și alte necesități, dar interdicția la pașaport avea efecte, să zicem, din 10 în 10 ani. Dacă cetățeanul și-a făcut pașaport prima dată, este valabil 5 ani, a doua oară este de 10 ani, prin urmare, nu puteam aștepta să-i expire pașaportul. De două ori câte 10 și copilul este deja major"* (I_EJ_8). *"Din punctul meu de vedere, toate măsurile de penalizare sunt neconstituționale. Cum poți să-i interzici omului să-și perfecteze actele de identitate? Aceasta este ilegal. Viața-i relativă, dreptul, totul este relativ. Sunt persoane care au datorii enorme, plătesc, nu plătesc, pleacă peste hotare, au*

---

⁶² Hotărârea Curții Constituționale nr. 17 din 10.05.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 22 alin. (1) litera v) din Codul de Executare. În: Monitorul Oficial nr. 244-251 din 14.07.2017.

cetățenie românească și chiar dacă li se pune interdicție de a părăsi țara, trec prin Transnistria” (I_J_5). Mai mulți experți au menționat că în situația în care tatăl nu este de găsit sau asupra lui nici o măsură de penalizare nu are efecte, copilul rămâne fără pensie de întreținere.

Potrivit art. 67 din Codul Familiei, unul din temeiurile pentru care părinții pot fi decăzuți din drepturile părintești îl constituie eschivarea de la exercitarea obligațiilor părintești, inclusiv de la plata pensiei de întreținere. Decăderea din drepturile părintești este o sancțiune care poate fi aplicată față de părinții care din culpă gravă nu-și îndeplinesc obligațiunile față de copii sau fac abuz de drepturile lor părintești. Sancțiunea dată are o destinație triplă: în primul rând, și asta este scopul ei principal, de a proteja sănătatea fizică și psihică a copilului și de a-i crea condiții normale de viață; în al doilea rând, de a pedepsi părinții pentru comportamentul lor antisocial dăunător; în al treilea rând, prin aplicarea acestei sancțiuni față de părinții concreți a influența asupra altor părinți pentru a preîntâmpina comportamentul lor negativ față de copii.

Decăderea din drepturile părintești se face numai pentru motivele și în ordinea prevăzută de legislație. Este o sancțiune foarte severă, însă nu este absolută, deoarece legislația permite în anumite condiții restabilirea drepturilor părintești. Articolul 67 din Codul Familiei prevede că părinții pot fi decăzuți din drepturile părintești dacă se eschivează de la exercitarea obligațiilor părintești, inclusiv de la plata pensiei de întreținere. Aceasta include acțiunile sau inacțiunile care pun în primejdie sănătatea fizică și psihică a copilului, dezvoltarea lui morală, asigurarea condițiilor de trai și materiale, învățatură și instruirea copilului. Dacă părinții se eschivează sistematic de la plata pensiei de întreținere pentru copii, ei la fel pun în primejdie asigurarea unui nivel decent de viață a copilului. Aici trebuie de luat în vedere faptul că, dacă părintele nu plătește pensia de întreținere din motive

obiective, decăderea din drepturile părintești nu poate fi efectuată în baza acestei prevederi.

Articolul 68 din Codul Familiei prevede că decăderea din drepturile părintești se face numai pe cale judecătorească. Alte organe nu pot examina această problemă. Acțiunea privind decăderea din drepturile părintești poate fi pornită de: a) unul din părinți (în cazul lipsei părinților – tutorele copilului); b) autoritatea tutelară; c) procuror. Alte persoane decât cele indicate la art. 68 alin. 2 Codul Familiei nu sunt în drept de a se adresa în instanța de judecată cu o cerere privind decăderea părinților din drepturile părintești, în calitate de pârât poate fi un părinte sau ambii.

Decăderea din drepturile părintești, fiind o măsură de ocrotire a copiilor minori și o sancțiune gravă pentru părinți, are și efectele sale juridice, acestea fiind reglementate de art. 70 Codul Familiei. Părinții decăzuți din drepturile părintești pierd toate drepturile părintești cu privire la persoana și bunurile minorului precum și îndatoririle părintești, cu excepția îndatoririi de a întreține copilul, și anume: 1) dreptul de a educa copilul. Autoritatea tutelară poate da încuviințare părinților decăzuți din drepturile părintești de a avea întrevederi cu copilul dacă, prin asemenea întrevederi, creșterea, educația, învățătura sau pregătirea profesională a acestuia nu sunt în primejdie; 2) dreptul de a apăra și a reprezenta copilul în relațiile lui cu toate persoanele fizice și juridice; 3) dreptul de a cere înapoierea copilului de la orice persoană care îl reține fără temei legal; 4) dreptul de a primi pensiile, indemnizațiile și alte plăți ce i se cuvin copilului. Acestea vor fi primite de persoanele la care se va afla copilul în continuare; 5) dreptul de a primi întreținerea de la copilul major apt de muncă; 6) dreptul la moștenire asupra patrimoniului copilului în cazul decesului acestuia; 7) dreptul de a da consimțământul pentru adopția copilului, emanciparea lui; 8) dreptul de a primi pensie pentru pierderea întreținătorului, în cazul decesului copilului major; 9) dreptul la înlesnirile

prevăzute de legislația muncii pentru femeile care au copii minori până la anumite vârste etc.

Pierderea de către părinți a drepturilor enumerate mai sus are loc numai în privința copiilor care sunt indicați în hotărârea instanței judecătorești despre decăderea din drepturile părintești. Dacă în familie mai există și alți copii sau ei se nasc după pronunțarea hotărârii, părinții au, în privința acestor copii, toate drepturile și obligațiile prevăzute de legislație. Părinții decăzuți din drepturile părintești pierd nu numai drepturile bazate pe faptul rudeniei cu copilul, dar și posibilitatea dobândirii anumitor drepturi personale familiale subiective, ca dreptul de a fi: adoptator, tutore sau curator, părinți-educatori.

Conform art. 70 din Codul Familiei, părinții pot fi restabiliți în drepturile părintești dacă: a) au încetat împrejurările care au condus la decăderea lor din aceste drepturi; b) dacă restabilirea în drepturile părintești este în interesul copilului; c) dacă copilul nu este adoptat. Restabilirea în drepturile părintești se face numai pe cale judecătorească la cererea persoanei decăzute din aceste drepturi și cu participarea obligatorie a autorității tutelare.

În cadrul studiului, în trei situații din cauza neachitării pensiei de întreținere părinții debitori au fost decăzuți din drepturile părintești. În două situații din acestea, în afară de motivul de neachitare a pensiei de întreținere, au mai fost și alte motive (amenințarea cu preluarea copilului de către părintele datornic și dorința de a pleca peste hotare cu copilul fără a i se cere acordul celuilalt părinte). În alte două situații părinții în custodia căruia a rămas copilul își doresc decăderea din drepturile părintești ale celuilalt părinte. Într-una din aceste două situații, deși mama s-a adresat în instanța de judecată cu o astfel de solicitare, din cauza procedurilor juridice complicate și a faptului că fostul soț nu mai creează careva deranj, nu s-a ajuns până la etapa finală. În cealaltă situație, din momentul când mama a depus cerere în

judecată de decădere din drepturile părintești, tatăl i-a preluat copilul. *"L-am dat în judecată pe fostul soț ca să-l lipsesc de drepturile părintești pentru că nu mi plătește pensia de întreținere, dar el a venit conform graficului de vizită, l-a luat și nu mi-l întoarce. Îl ține în Chișinău într-un apartament, iar eu umblu prin judecată ca să-l iau înapoi"* (II_12_C). Este necesar să subliniem că toți juriștii intervievați s-au confruntat cu situații când unor cliențe tatăl abuziv le-a luat copilul și le îngreădește accesul la el.

În cazul în care părinții au fost decăzuți din drepturile părintești printr-o hotărâre a instanței judecătorești, ei nu pot pretinde la plata pensiei de întreținere de la acești copii.

În conformitate cu datele studiului "Copiii Moldovei"⁶³, numărul copiilor rămași fără ocrotire părintească din cauza că părinți au fost decăzuți din drepturile părintești este în creștere, fiind de 229 în 2005 și de 689 în 2015.

Mai mulți experți consideră că neachitarea pensiei de întreținere nu constituie o cauză întemeiată pentru decăderea din drepturile părintești. Pe lângă acest element ar trebui să fie și alte cauze pentru a recurge la acest pas – dezinteresul părinților față de copil, abuz sau violență. Altfel spus, asemenea cazuri nu trebuie analizate doar din perspectivă materială. Decăderea din drepturile părintești a părinților care sunt în imposibilitate reală de a achita pensia de întreținere (invaliditate, boală) este catalogată drept o ingerință în viața privată a persoanei și un abuz din partea autorităților. Această măsură poate fi aplicată doar atunci când persoana poate întreține copilul și nu o face și nu este întemeiată lipsirea unui părinte de aceste drepturi din considerentul că persoana nu plătește pensia de întreținere. *"În ultimul caz pe care l-am examinat, în familie erau trei băieți. Tata întreține rar de tot contacte doar cu cel mai mare, iar pe ceilalți doi nici nu dorea să-i vadă. Chestia*

---

⁶³ Biroul Național de Statistică. Copiii Moldovei. Chișinău: Bons Offices, 2017, p. 169.

aceasta a durat câțiva ani, deseori aplica forța față de cel mare, fiind învinuit că ține cu mama. Eu am admis acțiunea, el a depus o cerere de la notar că e de acord și nu are nimic împotriva, iar avizul autorității tutelare a fost pentru. Motivul principal nu a fost că nu achită pensie, s-au luat în complex toate circumstanțele. Important e de analizat nu doar din perspectiva materială – că persoana nu plătește. E prea de tot dacă am lua în calcul numai aceasta” (I_J_4). Totodată, unii experți nu exclud că sunt asemenea judecători care admit doar din această cauză.

De asemenea, ar fi un abuz din partea autorităților decăderea din drepturile părintești a persoanelor care nu pot întreține copilul (este o persoană bolnavă). Majoritatea experților au specificat că totuși asemenea cazuri sunt reduse la număr. Unii din contra, au menționat că sunt pentru decăderea din drepturile părintești chiar și în situația în care achită pensie de întreținere dar nu are nici o relație de comunicare și interacțiune cu copilul. De asemenea, fiecare caz de decădere din drepturile părintești trebuie să fie foarte bine documentat. ”În majoritatea cazurilor, când persoana poate întreține copilul și nu o face, eu sunt pentru lipsirea de drepturile părintești. Eu pledez pentru aceasta când părintele de mai mulți ani nu s-a interesat de copil, nu l-a telefonat nici la o zi de naștere, chiar dacă achită pensia de întreținere pe cardul mamei numai ca să-i dea pace. Abuzează de dreptul său și mama este nevoită să-l caute să-i dea acordul ca să poată pleca cu el peste hotare. Și el nu-i dă acest acord sau nu este de găsit în Republica Moldova și ea vrea să se recăsătorească sau să-și stabilească domiciliul în altă țară. Ea nu poate face acest lucru fără acordul celuilalt părinte. Acești părinți sunt părinți doar în acte” (I_E_4). ”Am un caz când i se spune că eu îți achit pensie de întreținere dar șezi aici, în Moldova. El este de 20 de ani în Canada și de la 11 luni nu a văzut copilul. Pe dânsul nu-l interesează copilul. El nu achită fiindcă așa dorește, legislația canadiană este mai aspră și acolo nimeni nu te întreabă dacă vrei să

achiți sau nu, statul îi oprea 1000 de dolari pentru întreținerea mamei și copilului. Copilul a trecut consilierea psihologică, psihologul a spus că el nu-l cunoaște/recunoaște pe tata. Noi acum vrem să-l privăm de drepturile părintești. Tatăl poate fi omis din certificatul de naștere, poate fi adoptat de alt soț al mamei. Nu-i principial să-l omiți din certificat, numai că el nu are drepturi la bătrânețe să fie întreținut de acest copil și să decidă asupra acestui copil” (I_E_5).

Înșiși experții intervievați au subliniat că cunosc mai multe cazuri când decăderea din drepturile părintești nu a fost întemeiată, recurgându-se doar pentru a facilita plecarea și stabilirea cu copiii în afara țării. *”Decăderea din drepturile părintești este abuzivă mai ales în perioada aceasta a valurilor puternice de migrație în Europa, când au plecat multe femei la muncă în Italia și după aceasta a urmat un val de divorțuri. Era o procedură, o șmecherie, prin care foarte mulți avocați obțineau câștig de cauză pentru multe mame care erau la muncă peste hotare și și-au refăcut acolo viața și au dat la divorț” (I_E_5).* *”Foarte des am procese de decădere din drepturile părintești, pe an am 10-11. În multe cazuri se condiționează. Nu plătești – te decad, nu îmi dai voie să ies din țară - iar te decad. Dacă mă scoți de la plata pensiei de întreținere, îți dau voie să ieși cu copilul, dacă închizi dosarul – la fel. Dacă sunt factori obiectivi că nu are de lucru și nu are posibilitatea de a achita nu este corect să fie decăzut. Dacă vrea să achite, dar nu are, atunci nu poate fi decăzut, de exemplu, este invalid” (I_E_9).* *”Pentru ca să scape de toate aceste formalități, pentru a se duce cu copilul peste hotare, fiindcă tata nu vrea să dea acordul sau chestii de acest gen, era obligat să achite pensia de întreținere, se stabilea pensia, se acumulau niște datorii și acesta era un temei pentru decăderea din drepturile părintești. În rezultat mama era liberă să părăsească teritoriul țării cu copilul. Era o practică abuzivă și o șmecherie pe care avocații o foloseau de foarte multe ori. 2-3 luni de datorii sunt motive pentru decăderea din drepturile părintești. Avocații aveau o soluție pentru a rezolva dosarul cum le trebuie”*

(I_JC_1). Pentru asemenea servicii clienții achitau sume considerabile, *"eu cred că nu era suma standard pentru dosar, ci și mai mult"*. Creditorii pot depune cereri pentru a ieși cu copiii din țară fără a recurge la aspectul cu privire la pensia de întreținere a copilului, situațiile fiind diferite – copilul este membru al unei trupe de dans și nu poate să se ducă peste hotare sau la odihnă etc. Astfel, este în defavoarea unui copil să aibă un astfel de părinte care nu i-a permis să se dezvolte sau mama să-și refacă propria viață.

Juriștii intervievați au subliniat că la etapa actuală numărul cererilor de decădere din drepturi părintești este în diminuare, din moment ce legislația cu privire la trecerea hotarelor a fost modificată odată cu liberalizarea regimului de vize.

Pentru a fi soluționată această problemă, unii experți cred că este necesar ca în legislație să fie modificat aspectul ce ține de stabilirea domiciliului copilului. *"Noi, la acest capitol, avem o problemă gravă în legislație, pentru că se stabilește domiciliul copilului cu mama sau tata. Instanța nu scrie unde stabilește domiciliul. Dar aici vine altă lege, cea privind intrările și ieșirile pe teritoriul țării. În cazul când copilul minor trebuie să plece la odihnă undeva peste hotare necesită să fie însoțit de un matur. Dacă vrei să-ți schimbi domiciliul și ai un copil minor, trebuie să ai acordul celuilalt părinte. Celălalt părinte, chiar dacă nu și-a văzut niciodată copilul, n-o să-și dea acordul. În 90% din cazuri aceasta este răzbunare"* (I_E_6).

Mai mult decât atât, unii experți intervievați au menționat că au avut în practica lor mai multe situații când odată cu creșterea vârstei copiii le reproșează mamelor/taților faptul că celălalt părinte a fost decăzut din drepturi. *"De foarte multe ori femeile vin înrăite pe soț și cer ca să fie decăzut din drepturile părintești, în special pentru ca să nu aibă pe viitor nevoie de acordul lui la ieșirea din țară a copilului. Am avut cazuri când îl decade din drepurile părintești, iar când copilul crește, o acuză pe mama. La această*

vârștă, de multe ori copiii cer de la mamă un telefon mobil, o tabletă sau un notebook, și dacă mama nu are posibilitate de a le cumpăra, copilul îi spune că se duce la tata. De aceea, cred, că fără motive bine întemeiate nu ar trebui să se facă decăderea din drepturile părintești” (I_E_3).

Debitorarele, cel mai adesea, explică recurgerea la decăderea din drepturile părintești a fostului soț din cauza neachitării pensiei de întreținere a copiilor și eliminării obligației copiilor de a-l întreține pe părintele debitor la maturitate. *”Eu nu i-am spus, dar am de gând să-l lipsesc din drepturi. Mai aștept puțin să crească datoria și-l voi da în judecată ca să-l lipsesc de drepturi, căci mă gândesc să nu ajungă fetele să fie obligate să-l întrețină la bătrânețe. Oricum, datoria care o va avea acumulată până la ziua în care va fi lipsit de drepturi va fi necesar s-o achite. În rest, pe viitor, nu le voi lăsa copiilor o povară pe umerii lor, rămâne la dorința lor, dar nu vor fi obligate să-l întrețină. Mai mult ca atât, el nu lucrează oficial, eventual nici pensie nu va avea”* (II_13_C).

În pofida decăderii din drepturile părintești, părintele decăzut nu poate fi absolvit de obligația de întreținere a copilului minor, în sarcina acestuia va fi oricum această obligație, chiar dacă acesta are careva restricții privitor la drepturile părintești. Astfel, decăderea din drepturile părintești nu-l exonerează pe părinte de drepturile pe care le are față de copil, copilul în continuare poate beneficia de succesiune pe linia părintelui decăzut. Scopul decăderii din drepturi părintești ține mai mult de sancționarea morală a lor. Totodată, cadrul legal oferă oportunitatea părinților de a-și restabili drepturile.

Majoritatea părinților intervievați consideră că procedura decăderii din drepturile părintești este necesară în situația de neplată a pensiei de întreținere a copilului. Doar trei părinți intervievați au menționat că sunt împotriva decăderii din drepturile părintești din cauza faptului că debitorii nu-și onorează responsabilitatea de a achita pensie copiilor, invocându-se motive diverse. Unii au accentuat motivele de ordin economic, avându-se

în vedere că în situația actuală populația se confruntă cu lipsa locurilor de muncă bine plătite și nu au venituri pentru a achita plățile care li se solicită. Alții evidențiază motivele de ordin relațional, în concepția lor, decăderea din drepturile părintești poate contribui la slăbirea relațiilor dintre părintele decăzut și copil/copii. *"Nu este corect de a fi decăzut. Orice tată, cât de rău nu ar fi, oricum copilul rămâne al lui"* (II_7_D). *"Este fără sens, dacă este lipsit de drepturile părintești, el în genere nu va vrea să plătească pensie de întreținere"* (II_3_D). *"Este mai bine când este părintele, decât atunci când nu este. Depinde cum este părintele, dar dacă părintele nu este bețivan dar nu are posibilitate să achite, mai bine să fie lăsat. Eu nu știu ce situație trebuie să fie ca să se ajungă până la decăderea din drepturi"* (I_EJ_7).

Unii experți cred că ar fi necesare măsuri de intervenție din partea statului pentru a nu se ajunge în situații de decădere din drepturile părintești. *"Sângele apă nu se face. Statul trebuie să se gândească la unele mecanisme ca să-i întoarcă pe părinți înapoi, și invers, să lase o speranță pentru acești copii"* (I_J_6).

Cadrul legal prevedea anterior (în perioada Uniunii Sovietice) niște măsuri de constrângere aplicate debitorilor mult mai riguroase, în pașaport era aplicată ștampila că el este plătitor de pensie de întreținere și când se perfectau alte acte, trebuia să prezinte dovezi că el își onorează această obligație. *"Ulterior, această procedură s-a omis, dar, cred, că nu era rău. Părintele, exercitându-și orice drept de cetățean, avea aplicată ștampila și era întrebat care este situația vizavi de pensia de întreținere. Prin urmare, toate organele statului erau implicate indirect în colaborarea în vederea protejării drepturilor copilului și fiecare instituție îl întreba dacă a plătit pensia de întreținere. Aceasta era o influență pozitivă, dar pentru debitor negativă. Nu cred că se mai păstrează undeva asemenea practică"* (I_EJ_2).

Un alt element favorabil care se regăsea în vechea legislație se referea la aplicarea obligației de a munci în caz de neplată a pensiei de întreținere.

"Noi nu avem acum dreptul să-i punem să muncească. Înainte, când era vorba de pensie de întreținere, se trimitea direct la lucru, nu se ajungea la executare" (I_EJ_10). Actualmente, o parte din debitori nu achită pensie de întreținere din cauza că nu sunt angajați în câmpul muncii. Astfel, unii executori consideră că este o lacună legislativă faptul că părinții debitori cu restanțe la achitarea pensiei de întreținere nu sunt impuși să muncească.

Deși mai sus s-a menționat că majoritatea din măsurile de penalizare a debitorilor datornici nu sunt efective, potrivit experților intervievați, pentru fiecare caz în parte este necesar de identificat măsura adecvată. *"Pentru cineva nu o să conteze restricționarea dreptului la libera circulație, pentru altcineva o să conteze foarte mult. Pentru cineva nu o să conteze că i se pune sechestru pe un teren unde are plantații, pentru altcineva o să funcționeze și chestia aceasta. Pentru cineva o să funcționeze că o să vină și o să-i ia televizorul din casă. Oricare soluții sunt eficiente când este vorba de constrângeri"* (I_E_7).

Neachitarea pensiei de întreținere poate alcătui latura obiectivă a componentei de infracțiune, adică este vorba de „lăsarea fără ajutor”, lăsarea în primejdie de la art. 163 din Codul Penal al Republicii Moldova, care constă în lăsarea, cu bună-știință, fără ajutor a unei persoane care se află într-o stare periculoasă pentru viață și este lipsită de posibilitatea de a se salva din cauza vârstei fragede sau înaintate, a bolii sau a neputinței, dacă cel vinovat știa despre primejdie și prin eschivarea de la obligațiile sale, fie în cazul legăturilor de rudenie, fie în cazul îndatoririlor profesionale. Experții intervievați au menționat că nu cunosc cazuri când neachitarea pensiei de întreținere a constituit motiv pentru care debitorii să fie acuzați de infracțiune penală.

Astfel, deși există răspundere penală în cazul neexecutării unei decizii a instanței de judecată, aceasta nu este o soluție de a achita pensia de întreținere. Aceasta este o procedură de lungă durată, fiindcă inițial instanța

trebuie să stabilească că părintele se eschivează realmente. Ulterior trebuie să mai fie întreprinse măsuri de atragere la răspunderea administrativă pentru a demonstra că el cu adevărat se eschivează și ulterior procuratura să intenteze un dosar penal. *"Însă aceasta nu este o soluție de a asigura copilul cu pensie de întreținere. Copilul are nevoie de pensia de întreținere, dar nu are nevoie ca tatăl lui să stea în pușcărie. Asta nicidecum nu întreține copilul minor și iarăși totul rămâne pe spatele mamei"* (I_EJ_8).

Anterior, în Republica Moldova era expres prevăzută răspunderea penală pentru neplata pensiei de întreținere. În viziunea experților, aceasta este totuși o sancțiune inadecvată, care poate avea repercusiuni negative asupra copilului. *"Noi mai avem acea cultură care ni se trage din spațiul ex-sovietic și persoana, când este angajată la muncă, se uită cine îi sunt părinții și nu care este personalitatea. La un moment dat se află că părintele a fost în pușcărie, deja se uită cam urât. În perioada sovietică, de aici copiii primeau pensie de întreținere, dar sufereau în carieră, în studii, pornind de la faptul că părintele lui a stat în pușcărie pentru neplata pensiei"* (I_EJ_10).

Nici un expert nu a avut în propria practică dosare penale din cauza neachitării pensiei de întreținere. *"E foarte greu de demonstrat că el anume refuză. Dacă el nu are nimic ce să-i iai ca să vinzi, atunci ce vrei de la un om sărac? Nu poți să-l atragi la răspundere penală"* (I_EJ_8). *"Nu poți arăta că el refuză sau se eschivează. Este nevoie de un pachet de documente pentru a demonstra. Este competența Organului de Urmărire Penală. El trebuie să aibă bunuri, să aibă venituri, să lucreze ca să poți demonstra că el se eschivează. Așa el susține că nu are posibilitate"* (I_E_6).

Unii experți au specificat că există acte normative internaționale care nu permit condamnarea populației pentru neachitarea datoriilor. *"Când debitorul nu are de unde plăti, atunci trebuie să intervină statul. Nu poți face nimic. Există acte internaționale care prevăd că, atunci când o persoană*

nu poate să-și îndeplinească o obligațiune pecuniară, nu poți să-l condamni. Are și el niște drepturi, și nu e numai vina lui că a ajuns într-o așa situație” (I_J_7).

Debitorii consideră că toate măsurile de penalizare a părinților care nu achită pensie de întreținere sunt extrem de severe. *”Eu cred că nu este cazul unor sancțiuni așa de aspre. În Moldova salariul este mic. Eu, de exemplu, lucrez, dar sunt persoane care nu lucrează” (II_6_D).* Alții consideră că, deși sunt necesare diverse măsuri de penalizare a părinților cu restanțe la achitarea pensiei de întreținere, ei nu au certitudinea cu privire la metodele necesare de a fi aplicate. *”Este complicat să mă exprim asupra acestui aspect. Este clar, dacă bărbatul care are venituri și nu cheltuie nimic pentru întreținerea copilului său, trebuie pedepsit, dar cum sau cât de grav... nu știu” (II_4_D).*

Unele creditoare optează pentru aplicarea celor mai dure sancțiuni – privarea de libertate. *”Dacă tata nu are grijă – să stea în pușcărie” (II_20_C).* *”Eu cred că cea mai bună pedeapsă ar fi privațiunea de libertate și în acest timp să muncească neremunerat în folosul copiilor. Căci altfel nu este nici un rezultat, i-au pus restricții și nu e nici un folos, căci el nu se angajează nicăieri. Nu are nici un fel de responsabilitate față de copii, între timp s-au adunat peste 40 mii de lei. El nu lucrează nicăieri, de la cine să cer?” (II_14_C).* Debitorii care își onorează obligația de a achita pensie de întreținere de asemenea optează pentru înăsprirea pedepselor rău-platinicilor. *”La noi democrația nu ajută și în rezultat suferă copiii. Am avut o problemă cu Termocomul: datornicilor, prin judecată, li se puneau sechestrul pe casă, mașină și atunci se găseau bani pentru plata datoriilor. Așa ar trebui să se rezolve și cu părinții care nu achită pensia de întreținere” (II_10_D).*

În contextul celor reflectate mai sus, se evidențiază imperativitatea dezvoltării măsurilor orientate spre asigurarea părinților cu locuri de muncă bine plătite, atât a debitorilor, cât și a creditorilor, cu scopul de a crea un mediu material prielnic și sensibilizarea îndeplinirii conștiințioase a acestora a obligațiilor de părinte.

4.2. PROCEDURI INTERNAȚIONALE DE ASIGURARE A COPIILOR CU SUPTOR FINANCIAR ÎN SITUAȚIE DE SEPARARE A PĂRINȚILOR

În majoritatea țărilor europene, cuantumul pensiei de întreținere este fixat de părinți, iar în caz de dezacord sau conflicte, printr-o decizie judecătorească se stabilește suma care urmează să fie achitată de către părintele non-custodial. În Uniunea Europeană, cu excepția Italiei, părinții sunt întotdeauna implicați în calculul pensiilor de întreținere, dar în unele cazuri acest calcul trebuie să fie aprobat de către instanțele de judecată. Instanțele de judecată, poliția și organismele publice au competențe individuale sau în comun privind plățile. Există o varietate de mijloace de a-i forța pe debitori să achite pensia de întreținere, cum ar fi deciziile judecătorești, acțiunile executorilor judecătorești, sechestrarea și vânzarea de active. În unele cazuri, plățile pot fi avansate de către stat în cazul în care suportul copilului nu este plătit de părintele care nu deține custodia copilului.

În plan european, există mai multe criterii de bază care se iau în considerare atunci când se calculează suma pensiei de întreținere. Este vorba despre responsabilitatea părinților de a avea grijă de copil și de a-i oferi educație. Cu alte cuvinte, pensia de întreținere ar trebui să acopere o parte din costul necesar asigurării copilului cu hrană, îmbrăcăminte, educație. Un alt criteriu de bază este menținerea aceluiași standard de viață al copilului care era înainte de divorțul părinților. Astfel, suma pensiei de întreținere trebuie să acopere pierderea economică a familiei care a rezultat din divorț⁶⁴.

Responsabil de fixarea pensiei de întreținere în Austria, Cipru și Ungaria sunt părinții cu apobarea instanței de judecată. În celelalte țări responsabili sunt

---

⁶⁴ Ржаницина Л. Алименты в России: анализ проблем и стратегия в интересах детей. Москва, 2012, p. 146.

părinții sau instanța de judecată. Privitor la normele de stabilire a valorii pensiei de întreținere se disting țări fără reguli fixe (Belgia, Germania, Grecia, Letonia, Slovacia) și țări cu reguli bine stabilite (Republica Cehă, Danemarca, Ungaria, Regatul Unit al Marii Britanii). În Estonia e o situație mai particulară, din considerentul că există un minimum fixat de stat suplimentat cu o sumă în funcție de veniturile părinților. În unele țări (Anglia, Statele Unite și Australia) la fixarea/calcularea pensiei de întreținere se ia în considerare timpul în care părintele care nu locuiește împreună cu copilul îl petrece cu el acasă, de exemplu, numărul de nopți petrecute cu copilul⁶⁵.

În majoritatea țărilor vârsta până la care se achită pensia de întreținere este 18 ani. În Republica Cehă, Franța, Italia și Luxembourg se achită însă până la obținerea independenței financiare de către copil. În unele țări plățile de întreținere a copilului se încheie după absolvirea învățământului superior (Estonia, Grecia, Irlanda, Polonia și România).

Unele state membre OECD au mecanisme de achitare a diferitor plăți sociale, inclusiv a pensiei de întreținere în avans, ulterior aceste plăți fiind recuperate de la părinții debitori. Schemele de sprijin pentru copii contribuie la prevenirea și reducerea sărăciei infantile în rândul familiilor monoparentale, estimându-se că, în cazul familiilor cu un părinte, primirea sprijinului de care copiii au dreptul a condus la diminuarea la jumătate a ratei sărăciei în rândul copiilor din astfel de familii⁶⁶.

În cele mai multe țări, responsabil de executarea pensiei de întreținere este instanța de judecată, iar în unele situații sunt executorii judecătorești, poliția, agențiile de stat regionale, mediatorii, Agenția națională de recuperare și sprijin. Plata pensiilor în avans se face în mai multe țări, cu excepția Greciei, Irlandei, Maltei, Țărilor de Jos, Portugaliei și României.

---

⁶⁵ Гурко Т. А. Алименты; фактор качественного и количественного воспроизводства населения. În: Социологические исследования, № 9, 2008, p. 116.

⁶⁶ Child Support <https://www.oecd.org/els/family/41920285.pdf>

În Germania, părinții divorțați și care nu au reședința cu copilul achită pensie de întreținere. Valoarea pensiei de întreținere este determinată în baza venitului părintelui care nu locuiește împreună cu copilul și a nevoilor acestuia. Venitul părintelui care nu trăiește cu copilul nu se ia în considerație, se consideră că deja el contribuie semnificativ la creșterea și îngrijirea lui. Plata pensiei nu se limitează până la vârsta de 21 de ani, dacă copilul a ajuns la această vârstă dar nu are venituri proprii, pensia poate fi plătită până la împlinirea vârstei de 25 de ani. Femeile șomere, de asemenea, sunt eligibile pentru a beneficia de pensie de întreținere, lucru care este valabil numai pentru cetățenii Germaniei⁶⁷.

O practică interesantă din punctul de vedere al menținerii tradițiilor etnice este experiența Israelului. Dacă ambii soți sunt evrei, iar vârsta copilului este de până la 6 ani, atunci întreaga sumă a minimumului de subzistență pentru fiecare copil este suportată în întregime de către tată. Dacă unul dintre soți nu este evreu sau ambii nu sunt evrei, atunci suma pensiei este împărțită între soți proporțional cu veniturile lor, adică cine câștigă mai mult, cu atât mai mult asigură copilul sau contribuie în mod egal ambii părinți când au aproape aceleași venituri⁶⁸.

În România, conform art. 524 din Codul Civil, se specifică că chiar de-ar vrea unul dintre părinți să renunțe la dreptul de a primi minorul pensia de întreținere, acesta nu are dreptul, pensia fiind dreptul minorului și nu al părintelui în sine. Neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere, stabilită pe cale judecătorească, constituie infracțiune potrivit art. 378 din noul Cod Penal și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă⁶⁹.

---

⁶⁷ Ржаницина Л. Алименты в России: анализ проблем и стратегия в интересах детей. Москва, 2012, p. 174.

⁶⁸ Гурко Т. А. Алименты; фактор качественного и количественного воспроизводства населения. În: Социологические исследования, 2008, № 9, p. 117.

⁶⁹ <http://portal.just.ro/99/Lists/Jurisprudenta/DispForm.aspx?ID=241>

Tabelul 11. Principalele caracteristici ale sistemului privind pensia de întreținere a copiilor în situație de divorț în țările Uniunii Europene

Țara	Participarea la fixarea pensiei de întreținere			Responsabil de fixarea pensiei de întreținere	Normele de stabilire a valorii pensiei de întreținere	Responsabil de executarea pensiei de întreținere	Vârsta până la care se obține pensia de întreținere	Avansarea pensiei de
	Părinții	Instanțele de judecată	Agenție					
Austria	Da, aprobat de instanța de judecată	Da	Nu	Părinții cu aprobarea instanței de judecată	Linii de orientare și formule de calcul	Instanța de judecată	18	Da
Belgia	Da, aprobat de instanța de judecată	Da	Nu	Instanța de judecată	În esență discreționar, fără reguli fixe	Instanța de judecată	18	Da
Bulgaria	-	-	-	Instanța de judecată		Instanța de judecată și executori judecătorești	18	Da
Cipru	Da, aprobat de instanța de judecată	Da	Da	Părinții cu aprobarea instanței de judecată	Instanța de judecată	Instanța de judecată și poliția	18	Da
Republica Cehă	Da, aplicarea unui sistem formal în cazul în care părinții nu sunt de acord	Da	Da, autoritatea de protecție socio-juridică	Instanța de judecată, inclusiv cele regionale	Prevederile legii	Instanța de judecată și Biroul pentru protecția internațională a copiilor pentru dosare internaționale	Până la independența financiară a copilului	Da
Danemarca	Da, ratificat de oficiul guvernator din regiune	Nu	Da, oficiul guvernator din regiune	Părinții sau agenția regională în caz de dezacord al părinților	Reguli și formule stricte	Agenții de stat regionale	18	Da
Estonia	Da	Da	Da, dacă copilul este la întreținerea de către stat	Instanța de judecată în caz de dezacord al părinților	Minimum fixat de stat suplimentat cu o sumă în funcție de veniturile părinților	Serviciile de execuție	Până la 18 ani sau până la finalizarea școlii secundare	Da
Finlanda	Da, mediat și confirmat de către Consiliul Social de Protecție	Da, rol rezidual	Da, Consiliul Social de Protecție	Părinții, Consiliul Social de Protecție și judecătorul în caz de dezacord al părinților	În esență discreționar cu instrucțiuni informale	Consiliul Municipal Social de Protecție	18	Da

<i>Franța</i>	Da, cu aprobarea judecătorului	Da	Nu	Părinții sau instanța de judecată în cazul în care ei nu sunt de acord	-	Instanța de judecată	Până la independența financiară a copilului	Da
<i>Germania</i>	Da	Da	Nu	Părinții sau instanța de judecată în cazul în care ei nu sunt de acord	În esență discreționar, folosindu-se tabele de calcul a pensiei de întreținere	Instanța de judecată	18	Da
<i>Grecia</i>	Da	Da	Nu	Părinții sau instanța de judecată	Reguli în funcție de veniturile părinților	Instanța de judecată	18 sau 24 de ani atunci când copilul urmează studii la zi	Nu
<i>Ungaria</i>	Da, ratificat de instanța de judecată	Da	Nu	Părinții cu aprobarea instanței de judecată	Reguli fixe	Instanța de judecată	20	Da
<i>Irlanda</i>	Da, ratificat de instanța de judecată	Da	Nu	Părinții sau instanța de judecată în cazul în care ei nu sunt de acord	Prevederi legale, dar discreția instanței de judecată este mai importantă	Instanța de judecată	18 sau 23 de ani atunci când copilul urmează studii la zi	Nu
<i>Italia</i>	Nu	Da	Nu	Instanța de judecată	-	Mediatori și instanțe de judecată	Până la independența financiară, dar dacă copilul are necesitate se continuă plățile	Da
<i>Letonia</i>	Da	Da	Nu	Părinții sau instanța de judecată în cazul în care ei nu sunt de acord	În esență discreționar, nu există reguli sau metode fixe	Instanța de judecată	În baza acordului părinților. În caz contrar până la 20 de ani	Da
<i>Lituania</i>	-	Da	-	Instanța de judecată	-	Executori judecătorești și instanțe de judecată	18	Da
<i>Luxembourg</i>	Da	Da	-	Părinții sau instanța de judecată în cazul în care ei nu sunt de acord	-	Instanțele de judecată sau mediatorii	Până la independența financiară	Da

Malta	Da, aprobat de instanța de judecată	Da	Nu	Părinții sub supraveghere a instanței de judecată sau instanța de judecată în caz de dezacord a părinților	Prevederi legale, dar la discreția instanței de judecată	Instanța de judecată	18 ani sau 16 ani dacă copilul lucrează	Nu
Țările de jos	Da, aprobat de instanța de judecată	Da	Nu	Părinții sub supraveghere a avocaților; instanța de judecată în caz de dezacord a părinților sau dacă beneficiază de prestații sociale	În esență discreționar cu linii de orientare oficiale	Agenția națională de recuperare și sprijin, recuperate de executori judecătorești	21	Nu
Polonia	Da	Nu	Da, Biroul de protecție socială	Părinții, autoritățile locale, biroul de protecție socială	Linii de orientare formală		18 sau 21 ani dacă frecventează o instituție de învățământ	Da
Portugalia	Da, aplicarea unui sistem formal în caz de dezacord a părinților	Da	Nu	Părinții sub supravegherea avocaților sau instanța de judecată în caz de dezacord a părinților	Linii de orientare oficiale pentru acorduri private sau reguli definite pentru instanța de judecată în caz de dezacord al părinților	Instanța de judecată	18	Nu
România	Da	Da	Da, Comisia de protecție a copilului (CCP)	Părinții sau CCP, instanța de judecată în caz de dezacord al părinților	Linii de orientare oficiale	Instanța de judecată și Ministerul muncii, familiei și egalității de șanse	18 ani sau până la finele școlarizării	Nu
Slovacia	Da, confirmat de organismul de protecție socială	Da	Nu	Instanța de judecată	În esență discreționar cu linii de orientare oficiale	Serviciul de execuție	18	Da

Slovenia	Da	Da	Da, Ministerul Securității Sociale (DSS)	Părinții sau DSS, instanța de judecată în caz de dezacord		Departamentul de Executare sau Instanțele de judecată pe cauze civile	18 sau 25 de ani în caz de circumstanțe particulare	Da
Spania	Da	Da	Nu	Instanța de judecată	În esență discreționar cu tabele de calcul a pensie alimentare	Instanța de judecată	18	Da
Suedia	Da, confirmat de Organismul de protecție socială	Da	Nu	Instanța de judecată	În esență discreționar cu linii de orientare oficiale	Serviciul de executare	18	Da
Regatul Unit al Marii	Da, ratificat de Curte	Da, rol rezidual	Da, Agenția de Suport a Copilului (CSA)	Părinții sau CSA când ei sunt în dezacord	Reguli și formule rigide	Instanța de judecată și CSA	Variază de la 18 la 25 de ani în Anglia, Țara Galilor, Scoția și Irlanda de Nord	Da

Sursa: Beaumont C., Mason P. Systèmes de pension alimentaire dans les États membres de l'Union sous l'angle de l'égalité entre les femmes et les homes. Union Européenne, Bruxelles, 2014.

Atunci când prevederile legale nu conduc la soluții satisfăcătoare, plata poate fi garantată de către stat (Austria, Estonia, Germania, Ungaria, Italia și Suedia), de autoritățile locale (Republica Cehă, Danemarca și Finlanda), de fonduri speciale (Letonia, Lituania, Luxembourg, Polonia și Portugalia) sau de o agenție administrativă specială (Țările de Jos și Regatul Unit). În unele țări ale Uniunii Europene, pensia de întreținere poate fi garantată de organisme private sau agenții de asigurare în anumite situații. În cele mai multe cazuri avansarea achitării pensiei de întreținere de către organismul desemnat se face după epuizarea tuturor căilor legale – ordinul de execuție, trimiterea unui executor judecătoresc, confiscarea și vinderea bunurilor.

În Letonia, începând cu anul 2004, la inițiativa Ministerului Afacerilor Copilului și Familiei, a fost lansat Fondul de garantare pentru sprijinirea copiilor. Fondul plătește pensia de întreținere în suma minimă unuia dintre

părinți, dacă al doilea evită acest lucru. Fondul este situat în Riga și are filiale în mai multe orașe. La începutul activității numărul de cereri parvenite de la părinți erau numeroase, până la 700 de aplicații pe zi, ulterior numărul acestora s-a diminuat⁷⁰.

În Danemarca și în Regatul Unit există o agenție administrativă care este responsabilă de acordarea de sprijin pentru copii în cazurile în care părintele non-custodial nu reușește să plătească întreținerea copilului. O reformă inițiată în Marea Britanie în 2012 urma să schimbe modul de funcționare a Child Support Agency (CSA). În prezent, serviciile CSA sunt gratuite, însă urmează să se perceapă careva comisioane, în scopul de a încuraja părinții să se ocupe de unele aranjamente de întreținere a copilului. Aceste modificări au fost criticate la nivel național, deoarece nu va mai fi nici o structură unică pentru a-i reuni pe părinții divorțați sau separați, care sunt în conflict și nu sprijină părinții singuri sau nu doresc să plătească⁷¹.

Mecanismele de a ajuta părinții custodiali de a recupera plățile pensiei de întreținere sunt similare în întreaga Uniune Europeană. Există două cazuri: atunci când părintele nu deține custodia copilului și nu dorește să plătească și atunci când nu poate să plătească. În cazul în care părintele nu deține custodia copilului și nu va plăti, primul pas este, de obicei, o decizie a instanței de judecată. Decizia instanței este o somare finală de a plăti. Dacă totuși nu se achită, se stabilește un executor judecătoresc pentru a colecta plata. Ulterior, bunurile, conturile bancare pot fi confiscate și vândute, iar dacă situația persistă, o procedură penală poate fi instituită și se poate ajunge până la închisoare. Dacă părintele care nu deține custodia copilului nu este în măsură să plătească, părintele singur poate primi prestații sociale și alocații.

---

⁷⁰ Ржаницина Л. Алименты в России: анализ проблем и стратегия в интересах детей. Москва, 2012, p. 67.

⁷¹ Beaumont C., Mason P. Systèmes de pension alimentaire dans les États membres de l'Union sous l'angle de l'égalité entre les femmes et les homes. Union Européenne, Bruxelles, 2014, p.23.

Deși practica arată că părinții sunt din ce în ce mai implicați în creșterea copiilor. În unele țări, de exemplu, în Suedia, în 1998, a fost introdusă obligația ca tatăl să se întâlnească cu copilul și să prezinte un model pozitiv al tatălui⁷².

Tablelul 12. Mecanisme juridice din țările Uniunii Europene pentru a forța debitorii de a plăti pensia de întreținere

Țara	Măsuri de recuperare a sumelor datorate de către părintele care nu deține custodia.	Măsuri suplimentare în caz de persistență a neachitării
Austria	Extragerea/sustragerea din salariu.	Deduceri din conturi bancare, conturi de economii, pensii, deduceri din beneficii, sechestrarea și vânzarea activelor, urmărirea penală și dobânzile percepute pe datorie.
Bulgaria	Recuperarea pensiei de întreținere poate fi efectuată cu ajutorul unui executor judecătoresc.	-
Belgia	Extragerea din salariu.	Confiscarea și vânzarea activelor, urmărirea penală, închisoare, dobânzi percepute pe datorii.
Republica Cehă	Confiscarea câștigurilor.	Sechestrarea și vânzarea de active, sechestrarea de afaceri, sechestrarea actelor de proprietate.
Danemarca	Deduceri din prestații (automat pentru cei care primesc ajutor social), recuperarea prin taxe de impozit și confiscarea veniturilor.	Sechestrarea și vânzarea activelor.
Estonia	Executorul judecătoresc este contactat și va colecta pensia de întreținere în schimbul unei taxe.	-
Finlanda	Executorul judecătoresc este contactat pentru a colecta pensia de întreținere. Deduceri din venituri, beneficii. Recuperarea prin taxe și sechestrarea activelor.	Deduceri din conturi bancare, prestații și dobânzi percepute pe datorii.
Franța	Executorul judecătoresc este contactat pentru a colecta pensia de întreținere. Confiscarea câștigurilor și deducerilor din conturile bancare sunt cele mai frecvente măsuri.	Deduceri din conturi bancare, de economii, pensii, deduceri din beneficii, recuperarea prin taxe, sechestrarea și vânzarea de active, proceduri penale (rar), întemnițare (foarte rar) și dobânzi percepute pe datorii.
Germania	Decizia instanței de judecată, sancționarea prin legi penale.	Pedeapsă cu închisoarea de până la trei ani.
Grecia	Deduceri din venituri	Sechestrarea și vânzarea bunurilor.
Ungaria	În cazul în care părintele noncustodial nu plătește întreținerea copilului în termen de șase luni, celălalt părinte se poate plânga Agenției pentru bunăstarea copilului, apoi	-

⁷²Гурко Т. А. Алименты; фактор качественного и количественного воспроизводства населения. În: Социологические исследования, 2008, № 9, p. 115.

	poate contacta un procuror general. Acesta din urmă va începe apoi urmărirea penală.	
Irlanda	Ordin de executare silită.	Sechestrarea și vânzarea activelor.
Letonia	Ordin de executare al instanței de judecată competente. Ordonanța de executare este transmisă unui executor judecătoresc și este executată în termen de zece zile.	Dacă ordinul de executare nu este respectat, bunurile sunt confiscate și vândute.
Lituania	Părintele care deține custodia copilului se adresează instanței de judecată care ia o decizie. Apoi un executor judecătoresc este numit pentru punerea în aplicare a deciziei instanței de judecată. În cazul în care decizia instanței de judecată nu este executată în termen de zece zile, salariile și alte forme de venituri pot fi puse sub sechestru.	Confiscarea și vânzarea activelor, ipotecarea proprietății.
Luxembourg	Deduceri din salarii și alte forme de venit.	Confiscarea și vânzarea de active, amenzi, penalități, închisoare (de la o lună la un an).
Malta	Ordonanță de executare.	Dacă ordonanța de executare nu este executată, bunurile pot fi confiscate și vândute.
Țările de Jos	Executorul judecătoresc este contactat pentru a colecta pensia de întreținere.	-
Polonia	Ordin de executare. Dacă nu este respectat, executorul judecătoresc este contactat pentru a colecta pensia de întreținere.	-
Portugalia	Deduceri din salariu, prestații sociale sau alocații.	Amendă sau pedeapsă cu închisoare.
Slovacia	Ordin de executare.	
Slovenia	Ordin de executare.	
Spania	Deduceri/rețineri din salarii, din restituiri de taxe, deduceri din prestații de securitate socială.	Blocarea conturilor bancare, sechestrarea și vânzarea de active. În unele cazuri pedeapsă cu închisoarea.
Suedia	În unele cazuri, pedeapsa cu închisoarea.	
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	Child Support Agency (CSA) se ocupă de procedurile prevăzute pentru obligarea părintelui care nu deține custodia copilului de a plăti pensia de întreținere.	

Sursa: Beaumont C., Mason P. Systèmes de pension alimentaire dans les États membres de l'Union sous l'angle de l'égalité entre les femmes et les homes. Union Européenne, Bruxelles, 2014.

Proporția părinților singuri care beneficiază de întreținere pentru copil este diferită în întreaga Uniune Europeană. Aproximativ 22% dintre părinții singuri în Marea Britanie sau în țările mediteraneene primesc pensie de întreținere pentru copii, comparativ cu 100% din cei din Suedia. În Suedia, în cazul în care părintele nu deține custodia, el nu poate plăti, plata întreținerii copilului este garantată de către stat. În Marea Britanie, deși plățile de

întreținere sunt văzute ca o chestiune privată de familie, plata de întreținere a copilului nu este garantată de către stat. În plus, pensia de întreținere neplătită poate fi recuperată foarte rar. Conform unui studiu realizat de Casa Commons din Regatul Unit, 60% din pensiile de întreținere neplătite sunt nerecuperabile⁷³.

În Spania există un Fond din care se asigură copiii cu pensie de întreținere. Funcția principală a acestuia este de a asigura economic copiii din familii sărace. Suma maximă achitată este de 100 euro pentru un copil, cel mult până la vârsta de 18 ani. Sursele de finanțare a fondului sunt sursele bugetare și sumele recuperate de la debitori. În Letonia, de asemenea există un asemenea fond, a cărui scop este de a sprijini copiii ai căror părinți evită să achite pensie de întreținere sau sunt în imposibilitate de a achita și a de a furniza date statistice cu privire la numărul copiilor care nu beneficiază de suport. Suma oferită este în dependență de vârsta copilului⁷⁴.

În majoritatea țărilor există cadrul legal care definește și în care se încadrează regulile în materie de pensie de întreținere, care juridic permite achitarea de către părintele care nu deține custodia copilului. Principiul acesta este aplicat în diferite maniere. În Țările Scandinave, achitarea pensiei de întreținere este garantată de stat așa cum relevă politica socială, în altele, de exemplu în Regatul Unit, aceasta este percepută ca o obligațiune privată.

Printre practicile internaționale mai deosebite aplicate în scopul constrângerii debitorilor de a achita pensie de întreținere putem menționa aplicarea procedurii de mediere; lipsirea de permisul de conducere sau alte acte (Federația Rusă, Republica Cehă, Marea Britanie etc.); atragerea la muncă forțată (Belarus); refuzarea acordării vizelor (Belarus); stabilirea

---

⁷³ Beaumont C., Mason P. Systèmes de pension alimentaire dans les États membres de l'Union sous l'angle de l'égalité entre les femmes et les homes. Union Européenne, Bruxelles, 2014, p.17-18.

⁷⁴ Кравчук Н. В. Обеспечение права детей на получение алиментов: проблемы и пути их решения. Москва: ЛексПраксис, 2014, p. 67.

valorii de întreținere a copilului la o sumă standard și achitarea plăților în avans de către autorități (Danemarca), ulterior aceste plăți sunt colectate de la debitor prin reținere din salarii, din conturile bancare și din alte surse; crearea unui fond de susținere a copiilor pe anumite perioade de timp cât părinții nu-și pot îndeplini responsabilitatea de întreținere a copiilor după divorț (Portugalia, în Federația Rusă se discută acest subiect); pedeapsă pecuniară (Estonia, SUA) și privarea de libertate (Estonia – un an de zile, California – jumătate de an la prima abatere, doi ani la următoarea abatere).

4.3. PROTECȚIA SOCIALĂ A COPIILOR CU PĂRINȚI DIVORȚAȚI

Rezultatele studiului denotă că responsabilitățile părintelui singur cresc atât în exteriorul familiei, cât și în interiorul acesteia, iar statul preia adesea prea puțin din acest surplus de solicitări. Altfel spus, aceste familii sunt lăsate singure să-și rezolve problemele. Părintele singur are nevoie de sprijin din exterior pentru a-și rezolva problemele, care în mod normal sunt rezolvate de două persoane (soț și soție)⁷⁵.

Legislația Republicii Moldova cu privire la protecția socială nu stabilește statutul de mamă singură sau părinte singur. Protecția socială a tuturor familiilor cu copii este fundamentată pe principiul echității sociale, nu este bazată pe categorii de populație, ci pe evaluarea veniturilor gospodăriilor casnice.

Sistemul național de protecție socială a familiei și copilului conține două componente de bază: prestații bănești și servicii sociale, de care se bucură și familiile monoparentale. Printre prestațiile bănești se enumeră *indemnizațiile de maternitate, indemnizația unică la naștere, indemnizația lunară pentru creșterea copilului, indemnizația pentru îngrijirea copilului bolnav*. În categoria *ajutoarelor bănești* se include ajutorul social, ajutorul material și ajutorul pentru perioada rece a anului. Familiile monoparentale pot beneficia de aceste ajutoare din partea statului asemeni oricărei alte persoane care are un venit mic.

Prestația de ajutor social este acordată gospodăriilor, recunoscând că sărăcia nu depinde numai de venitul propriu al unei persoane, dar și de venitul altor membri ai familiei, precum și de mărimea familiei și

---

⁷⁵ Voinea M. (coord.) Tipologia familiilor monoparentale din România, p. 14.
www.fundatia.ro/sites/default/files/Studiu%20familii%20monoparentale.pdf

caracteristicile membrilor acesteia. Astfel, suma prestației variază în funcție de numărul membrilor familiei (echivalentul unui adult). Cuantumul lunar al ajutorului social se stabilește ca diferență între venitul lunar minim garantat al familiei și venitul global al acesteia.

Alocațiile sociale de stat reprezintă o sumă de bani achitată lunar sau o singură dată din bugetul de stat persoanelor care nu îndeplinesc condițiile pentru obținerea dreptului la pensie conform Legii Republicii Moldova nr. 156 privind pensiile de asigurări sociale de stat din 14.10.1998. Copiii care și-au pierdut întreținătorul beneficiază de alocație socială, cu condiția că beneficiarul nu se află la întreținerea deplină a statului. Aceasta se stabilește persoanelor în vârstă de până la 16 ani, în cazul elevilor și studenților instituțiilor de învățământ secundar și superior, cu excepția învățământului fără frecvență – până la absolvirea instituției respective, însă doar până la împlinirea vârstei de 23 de ani.

Fondul republican și fondurile locale de susținere socială a populației acordă ajutoare materiale persoanelor socialmente vulnerabile afectate de sărăcie sau aflate în condiții deosebit de dificile. Familiile monoparentale prezintă o categorie a populației care beneficiază de ajutorul material. De asemenea, familiile monoparentale mai sunt beneficiare ale ajutorului material pentru școlarizarea copiilor.

Pe lângă implementarea setului de măsuri enumerate, autoritățile trebuie să-și concentreze eforturile în asigurarea unui mediu care să permită familiilor monoparentale sporirea veniturilor. Uneori, sprijinul material poate ajuta familiile în situație de risc, dar acest sprijin ar trebui folosit doar ca o măsură temporară. Fiind acordat pe un termen îndelungat, el tinde să creeze dependență și nu ajută la rezolvarea problemelor de durată, unele familii neavând nicio strategie de a-și rezolva problemele economice după expirarea termenului de acordare a ajutorului.

Familiilor monoparentale le sunt adresate servicii sociale primare, care se acordă la nivel de comunitate tuturor beneficiarilor și au drept scop prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate în faza incipientă, ce pot cauza marginalizarea sau excluziunea socială.

Spectrul serviciilor Centrelor comunitare de asistență socială prestate este divers, însă cele cu referință la familiile monoparentale ar fi: informare/comunicare, servicii socioculturale, consiliere/consultanță, mediere (sociofamilială, a conflictelor), psihoterapie, terapie ocupațională/ateliere, îngrijire de zi etc.

Serviciul Asistență Socială Comunitară reprezintă un nucleu de asistență socială la nivel de comunitate, care oferă suport în soluționarea problemelor de ordin social. Asistentul social comunitar identifică și evaluează beneficiarii potențiali și situația acestora (condițiile sociale și locative) pentru a formula problemele cu care ei se confruntă și a stabili necesitățile pentru depășirea situației de dificultate, elaborează și realizează planurile individualizate de asistență. Totodată, el mobilizează comunitatea, colaborează cu administrația publică locală, instituțiile de resort, ONG-urile în scopul soluționării problemelor beneficiarilor, propune și pregătește cazurile pentru referire spre serviciile sociale specializate. În realitate însă nu totdeauna se întâmplă astfel, fie din cauza că asistenții sociali comunitari lipsesc, fie că le revine un număr prea mare de beneficiari.

Concret în ceea ce privește subiectul dat – asigurarea cu pensie de întreținere a copiilor cu părinți divorțați, se așteaptă intervenție din partea asistenților sociali comunitari în conlucrare cu APL să faciliteze integrarea în câmpul muncii a părinților debitori, ajutorarea copiilor din familii monoparentale. *"Eu cred că au fonduri și trebuie să intervină și să-i ajute – să le cumpere pentru școală tot necesarul, să cheme în ajutor populația ca să ajute această familie"* (I_J_3). În același timp, unii experți sunt sceptici privitor la

intervenția asistenților sociali comunitari, ținând cont de faptul că numărul acestora este foarte mic. *"Un singur asistent social nu este de ajuns la o comunitate"* (I_AS_1).

Experții consideră că ar fi necesar ca populația să se autosesizeze și să ofere suport copiilor rămași fără susținerea părinților. *"Fiecare om, vecin care are în vecinătate o astfel de familie trebuie să reacționeze, așa cum e în Europa. Dacă a văzut că copilul umblă flămând, murdar, dezbrăcat, trebuie să apeleze la organul respectiv, direcție, poliție și să ia sub ocrotire familia dată, să vadă din ce cauză această familie nu poate să-și întrețină copilul, trebuie să vină și să-i viziteze, să vadă ce mănâncă, dacă părinții lor se corectează"*.

Alimentarea gratuită în cantinele de ajutor social se oferă: categoriilor de persoane care au atins vârsta de pensionare (fără domiciliu, fără susținători legali, fără venituri sau cu venituri mici); persoanelor cu dizabilități; copiilor până la vârsta de 18 ani (din familii cu mulți copii, cele monoparentale și din alte familii socialmente vulnerabile).

Centrul Maternal este un serviciu de protecție a cuplului mamă-copil care asigură dreptul fiecărui copil de a-și păstra relațiile familiale, oferind mamei în dificultate posibilitatea de a rezolva din timp problemele apărute. Perioada aflării într-un Centru Maternal a mamei și copilului este de 6 luni. În anumite cazuri, dacă în momentul evaluării echipa multidisciplinară consideră necesar, este posibilă prelungirea duratei de plasament cu 6 luni. Centrul maternal oferă: găzduire, îngrijire medicală, servicii de asistență socială și consiliere, servicii de integrare sociofamilială, asistență juridică etc.

Autoritățile publice locale intervievate au menționat că ei nu dispun de resurse pentru a ajuta copiii afectați de divorțul părinților. *"Direcția de Asistență Socială este instituția care ar trebui să monitorizeze situația lor. Avem asistent social care îi poate ajuta"* (I_AS_21). *"Noi putem să le acordăm un ajutor doar din fondul de rezervă, dar pentru aceasta trebuie să voteze"*

consilierii locali. Acest suport nu poate fi acordat foarte frecvent, cel mult de două ori pe an” (I_AS_3).

O problemă menționată drept cauză a divorțului a fost violența în familie, din acest considerent intervenția statului trebuie să vizeze ajutorarea victimelor acestui fenomen. *”Poate că există ceva centre care se ocupă în special de fenomenul violenței în familie, dar eu nu le cunosc și nici nu știam unde să apelez după ajutor. Știam doar că atunci când soțul mă bătea, puteam să scriu o plângere la poliție, să aduc de la medic certificatul care să demonstreze că am fost agresată, dar nu am încercat niciodată să întreprind ceva, nu știu, poate că mereu îmi era frică că, dacă voi anunța poliția, nu se va rezolva nimic și, după ce poliția va pleca, voi fi bătută și mai tare”* (II_25_C).

Migrația de asemenea contribuie la creșterea numărului de familii monoparentale și a copiilor rămași fără îngrijire părintească. Acești copii sunt numiți „orfani sociali”. Copiii care trec printr-o astfel de experiență își formează deseori concepte și imaginații greșite cu privire la rolurile sociale ale părinților, sunt expuși maturizării timpurii și sunt mai vulnerabili în raport cu semenii lor. Astfel, măsurile implementate la etapa actuală de autorități în domeniul dat nu acordă suficientă atenție impactului psihosocial pe care migrația îl are asupra copiilor și familiilor. Drept urmare, o problemă majoră o constituie lipsa în școli sau comunități a programelor de sprijin social pentru copiii și părinții din familiile cu migranți.

La fel, sunt necesare măsuri de stimulare a angajării debitorilor în câmpul muncii. *”Dacă debitorii ar activa, pensia de întreținere s-ar achita foarte ușor. Foarte multe probleme dispar atunci când persoana este angajată în câmpul muncii. Ai mâini, ai picioare, trebuie să muncești și să plătești. Dacă nu poți plăti după salariul mediu, angajează-te oficial și vei plăti ¼ din acesta”* (I_EJ_2).

Promovarea și cultivarea unor valori familiale sănătoase de asemenea ar trebui să fie o direcție importantă în cadrul politicii de protecție a familiei.

”Foarte mult vine din educație și cultură, respectiv din familie și din școală. Copiii trebuie educați de mici într-un mediu familial sănătos, și dacă familia nu face față, școala trebuie să fie ca o a doua familie. Cu regret, ne învârtim la obiectul care nu știm cum să-l numim educație civică, pregătire pentru viață. Dacă am avea o cultură în familie și în școală, s-ar pune bazele unei educații bazate pe egalitate de gen și atunci ar fi cu mult mai simplu” (I_P_1).

Crearea condițiilor favorabile persoanelor singure care cresc și educă copii pentru îmbinarea activității profesionale și a rolului de părinte ar trebui să fie un domeniu bine reglementat de autoritățile statului. Nu ar trebui să fie lipsit de atenție domeniul de creare a serviciilor comunitare adresate copiilor, din considerentul că părinții care cresc și educă copii singuri își canalizează o mare parte din timpul lor asigurării stabilității financiare. Toate aceste măsuri sunt necesare din considerentul că experiența de a fi părinte singur este una traumatizantă și coercitivă.

Contribuția părinților la întreținerea copiilor poate fi rezolvată prin intermediul medierii. Potrivit legislației Republicii Moldova, și anume a Legii nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere, aceasta reprezintă o modalitate alternativă de soluționare a conflictului dintre părți pe cale amiabilă cu ajutorul unei terțe persoane. Autoritățile, inclusiv cele judecătorești, vor informa părțile asupra posibilității și avantajelor folosirii procedurii de mediere și le vor recomanda să recurgă la aceasta pentru soluționarea conflictelor dintre ele. Parlamentul Europei recomandă medierea, pentru că prezintă avantajul promovării modurilor de reglementare amiabilă și reduce costurile financiare și sociale ale separării sau divorțului atât pentru familii, cât și pentru stat și societate.

Medierea permite rezolvarea disputelor în afara instanței de judecată și are mai multe avantaje:

- este un proces simplu și accesibil;

- se concentrează pe nevoile părților aflate în impas, analizând cauzele problemei și căutând soluțiile care satisfac cel mai bine interesele. Soluția la care se ajunge în acordul de mediere este întotdeauna mulțumitoare și acceptată de părți. În cadrul medierii se alege soluția câștig-câștig din cele trei soluții – câștig-câștig, câștig-pierdere, pierdere-pierdere;

- medierea privește în viitor, găsind soluții oportune la problemele părților și ajutând la păstrarea unei relații amiabile. Acest proces permite soluționarea pe cale pașnică, civilizată a neînțelegerilor; protejarea copiilor; reducerea la minimum posibil a consecințelor neplăcute ale destrămării familiei; punerea interesului superior al copilului la locul cuvenit;

- este flexibilă, respectă confidențialitatea părților. Cu respectarea strictă a legii în vigoare, medierea este o procedură ce permite părților să-și stabilească singure amănunțele necesare ajungerii la un acord. Concomitent, instanțele de judecată oferă soluții doar pentru o parte;

- rezolvarea rapidă a problemei;
- îmbunătățirea comunicării. Cel mai adesea, în urma proceselor de judecată, foștii soți își tensionează și mai mult relația, nu mai sunt capabili să comunice, ei uită sau ignoră că dincolo de a mai fi soți au încă o mare datorie față de copiii lor. Ei trebuie să înțeleagă că vor rămâne părinți pentru tot restul vieții;

- continuarea legăturilor părinți-copii. Soluționarea prin mediere a neînțelegerilor dintre foștii soți le oferă acestora posibilitatea să-și exercite neîngrădit calitatea de părinți și mai presus de toate de a păstra și îmbunătăți relația cu celălalt părinte, oferind minorului sentimentul de stabilitate;

- taxele pentru acest serviciu sunt mai mici comparativ cu cele care trebuie achitate pentru instanța de judecată. *"Serviciile de mediere sunt foarte ieftine, de la 200 la 2000 de lei, mai ieftin decât un avocat și o judecată"* (I_M_1). *"În scopul excluderii unor anumite cheltuieli ce țin de procesele de judecată și serviciile*

executorilor judecătorești trebuie de implementat procedura medierii” (I_E_7).

- scurtarea perioadei de timp necesară soluționării conflictului.

În cadrul unui divorț, medierea poate interveni în mai multe puncte, cu scopul de a facilita, din punct de vedere emoțional, acest eveniment dificil. Participarea la mediere pe durata unui divorț contribuie ca soții să ajungă prin negociere la varianta de divorț cea mai potrivită, cu care să fie împăcați și pe care să o poată respecta în continuare⁷⁶. Mediatorul, fiind catalizatorul, ajută soții să învețe că prin comunicare, colaborare se pot depăși dar și preveni situațiile de criză. Medierea familială este un dialog prin care cuplurile încearcă să schițeze împreună un plan în ceea ce privește viitorul lor și al copiilor. *”Este corect că medierea nu îți oferă garanții că vei soluționa cazul, dar oamenii care au trecut prin mediere mai bine înțeleg conflictul. Când te duci la avocat, citești cererea și nu înțelegi nimic. Oamenii care au trecut prin mediere înțeleg ce vor. Mediatorul îi ajută să fie negociatori, să înțeleagă cauzele reale ale conflictului” (I_M_2).*

Deși în țara noastră se pregătesc specialiști-mediatori, instituția medierii nu este una valorificată în totalitate. În mai multe țări europene instituția medierii este funcțională și majoritatea dosarelor ce țin de dreptul familial se rezolvă prin mediere. *”În Republica Moldova medierea nu este valorificată la norma cuvenită. E o chestiune ce ține de mentalitate, pentru că eu o sa merg până la capăt împotriva cuiva și o să-i arăt cine-i șeful. Nu vine nimeni să-i spună hai să rezolvăm în interesul copilului, pentru tine și pentru mine să fie comod. Medierea poate să aibă loc într-o singură zi, unde s-a stabilit pe acea foaie ce este de făcut. Părțile execută prevederile contractului de mediere” (I_M_2).* *”De multe ori instanța de judecată înseamnă exacerbarea drepturilor dintre oameni. Ar fi bine de soluționat până la chemarea în judecată*

---

⁷⁶ Stroe A. Medierea și divorțul în lumina noilor coduri. În: Conferința Internațională. Medierea în România și Republica Moldova. Medierea între provocări și soluții. Chișinău, 2015, p. 16.

sau după cu implicarea persoanelor care nu sunt juriști. Cu oamenii trebuie de vorbit în limba lor, pe care o înțeleg, având în vedere nivelul de cultură, viziunile lor asupra unor lucruri. Trebuie să găsești struna potrivită” (I_J_4). ”În multe societăți în chestiunile familiale se mizează pe mediere. Un mediator are o libertate mai mare la faza inițială. De exemplu să caute părintele care nu contribuie la întreținerea copilului. Noi nu putem face acest lucru” (I_J_4).

Majoritatea experților și-au exprimat nedumerirea față de neimplementarea în practică a medierii la scară largă. ”Legea cu privire la mediere e din 2009 sau 2010 și deja se vorbește despre o nouă lege cu privire la mediere. Noi nici nu am aplicat-o bine și deja vrem lege nouă. Eu nu spun că legea care este nu ar avea nevoie de îmbunătățiri. . . Sunt legi care au fost copiate dar care nu corespund necesităților sociale de la noi din țară. Sunt legi la care noi nu ajungem datorită evoluției, dar care le importăm, se pun pe masă și, poftim, folosiți-vă. Dar cum să le folosim, noi nu știm” (I_EJ_7).

Cauzele reticenței utilizării medierii de către populație, în concepția experților, sunt următoarele:

- Promovarea/mediatizarea insuficientă a instituției medierii. ”Statul a spus, n-avă lege, este o nouă profesie și făceți ce vreți cu ea. Dar tu, dacă dai o ofertă societății, ar trebui să o promovezi cumva, ca oamenii să o accepte și să meargă mai departe. Dacă statul ar fi implementat mai consecvent această procedură de mediere, am avea mediatorii care ar lucra profesionist. S-a lăsat mai mult la discreția mediatorilor. Noi abia acum învățăm mediatorii să-și promoveze propriile servicii la nivel comunitar” (I_M_1). ”Noi nu avem o experiență mare, de aceea multe cazuri le mediez gratuit pentru experiență și promovare” (I_M_2).

- Dotarea insuficientă a mediatorilor cu resurse de lucru. ”De regulă, consultarea este gratuită, noi putem lua bani numai dacă ei semnează un contract cu noi. Noi cheltuim mult pentru birou, oficii. Oamenilor, noi trebuie să

le asigurăm un mediu ambiant propice, să fie confortabil din punct de vedere psihologic. Toate acestea costă. Din cauza aceasta noi nu vom avea niciodată mediatori cu normă deplină” (I_M_2).

Mai mulți participanți ai studiului au subliniat că medierea în cazurile de stabilire a pensiei de întreținere și neachitare a acesteia nu se aplică voit din partea instanțelor judecătorești, cât și din cauza că populația nu este informată suficient cu privire la beneficiile medierii. *”La noi nu se aplică, fiindcă executorul nu are nici un interes din aceasta. Persoanele nu cunosc suficient beneficiile medierii” (I_E_5). ”Medierea este o politică publică, care a fost elaborată la dorința statului nostru, nu la dorința societății. Nu era o masă de oameni, ca în alte țări, care să fi dorit să se implementeze această lege. Oamenii cu conflicte se duc la poliție, procuratură, la instanța de judecată, la avocat” (I_M_2).*

Unii judecători au subliniat că, deși nu stă nicidecum în atribuțiile lor, în unele situații încearcă să aplice unele principii ale medierii. *”Eu sunt adeptul soluționării metodelor alternative. Eu singur sunt și psiholog, și mediator. Cu oamenii trebuie să știi să discuți. Judecătorul nu trebuie să fie persoana care începe ședința. Eu sunt adeptul comunicării, dar nu numai cu o parte, ci cu ambele părți. Comunic cu persoanele până la ședință. Nu este expres interzis să fac lucrul acesta. Eu cred că justițiabilii trebuie să aibă încredere în judecător. Dacă omul vede că tu sincer vrei să-i soluționezi problema și nu doar în interesul unuia, va avea încredere în tine. Dorința ta este ca ei să se împace, să ajungă la un numitor comun. Trebuie să-i aduci pe oameni la situația ca ei să spună care este dorința lor. În timpul procesului de multe ori se observă fățărnicie, ascunderea adevărului” (I_J_4).*

Cu siguranță că aplicarea procedurii medierii obligatorii în dosarele de divorț cu prezența copiilor minori ar putea contribui în țara noastră la diminuarea numărului debitorilor care nu-și îndeplinesc rolul de părinte. În scopul sporirii implementării acestei practici este necesar de pus în

practică medierea garantată de stat împreună cu oficiile de consiliere juridică garantată de stat.

În concluzie vom menționa că măsurile actuale de susținere a copiilor cu părinți divorțați și care nu beneficiază de pensie de întreținere sunt confuze, incoerente și necesită reformare. Cercetările în domeniu accentuează necesitatea promovării unor politici eficiente pentru a diminua efectele economice ale divorțului asupra copiilor și părinților în custodia cărora se află copiii, măsuri menite să concilieze viața profesională cu cea familială, măsuri financiare și programe de consiliere.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Constrângerile sociale și economice profunde, conectarea la valorile occidentale au influențat intens stabilitatea instituției familiei. Asistăm la toleranță socială față de divorț și față de faptele de neglijare a responsabilităților părintești, în special, întreținerea copiilor. Astfel, tot mai mulți părinți, în custodia cărora rămân copiii după divorț nu beneficiază de suportul celuilalt părinte care locuiește separat, pentru întreținerea copiilor.

Deși cadrul legal îi obligă pe ambii părinți să poarte răspundere pentru dezvoltarea fizică, intelectuală, spirituală și socială a copiilor și să-i întrețină, numărul acestora care primesc pensie de întreținere după divorț este redus. Mulți dintre ei beneficiază doar pe perioade scurte de timp. Cel mai adesea, sumele acordate sunt foarte modeste în raport cu cheltuielile pe care le presupune creșterea și educarea unui copil. Aceasta denotă că unor copii după divorțul părinților le este lezat dreptul la un trai decent.

Debitorii care nu-și onorează obligațiunea de a participa la întreținerea copilului după divorț ajung în această situație fie din cauza unor motive obiective (venituri insuficiente, lipsa locurilor de muncă etc.), fie din cauza unor motive subiective (intenționat nu doresc să achite, consideră că suma acordată nu va fi destinată necesităților copilului). Refuzând să-și asume această sarcină ei contribuie indirect la deteriorarea nivelului vieții propriilor copii, supunându-i la lipsuri și griji. Acordarea sprijinului financiar copiilor după divorț și regularitatea acestuia sunt dependente de angajarea în câmpul muncii a debitorilor, implicarea în procesul migrațional, relațiile dintre foștii soți, comunicarea și intereceațiunea cu copiii, durata de timp de la divorț și noul statut civil al părinților debitori.

Numărul documentelor executorii privind încasarea pensiei de întreținere este în continuă creștere. Deși specialiștii în domeniul executării

apelează la toate măsurile pentru aducerea la îndeplinire a executării, ele sunt dificil de executat fiindcă intervin o serie de dificultăți precum lipsa veniturilor debitorilor, ascunderea voită, a bunurilor/veniturilor reale, cooperarea anevoioasă cu organele de drept, aflarea peste hotare a lor și imposibilitatea de a stabili locul de trai. Astfel, în cadrul studiului au fost identificate mai multe situații, că dacă părintele nu este de găsit, atunci copilul rămâne fără suport material.

Măsurile de constrângere a debitorilor pentru a participa la creșterea și educația copilului prevăzute în actualul cadru normativ (sanctiune contravențională, interdicție de a trece hotarele țării, decădere din drepturile părintești) nu sunt eficace și nu-și ating scopul de a asigura copilul cu suport financiar.

În acest context, în vederea protecției drepturilor copiilor în caz de divorț al părinților, investigația realizată permite să fie înaintate următoarele **recomandări**:

Prevenirea cazurilor de neîndeplinire a obligațiunii de întreținere a copiilor de către părinți după divorț:

- Introducerea cerinței de încheiere a acordurilor prenuptiale între soți, în momentul căsătoriei, în care să se specifice formule viitoare de acordare a pensiei de întreținere.

- Implicarea specialiștilor mediatori, psihologi, asistenți sociali odată cu etapa de disoluție a familiei pentru a le oferi consiliere psihologică, îndrumări cu privire la determinarea pensiei de întreținere și alte aspecte legate de întreținerea copiilor după divorț.

- Revizuirea modalităților de stabilire a pensiei de întreținere a copiilor în funcție de situația social-economică a debitorilor (angajarea în câmpul muncii).

- Inițierea măsurilor legislative de încurajare a plăților voluntare a debitorilor (reduceri de impozite și alte beneficii).

Dezvoltarea unor programe de asistență pentru părinții care nu sunt susținuți de către foștii soți în procesul de creștere și educare a copiilor; crearea unui fond special destinat asigurării necesităților copiilor. Fondul dat ar avea scopul de a contribui la întreținerea copiilor pe anumite perioade de timp cât părinții nu-și pot îndeplini responsabilitatea de întreținere și de a menține un nivel adecvat al calității vieții. Ulterior, sumele acestea urmează să fie reîntoarse de către părintele plătitor. Concomitent trebuie să fie prevăzute anumite pârghii pentru a verifica autenticitatea informațiilor prezentate și a nu dezvolta parazitismul social. În așa fel s-ar asigura o perioadă de trecere până se clarifică unele momente tehnice de achitare a pensiei de întreținere de către debitor.

Revizuirea modalităților de sancționare a debitorilor care nu-și onorează obligația de a contribui la întreținerea copiilor

- Extinderea și eficientizarea recuzitei de măsuri de constrângere a debitorilor ce se eschivează de la plata pensiei de întreținere. Ar fi de recomandat ca părinților ce nu-și onorează obligațiunile de întreținere să li se poată restricționa accesul la unele servicii publice, privarea de permis, licențe de activitate, fie prin limitarea directă a accesului la acestea în cazul existenței restanțelor pentru o anumită perioadă, fie prin urmărirea mijloacelor bănești achitate pentru aceste servicii, fie chiar prin îmbinarea ambelor metode. Or, anumite libertăți cetățenești trebuie corelate cu un comportament social acceptabil și de bună-credință.

- Reflectarea asupra extinderii termenului pentru care poate fi aplicată restricția de a părăsi țara debitorilor (6 luni, în condițiile legislative de azi), care pare a fi disproporționat de mică în raport cu durata încasării pensiei de întreținere – 18 ani.

- Instituirea unui mecanism potrivit căruia debitorilor le-ar putea fi aplicată pedeapsa sub formă de muncă neremunerată în contul achitării

pensiei de întreținere până la angajarea lor în câmpul muncii. Ulterior este necesară determinarea modalității de cooperare a executorului judecătoresc cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.

- **Conlucrarea tuturor organelor de drept întru executarea documentelor de încasare a pensiei de întreținere**, toate cauzele referitoare la acestea ar trebui examinate cu promptitudine, acordând prioritate interesului superior al copilului.

- **Sensibilizarea părinților debitori pentru a oferi suport copiilor prin diverse măsuri de mediatizare** – demararea campaniilor în mass-media privind drepturile copilului la sprijin financiar, social și emoțional de la ambii părinți și a efectelor neachitării pensiei de întreținere.

- **Introducerea noilor norme legale de obligare a părinților noncustodiali să participe activ la educația copiilor**, în situația în care pot oferi exemple pozitive de comportament propriilor copii.

- **Actualizarea sistematică și monitorizarea permanentă a datelor cu privire la situația copiilor după divorțul părinților**, acumularea informațiilor despre numărul copiilor din familii divorțate, numărul de copii care trăiesc în familii divorțate, proporția părinților care solicită pensie de întreținere pentru copii lor, numărul familiilor care primesc pensie de întreținere etc. și continuarea cercetării subiectului dat.

BIBLIOGRAFIE

1. Activitatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general la începutul anului de studii 2016/17. //www.statistica.md
2. Avizul Comitetului Economic și Social European privind rolul politicii familiale în procesul schimbărilor demografice: schimb de bune practici între statele membre.
<http://eurex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:218:0007:0013:RO:PDF>
3. Biroul Național de Statistică. Copiii Moldovei. Chișinău: Bons Offices, 2017.
4. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2013. Chișinău, 2014.
5. Bulgaru M., Chistruga-Sînchevici I. Familia tânără: aspecte ale adaptării la societatea în schimbare. Chișinău: CEP USM, 2015.
6. Cebotari V. Stabilirea domiciliului copilului după divorțul părinților. În: Revista Institutului Național al Justiției, 2015, Nr. 1.
7. Cebotari V. Noțiunea, caracterele juridice și categoriile obligației legale de întreținere. În: Revista Institutului Național al Justiției. 2014, Nr. 3.
8. Centrul pentru drepturile Omului din Moldova. Raport privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2012, p. 115-116.
9. Chelaru I. Căsătoria și divorțul. Aspecte juridice civile, religioase și de drept comparat. Iași: Polirom, 2003.
10. Ciupercă C. Tratat de psihosociologia familiei. Craiova: SITECH, 2012.
11. Câștigul salarial mediu lunar pe Activități economice, Ani, Sector, Indicatori și Sexe. //www.statistica.md.
12. Codul Civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 82-86.
13. Codul de Executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.112.
14. Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.130-134.
15. Codul Familiei al Republicii Moldova, nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.210.
16. Codul Penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74.
17. Comentariul Codului de Executare al Republicii Moldova. Chișinău, 2010.
18. Convenția internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată la New York la 20 noiembrie 1989. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993. În: Tratatate internaționale, Ediție oficială. Vol. I. Chișinău, 1998.
19. Curtea Constituțională. Hotărâre pentru Controlul Constituționalității unor prevederi ale articolului 60 alin. (3) și alin. (3¹) din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443-XV din 24 decembrie 2004. Chișinău, 15.01.2013. <http://constcourt.md/pageview.php?l=ro&idc=109>
20. Deliu R. Exercițarea autorității părintești după divorț. În: Revista Universul

- Juridic, nr. 4, aprilie, 2017.
21. Divorce and parenthood. [http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/ Source/4_2_i%20Legislation%20on%20divorce.pdf](http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/4_2_i%20Legislation%20on%20divorce.pdf)
  22. Expert Grup. Consumul și abuzul de alcool în Republica Moldova. Evaluarea situației și impactului. Chișinău, 2008.
  23. Gagauz O. Familia contemporană între tradițional și modern. Chișinău: Sirius, 2012.
  24. Gagauz O. Dinamica familială: tendințe și provocări demografice. În: Evoluția demografică a Republicii Moldova. Chișinău, 2014.
  25. Gagauz O., Buciuceanu-Vrabie M. Rolul parental și rolul profesional: oportunități de echilibrare pentru femeia contemporană. Chișinău: Sirius, 2012.
  26. Gagauz O. Monitorul Social nr. 8. Copilul născut în afara căsătoriei: realități și consecințe. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale Viitorul, Chișinău, 2011.
  27. Ghebrea G. Factorii ce afectează stabilitatea cuplului marital. În: Calitatea vieții, 1999, nr. 1-2, p. 3-41.
  28. Hotărârea Curții Constituționale nr. 17 din 10.05.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 22 alin. (1) litera v) din Codul de Executare. În: Monitorul Oficial nr. 244-251 din 14.07.2017.
  29. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 3 din 25.04.2016 cu privire la practica judiciară de examinare a pricinilor civile cu elemente de extremitate, modificată prin Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.14 din 16.10.2017.
  30. Legea cu privire la Mediere nr. 134 din 03.07.2015. În: Monitorul Oficial nr. 224-233 din 21.08.2015.
  31. Legea privind drepturile copilului nr. 338 din 15.12.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova 1995, nr. 13.
  32. Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14.10.1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.42-44.
  33. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova. Raport Social Anual, 2015. Chișinău, 2016.
  34. Ministerul Muncii, Protecției sociale și familiei. Studiul național privind situația copiilor aflați în dificultate și a copiilor ai căror părinți sunt plecați peste hotare. Chișinău, 2012. 96 p.
  35. Ministerul Justiției al Republicii Moldova. Ghid cu privire la cooperarea juridică internațională. p. 13. // www.justice.gov.md/.../GHID_cu_privire_la_cooperarea_juridica_internationala.pdf
  36. Mitrofan I., Ciupercă C. Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei. București: Editura PRESS MIHAELA S.R.L., 1998.
  37. Mitrofan I., Mitrofan N. Elemente de psihologie a cuplului. București: Șansa, 1996.
  38. Motica A. Considerații privind aplicarea principiului ocrotirii "interesului superior al copilului" în caz de divorț al părinților săi. În: Studii, articole,

comentarii. Secțiunea de drept privat.

<https://drept.uvt.ro/administrare/.../1481047524-lect.-univ.-dr.-adina---renate-motica...>

39. Parkinson L. Separarea, divorțul și familia. București: Alternative, 1993.
40. Popescu L. Politicile sociale est-europene între paternalism de stat și responsabilitate individuală. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2004.
41. Prutean T. Obligația părinților de a-și întreține copiii minori. În: Revista Națională de Drept. 2016, Nr. 12.
42. Recomandarea nr. 92 din 19 septembrie 2016 Cu privire la examinarea de către instanțele de judecată a litigiilor ce au ca obiect modificarea cuantumului pensiei de întreținere a copilului minor prin prisma art. 75 din Codul Familiei. www.jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=141
43. Robila M. Politica Familiala pentru Republica Moldova, 2010. http://demografie.md/files/1524_politici_familiale.pdf.
44. Stroe A. Mediarea și divorțul în lumina noilor coduri. În: Conferința Internațională. Mediarea în România și Republica Moldova. Mediarea între provocări și soluții. Chișinău, 2015, p. 16.
45. Voinea M. Tipologia familiilor monoparentale din România // www.fundatia.ro/sites/default/files/Studiu%20familii%20monoparentale.pdf
46. Voinea M. Sociologia familiei. București: T.U.B., 1993
47. Amato P.R. The consequences of divorce for adults and children: an update. <https://hrcak.srce.hr/file/180281>
48. Beaumont C., Mason P. Systèmes de pension alimentaire dans les États membres de l'Union sous l'angle de l'égalité entre les femmes et les homes. Union Européenne, Bruxelles, 2014.
49. Bengston Vern L. Sourcebook of Family Theory & Recherche. Thousand Oaks, SAGE Publiation, 2005.
50. Causes and Consequences of Divorce: Cross-national and Cohort Differences, an Introduction to this Special Issue. European Sociological Review. Vol 22. N°5, December 2006.
51. Child Support <https://www.oecd.org/els/family/41920285.pdf>
52. Claessens E., Mortelmans D. Alimony and child support: An analysis on Belgian fiscal data. The 13th Meeting of the European Network for the Sociological and Demographic Study of Divorce.
53. Chaussebourg L. La contribution à l'entretien et l'éducation des enfants mineurs dans les jugements de divorce. Bulletin d'information statistique. 2007, N°93.
54. European Policybrief. Solomonic choices: parental separation, child well-being and family policies in Europe. 2014. [www. https://ec.europa.eu/.../policy.../policy_brief_families-and-so...](http://www.ec.europa.eu/.../policy.../policy_brief_families-and-so...)
55. Family Law on Post-Soviet European Territory: A Comparative Overview of SomeRecent Trends Olga A. Khazova.
56. Frimmel W., Halla M., Winter-Ebmer R. How Does Parental Divorce Affect

- Children's Long-term Outcomes? Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, 2016, <ftp://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp9928.pdf>
57. Galarneau D. Alimony and child support. [//www.statcan.gc.ca/pub/75-001-x/1992002/115-eng.pdf](http://www.statcan.gc.ca/pub/75-001-x/1992002/115-eng.pdf)
  58. Hakovirta M. Child Maintenance and Child Poverty: A Comparative Analysis. În: *Journal of Poverty and Social Justice*, Volume 19, Number 3, October 2011.
  59. Lacombe P. *La famille dans la société romaine. Etude de moralité comparée*. Paris: Ibis Press, 2006.
  60. Lyngstad T. H. The Impact of Parents' and Spouses' Education on Divorce Rates in Norway. În: *Demographic Research* Vol. 10, P. 121-142, 15 April 2004. www.demographic-research.org/Volumes/Vol10/5/ DOI: 10.4054/DemRes.2004.10.5
  61. Maslauskaitė A., etc. Socio-economic determinants of divorce in Lithuania: Evidence from register-based census-linked data. În: *Demographic Research*, Vol. 33, P. 871-908, 27 October 2015 <http://www.demographic-research.org/Volumes/Vol33/30/>
  62. McMullen J. G. Alimony: What Social Science and Popular Culture Tell Us About Women, Guilt, and Spousal Support After Divorce [//www.scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article...](http://www.scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article...)
  63. Recorded alcohol per capita consumption, from 2000. <http://apps.who.int/gho/data/node.main-euro.A1026?lang=en&showonly=GISAH>
  64. Services helping family members to deal with problems. http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/5_2_i%20Counselling%20services%20for%20family%20members.pdf
  65. Skevik Grødem A. Parental break-up and father-child contact over the life course in Norway. www.hioa.no/asset/3690/1/3690_1.pdf
  66. Sobotka T. Demographic change in Central and Eastern Europe – European trends and national diversity. era.gv.at/object/event/.../Tomas_Sobotka.pptx
  67. The institutional framework for family policies. http://www.coe.int/t/dg3/familypolicy/Source/1_1_i%20Government%20bodies.pdf
  68. World Health Organization. Global status report on alcohol and health. http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/msbgsrupfiles.pdf
  69. Антонов А., Сорокин С. Судьба семьи XXI в России века. Размышления о семейной политике, о возможностях противодействия упадку семьи и депопуляции. Москва: Грааль, 2000.
  70. Воронцова М. Участвуют ли отцы в обеспечении детей? În: *Социологические исследования*, 2000, № 11.
  71. Голод С. Стабильность семьи: социологический и демографический

- аспекты. Ленинград: Наука, 1984.
72. Гурко Т. А. Алименты; фактор качественного и количественного воспроизводства населения. În: Социологические исследования, № 9, 2008, С. 110-120.
73. Дармодехин С. Государственная семейная политика: методология, теория, практика. Москва: ФГУ «Государственный НИИ семьи и воспитания», 2006.
74. Захаров С. Распространенность разводов “с детьми”// Куда движется супружество в России?//<http://demoscope.ru/weekly/2013/0545/>.
75. Корчагина И.И., Прокофьева Л.М. Взаимоотношения родителей и детей: условия семейной социализации. În: Семья в центре социально-демографической политики? Ответственный редактор: О.В. Синявская, Москва, 2009.
76. Кравчук Н. В. Обеспечение права детей на получение алиментов: проблемы и пути их решения. Москва: ЛексПраксис, 2014.
77. Прокофьева Л., Валетас М. Отцы и их дети после развода. În: Социологические исследования, 2002, № 6.
78. Ржаницина Л. Алименты в России: анализ проблем и стратегия в интересах детей. Москва, 2012.
79. Ржаницина Л., Гурко Т. Сфера социальной незащищенности. Проблема улучшения обеспечения детей алиментами. Москва, 2007.
80. Родители и дети, мужчины и женщины в семье и обществе. Вып 2. /Научный редактор. С.В. Захарова, Т.М. Малеева, О.В.Синявская. Москва, 2009. 336 р.
81. Тивенон О. Семейная политика в развитых странах: контрастирующие модели.
<http://demoscope.ru/weekly/2008/0353/analit03.php>
82. Фести П., Прокофьева Л. Алименты пособия и доходы семей после развода// www.ecsocman.hse.ru/data/215/949/1219/1997_n4_p19-24.pdf
83. Шевченко И. Ситуация после развода: отцы и дети. În: Социологические исследования, 2015, № 3. р. 70-77.
84. Эволюция семьи в Европе: Восток–Запад. Научные редакторы: С.В. Захарова, Л.М. Прокофьева, О.В. Синявская. Москва: НИСП, 2010.

Date sociodemografice despre experții intervievați

Nr.	Codul	Funcția	Experiența de muncă (ani)	Instituția	Localitatea
1	I_E_1	Avocat	8	Cabinet de avocat	Chișinău
2	I_E_2	Avocat	12	Cabinet de avocat	Chișinău
3	I_E_3	Avocat	14	Cabinet de avocat	Ialoveni
4	I_E_4	Avocat	16	Cabinet de avocat	Chișinău
5	I_E_5	Avocat	10	Cabinet de avocat	Chișinău
6	I_E_6	Avocat	20	Cabinet de avocat	Bălți
7	I_E_7	Avocat	15	Cabinet de avocat	Bălți
8	I_E_8	Avocat	5	Cabinet de avocat	Chișinău
9	I_E_9	Avocat	14	Cabinet de avocat	Orhei
10	I_E_10	Avocat	13	Cabinet de avocat	Cahul
11	I_J_1	Judecător	22	Judecătorie	Chișinău
12	I_J_2	Judecător	12	Judecătorie	Ialoveni
13	I_J_3	Judecător	24	Judecătorie	Chișinău
14	I_J_4	Judecător	5	Judecătorie	Bălți
15	I_J_5	Judecător	18	Judecătorie	Cahul
16	I_J_6	Judecător	10	Judecătorie	Chișinău
17	I_J_7	Judecător	13	Judecătorie	Cahul
18	I_J_8	Judecător	6	Judecătorie	Bălți
19	I_J_9	Judecător	8	Judecătorie	Cahul
20	I_J_10	Judecător	21	Judecătorie	Chișinău
21	I_EJ_1	Executor judecătoresc	8	Birou executor judecătoresc	Bălți
22	I_EJ_2	Executor judecătoresc	18	Birou executor judecătoresc	Chișinău
23	I_EJ_3	Executor judecătoresc	12	Birou executor judecătoresc	Cahul

24	I_EJ_4	Executor judecătoresc	10	Birou executor judecătoresc	Chișinău
25	I_EJ_5	Executor judecătoresc	9	Birou executor judecătoresc	Chișinău
26	I_EJ_6	Executor judecătoresc	15	Birou executor judecătoresc	Cahul
27	I_EJ_7	Executor judecătoresc	6	Birou executor judecătoresc	Bălți
28	I_EJ_8	Executor judecătoresc	14	Birou executor judecătoresc	Chișinău
29	I_EJ_9	Executor judecătoresc	4	Birou executor judecătoresc	Cahul
30	I_EJ_10	Executor judecătoresc	25	Birou executor judecătoresc	Chișinău
31	I_JC_1	Jurist		Centrul pentru Drepturile Omului	Chișinău
32	I_JC_2	Jurist	47	Instituție de învățământ superior	Chișinău
33	I_M_1	Mediator	2	Birou de mediator	Chișinău
34	I_M_2	Mediator	2	Birou de mediator	Chișinău
35	I_P_1	Psiholog	14	ONG	Chișinău
36	I_P_2	Psiholog	7	ONG	Orhei
37	I_AS_1	Asistent social	10	Primărie	Ialoveni
38	I_AS_2	Asistent social	4	Primărie	Cahul
39	I_AS_3	Asistent social	6	Primărie	Bălți

Date sociodemografice despre debitorii/creditorii intervievați

Nr.	Codul	Debitor/ Creditor	Vârsta	Sexul	Raionul/ municipiul	Mediul
1	II_1_C	Creditor	30	Feminin	Chișinău	Urban
2	II_2_C	Creditor	36	Feminin	Chișinău	Urban
3	II_3_C	Creditor	30	Feminin	Orhei	Urban
4	II_4_C	Creditor	33	Feminin	Nisporeni	Rural
5	II_5_C	Creditor	38	Feminin	Cahul	
6	II_6_C	Creditor	26	Feminin	Chișinău	Rural
7	II_7_C	Creditor	43	Feminin	Strășeni	Rural
8	II_8_C	Creditor	31	Feminin	Chișinău	Urban
9	II_9_C	Creditor	36	Feminin	Bălți	Urban
10	II_10_C	Creditor	34	Feminin	Cahul	Rural
11	II_11_C	Creditor	29	Feminin	Chișinău	Urban
12	II_12_C	Creditor	31	Feminin	Anenii Noi	Rural
13	II_13_C	Creditor	28	Feminin	Bălți	Urban
14	II_14_C	Creditor	27	Feminin	Chișinău	Urban
15	II_15_C	Creditor	27	Feminin	Ialoveni	Rural
16	II_16_C	Creditor	33	Feminin	Cahul	Urban
17	II_17_C	Creditor	42	Feminin	Chișinău	Urban
18	II_18_C	Creditor	30	Feminin	Ialoveni	Rural
19	II_19_C	Creditor	32	Feminin	Chișinău	Urban
20	II_20_C	Creditor	26	Feminin	Cahul	Urban
21	II_21_C	Creditor	26	Feminin	Ialoveni	Urban
22	II_22_C	Creditor	42	Feminin	Orhei	Urban
23	II_23_C	Creditor	32	Feminin	Orhei	Urban
24	II_24_C	Creditor	29	Feminin	Anenii Noi	Rural
25	II_25_C	Creditor	38	Feminin	Ialoveni	Urban
26	II_26_C	Creditor	35	Feminin	Orhei	Rural
27	II_1_D	Debitor	39	Masculin	Ialoveni	
28	II_2_D	Debitor	50	Masculin	Ialoveni	
29	II_3_D	Debitor	41	Masculin	Chișinău	Urban
30	II_4_D	Debitor	38	Masculin	Orhei	Rural
31	II_5_D	Debitor	29	Masculin	Cahul	Urban
32	II_6_D	Debitor	28	Masculin	Orhei	Rural
33	II_7_D	Debitor	30	Masculin	Chișinău	Urban
34	II_8_D	Debitor	26	Masculin	Dondușeni	Urban
35	II_9_D	Debitor	38	Masculin	Drochia	Urban
36	II_10_D	Debitor	32	Masculin	Orhei	Urban
37	II_11_D	Debitor	34	Masculin	Anenii Noi	Rural

